

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika

Zagreb, 18. svibnja 2014.

**JEZIČNA ANALIZA KAJKAVSKIH TEKSTOVA ZLATARSKOGA,
TKALAČKOGA I PEĆARSKO-LONČARSKOG OBRTA**

DIPLOMSKI RAD

4 ECTS boda

Mentor:

dr. sc. Boris Kuzmić

Student:

Tihomir Varjačić

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Pregled varaždinskih cehovskih pravilnika	5
2. 1. Ceh pećara-lončara.....	5
2. 2. Ceh tkalaca.....	6
2. 3. Ceh zlatara.....	8
3. Rječnik	10
4. Jezična analiza	89
4. 1. Fonologija.....	89
4. 1. 1. Samoglasnici.....	89
4. 2. 2. Suglasnici.....	91
4. 2. Morfologija.....	93
4. 2. 1. Imenice.....	93
4. 2. 2. Pridjevi.....	94
4. 2. 3. Zamjenice.....	95
4. 2. 4. Brojevi.....	96
4. 2. 5. Glagoli.....	97
4. 3. Sintaksa.....	99
4. 4. Leksikologija.....	100
4. 4. 1. Posuđenice.....	100
4. 4. 2. Strane riječi.....	100
4. 4. 3. Posuđenice s obzirom na podrijetlo jezika.....	100
4. 4. 4. Sinonimi za pojačavanje značenja.....	101
4. 5. Grafija i pravopis.....	102
4. 5. 1. Grafija.....	102
4. 5. 2. Pravopis.....	104
5. Zaključak	106
6. Podaci o autorima	107
7. Sažetak	108

8. Popis kratica.....	109
9. Popis izdanja tiskanih izvora.....	109
10. Literatura.....	109

1. Uvod

Kajkavsko je narječje jedno od triju hrvatskih narječja koje je pretežito zastupljeno u sjevernome i sjeverozapadnome području Hrvatske. Na tom se području fonetski, gramatički i prozodijski razlikuju mnogi kajkavski dijalekti. U hrvatsku je književnost kajkavsko narječje ušlo ponešto kasnije nego štokavsko i čakavsko, a uglavnom je njime pisana književnost religiozno-didaktičkoga sadržaja.

Osim književnih djela, kajkavskim su narječjem pisani i pravni tekstovi, od kojih je naznačajniji i najopsežniji *Decretum* Ivana Pergošića. Pravni su tekstovi do sedamdesetih godina 16. stoljeća veoma oskudni i ograničeni su na nekoliko listina i ponajvažnijih cehovskih pravila.¹ U ovome će se radu analizirati jezik triju varaždinskih cehovskih pravilnika – pećara-lončara, tkalaca i zlatara (srebrnara). Utvrdit će se fonološke, morfološke, sintaktičke i leksičke karakteristike pojedinoga teksta, jezične raznolikosti unutar samih tekstova te njihovo stanje pravopisa i grafije u razdoblju od 16. do 18. stoljeća.

U poglavlju *Pregled varaždinskih cehovskih pravilnika* bit će iznesene opće informacije o pećarsko-lončarskome, tkalačkome i zlatarskome cehovskom pravilniku, što uključuje podatke o vremenu nastanka pojedinoga teksta, mjestu njegova objavljivanja te osnovne podatke o samoj cehovskoj organizacijskoj strukturi (pomoćnikov rad i obveze prema cehu, odnos pomoćnika i majstora, kazne za kršenje pravila itd.).

Drugo poglavlje pod naslovom *Rječnik* najopsežnije je. U njemu su abecednim redom nanizane sve potvrđene imenice i glagoli, a pridjevi su uvršteni samo ako imaju značajniju jezičnu ulogu u pojedinome obrtu ili ako su češće zastupljeni. Također, svaka natuknica u rječniku daje podatke o oblicima u kojima je riječ u natuknici potvrđena, kao i prijevod na suvremeni hrvatski standardni jezik.

Treći dio rada pod naslovom *Jezična analiza* odnosi se na fonološku, morfološku, sintaktičku i leksičku analizu cehovskih pravilnika. Fonološka analiza pokazat će glasovne karakteristike kajkavskog narječja koje su vidljive u tekstovima, kao što su ekavski refleks *jata*, rotacizam i pojedine suglasničke skupine. Morfološka će analiza pokazati karakteristike pojedinog roda, broja i padeža imenskih riječi, te kategorije glagolskih vremena i načina. Leksička će analiza pokazati vrste sinonima i učestalost riječi stranoga podrijetla.

¹ Kuzmić 2011: 353.

Naposljetku, sintaktičkom analizom pokazat će se uporaba negacije, veznika i pasivne glagolske konstrukcije. Posljednje poglavlje analize pod naslovom *Grafija i pravopis* donosi podatke o onodobnoj grafijskoj problematici, utjecaju stranoga grafijskog sustava, posebice mađarskog, na kajkavski grafijski sustav, te o uporabi rečeničnih znakova i velikoga početnog slova u imenicama.

2. Pregled varaždinskih cehovskih pravilnika

2. 1. Ceh pećara-lončara

Pravila varaždinskoga ceha pećara-lončara čuvaju se u Državnome arhivu u Varaždinu, u arhivskoj zbirci *Caehalia varasdiensia*², a u svome stručnom radu opisao ih je i objavio hrvatski povjesničar i arhivist Mirko Androić. Pravila su izdana 1717. godine na temelju prijepisa starijih pravila na zahtjev četvorice predstavnika pećarsko-lončarskoga ceha, zbog želje za reorganizacijom i usklađenosti propisa s europskim cehovima. Ta je pravila 17. kolovoza 1717. godine potvrdio i ponovno izdao varaždinski sudac Gregorije Zebec, pod naslovom *Red illi obdesavanie vszeh mestrou y detichev ovoga Szlobodnoga kralyevoga varossa Varasdinszkoga loncharszkih*.³

U prvome dijelu svojega rada Androić iznosi opće podatke o ondašnjoj populaciji grada Varaždina, istaknuvši da je „grad Varaždin imao svega 3.580 stanovnika.“⁴ Od toga broja stanovnika bio je „velik broj zanatlija, njihovih pomoćnika i naučnika – 1.125.“⁵ Androić zatim donosi podatke iz 16. stoljeća, gdje se spominju imena petorice lončara koji su radili u Varaždinu: Blaža, Bartola Detića, Stjepana Gerdaka (Gerdy), Matiju Zelinščaka i Mihajla lončara.⁶

U daljnjem tekstu navodi zabilježene podatke o pojedinim lončarima – o njihovim stupanjima u bračni odnos, nasljeđivanju dobara, sudskim parnicama, oporukama i njihovu financijskom i ekonomskom stanju. Primjerice, lončar i pećar Bartol Detić „posjeduje u ovom

² Androić 1967:53.

³ Androić 1968/69: 92

⁴ *ibid.*: 81.

⁵ *ibid.*: 84

⁶ *ibid.*: 84

gradu kuću. Sagradio je novu kuću u braku sa ženom Giere Cibak.⁷ Govori se o raspodjeli imovine na tri djela: „Ostavlja 1/3 ženi, 1/3 sinu Matiji, a 1/3 kćeri Heleni.“⁸

Naveden je i cjenik pojedinih lončarskih usluga, npr. „za peć kmetu Blažu Augustiću iz Trnovca – 1 ugarska forinta (...) za peć Franji Zverša, koji je već naplatio 5 rajnskih forinti, 2 rajnske forinte (...) za peć Matiji Bogdaniću – 1 rajn. for...“⁹

Zatim dolaze pojašnjenja cehovskih pravila pećara-lončara. Pećarsko-lončarski pomoćnik koji se želi zaposliti u Varaždinu mora se javiti glavnomu majstoru („cehmeštru“) u njegovoj kući. On mu zatim traži posao kod drugih majstora, s obzirom na njihovu starost, počevši od najstarijega, sve dok ga jedan od njih ne primi.¹⁰ Pomoćnik („ditič“) živi kod svojega majstora i prema narudžbi izrađuje „kahle“ i lonce te s obzirom na opseg i kvalitetu rada majstor mu daje plaću (bečeve i groševe). Pomoćnik se mora pokoravati cehovskim pravilima, u protivnome može biti kažnjen materijalno ili, u slučaju ponavljanja prekršaja, izopćenjem iz ceha.

2. 2. Ceh tkalaca

Pravila varaždinskoga ceha tkalaca također su pohranjeni u Državnome arhivu grada Varaždina u zbirci *Caehalia varasdiensia*, pod izvornim naslovom *Nauvka tkalechkoga mestre modussi nauade, red, szloboschine y prauicze*, koji je također u svome radu analizirao Mirko Androić. Pravila tkalačkoga ceha datiraju od 1561. godine, a značajna su po tome što su nakon ceha brijača, kupalištara i ranarnika u Varaždinu „tkalci prvi obrtnici koji su uredili svoja cehovska pravila.“¹¹ Kao drugu značajku Androić navodi da su pravila tkalaca uz latinski i njemački pisana na tadašnjem kajkavskom dijalektu.

Postoje podaci o vrstama tkanine od 15. do 17. stoljeća, posebice o platnu i suknu. To je bila skupocjena roba koja se darivala članovima obitelji i prijateljima, a nerijetko je bila i uzrok sudskih sporova, iz čijih se zapisa saznaje o vrsti pojedine tkanine, njezinoj kvaliteti i vrijednosti.¹² Osim iz sudskih zapisa, podaci o tkanini saznaju se i iz oporuka kojima građani Varaždina odjeću ili neobrađeni materijal ostavljaju u nasljedstvo članovima svojih obitelji.

⁷ *ibid.*: 85

⁸ *ibid.*: 85

⁹ *ibid.*: 85.

¹⁰ *ibid.*: 88.

¹¹ Androić 1967: 54.

¹² *ibid.*: 55.

Navest ću neke primjere vrsta platna i sukna koje spominje Androić: vunena tkanina, sukno *subtilis* – veoma fino, sukno *granati coloris* – grimizne boje, bijelo platno, samtano sukno, svilena tkanina, prosto seljačko platno, veronsko sukno itd.¹³

Sljedeće poglavlje govori o opskrbljivanju Varaždina tkaninom. Varaždin je u 13. stoljeću postao prvi slobodni kraljevski grad, a glavna mu je gospodarska djelatnost bila trgovina. Varaždinci su zamjenjivali stoku i drugu trgovačku robu za tekstilne proizvode. Kupovali su tkaninu koju sami nisu izrađivali ili posjedovali. Trgovali su sa Slovencima, Nijemcima, Talijanima, pa čak i Turcima, koji su u to vrijeme provaljivali u hrvatski prostor.¹⁴

O financijskim sredstvima kojima je ceh raspolagao govori sljedeći podatak: „Ukupan poznati obrtni kapital (...) u vremenu 1605. – 1610. godine iznosio je 81.553 forinte. Za taj se novac u to vrijeme u Varaždinu mogla kupiti 551 kuća.“¹⁵ To pokazuje koliko je izrada tkanine i trgovina njome bila unosna i isplativa.

Tkalačka djelatnost bila je zastupljena u Varaždinu još od 15. stoljeća. Iz sudskih se sporova saznaje o uzgoju konoplje i lana te njihovoj uporabi u tkalačke svrhe. Zabilježena vrijednost konoplje iznosila je sedam libra denara.¹⁶ Iz sporova između grada Varaždina i dotadašnjih vlasnika varaždinske tvrđave zabilježeno je da „na nekim prisvojenim zemljama provizor tvrđave na dva jutra uzgaja za sebe lan.“¹⁷

Ovim se pravilima određuju prava, obveze i odnosi između članova tkalačke cehovske udruge. Kao i u slučaju s pećarsko-lončarskim pravilima, i ovdje pomoćnik dolazi kod glavnoga majstora koji ga dodijeli najstarijem majstoru. Pomoćnik stanuje kod majstora i radi za njega za dogovorenu plaću. Prekrše li pomoćnik ili majstor jedno od pravila, mogu biti kažnjeni financijski ili izopćenjem iz ceha. Svi se sporovi između članova ceha rješavaju na varaždinskome sudu.

¹³ *ibid.*: 56-57.

¹⁴ *ibid.*: 59.

¹⁵ *ibid.*: 59.

¹⁶ *ibid.*: 60.

¹⁷ *ibid.*: 60.

2. 3. Ceh zlatara

„U arhivu Muzeja grad Varaždina sačuvan je prijepis povlastica i pravila varaždinskog zlatarskog ceha iz 1613. godine, prema originalnoj povelji, kojom ih je potvrdio Ferdinand II. u Pragu 12. IV. 1628.“¹⁸ Original tih povlastica nalazi se u Mađarskome narodnom muzeju u Budimpešti, a njihove varaždinske prijepise obradio je i objavio povjesničar umjetnosti Ivan Bach.

Ove su povlastice važne za proučavanje zlatarstva, posebice varaždinskoga, zato što je u njima određeno da cehmeštar na svaki zlatarski proizvod mora udariti žig kao jamstvo kvalitete.¹⁹ Godine 1613. varaždinski zlatari (listina iz 1613. naziva ih srebrnarima) tražili su od gradskoga suca Joannesa Rukkelyja i gradskoga poglavarstva da im odobri i potvrdi cehovski red. Taj je red potvrđen i vrijedit će za sve kasnije varaždinske zlatare.

Bach u daljnjem tekstu tumači pojedina cehovska pravila o izradi predmeta od srebra: „Ti cehovski propisi određuju prvo, da zlatari moraju izrađivati predmete srebrne smjese, koja sadržava u jednoj marki (16 lota) 13 lota srebra (a tri lota drugih primjesa).“ Kvaliteta izrađenoga zlatnog predmeta provjeravala se šipčicama od različite vrste srebrne smjese, i ako majstorov rad ne bi zadovoljio zadane standarde, morao bi platiti globu te ponovno načiniti smjesu od 13 lota srebra. Pri svakom sljedećem ponovljenom prekršaju kazna se povećavala, a nakon četvrtoga neuspješnog rada bio bi isključen iz ceha.²⁰

Zlatarski ceh sadrži mnoga pravila kako bi organizacija što bolje funkcionirala, a neka od tih pravila su da svaki majstor mora imati jednoga pomoćnika, a u slučaju da neki ima dvojicu, mora jednoga prepustiti majstoru koji nema ni jednoga. Zatim, pomoćnik ne smije izraditi djelo od kojeg bi njemu pripala zarada, jer bi u protivnome majstor morao platiti globu od dva lota srebra, a pomoćnikov bi rad bio razbijen. Majstori su smjeli prodavati samo vlastite proizvode i nisu ih smjeli preprodavati, u protivnome srebrni bi mu predmeti bili zaplijenjeni i podijeljeni popola između grada i ceha.²¹

Unutar cehovskih pravila postoje posebna poglavlja s propisima za pomoćnike (*Officium djetički*) i za naučnike (*Officium inoša*). Kada se želi zaposliti, pomoćnik prvo mora doći cehmeštru, a on će ga poslati majstoru kojemu je najpotrebniji. Pomoćnik nije smio

¹⁸ Bach: 235.

¹⁹ *ibid.*: 236.

²⁰ *ibid.*: 237.

²¹ *ibid.*: 238.

kupovati srebro bez znanja svoga gospodara. Kupiti ga je smio tek ako ga nijedan majstor ne bi kupio. Radio bi od 3 sata ujutro do 8 sati uvečer, a po potrebi radio bi i prekovremeno. Također, neće moći biti primljen u ceh dokle god ne primi svjedodžbu o odsluživanju kod majstora.²²

Pravila za naučnike kažu: „Kad naučnik („inoš“) hoće učiti zanat, mora prvo za pokus služiti 6 tjedana, da vidi, da li mu zanat odgovara, a zatim može odrasliji ostati u nauku barem 4 godine...“²³ Nakon dvije godine majstor mora naučnika uzeti u svoju radionicu i zaposliti novoga. Naučnik je hijerarhijski ispod pomoćnika i mora se pokoravati pomoćnikovim naredbama koje ovaj daje u ime gospodara, u protivnome pomoćnik ga može kazniti. No, naučnik ima obvezu obavijestiti majstora o eventualnim nečasnim pomoćnikovim radnjama. To se odnosi i na naučnika: „Ako bi se utvrdilo, da je učinio kakvu prijevaru sa srebrom ili da je nešto ukrao, dva puta se može kazniti, a treći put će biti proglašen nepoštenim (i izgubiti službu).“

²² *ibid.*: 239-230.

²³ *ibid.*: 230

3. Rječnik

U zagradama su primjeri svih potvrđenih oblika, a ispod natuknice po jedan primjer ulomka iz teksta. Ako je leksem u natuknici također i u standardnome jeziku, tada nema prijevoda. U uglatim zagradama nalaze se kratice tekstova u kojima je određen oblik potvrđen. Morfološke karakteristike u oblim zagradama razvrstane su prema redoslijedu tekstova. Leksem u natuknici označava suvremenu transkripciju, a leksem u zagradi označava izvorni oblik potvrđen u tekstu. Ako postoji više potvrđenih inačica leksema u natuknici, svako od njih nabrojano je u zagradi pored natuknice. Zbog golemo leksičkog opsega analiziranih tekstova ovaj rječnik sadrži samo imenice i glagole te pridjeve koji se češće pojavljuju ili koji su relevantni za pojedini obrt.

A

artikuluš (artikuluss/artikulus) *m.* (L *mn.* artikulusseh [PL]; N *mn.* artikulussi, G *mn.* -eu [T]; A *mn.* artikuluse, G *mn.* articulusev, D *mn.* articulusem [Z]) pravilo, zakon

Akobi koi mester vu gore imenuvanih artikulusseh kakogoder y kem tem putem buduchi vu iednom ali vu drugom nehotel (...) [PL]

▫ *lat.* articulus

aprobuвати (approbuвати) *nesvrš.* (*inf.* approbuвати, *prez. mn.* 1. approbuemo [T]) odobriti
(...) *y nie ouak posztauiti dopusztiussi razglasziti approbuвати y confirmirati dosztoiali.* [T]

▫ *lat.* approbo

B

baratuvati *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* baratuval [Z]) družiti se

(...) *akoli bi zuna zvogha reda s kakovimi ludmi baratuval (...) [Z]*

▫ baratati ← *tal.* barattare

beč (bech) *m* (N *jd.* bech, *mn.* -i, G *jd.* -a, *mn.* -eu [PL]) sitan mletački novac

Koy detich na funt kahle dela y vsze zgotovi, takomu ide od vszake takove kahlie ieden bech
(...) [PL]

▫ *mlet.* bezzo

beteg (takoder i *betteg*) *m.* (N *jd.* beteg, L *jd.* -u [PL]; N *jd.* betteg [T]) bolest, nemoć

Akobi koy detich vtegnul uu velik beteg pasti (...) [PL]

▫ *mađ.* beteg

betežen (betesen) *prid.* (N *jd. m.* betesen [T]) bolestan, nemoćan

(...) *vu kakou betteg dopadne i betesen vu poszteliu doide* (...) [T]

▫ *v.* beteg

betežnik (betesnik) *m.* (D betesniku [T]) bolesnik

(...) *szvaku noch ktomu takuomu betesniku priti* (...) [T]

▫ *v.* beteg

biršag (birsag/birszag/birssag/birsagh) *m.* (G *jd.* birsaga/birszaga, D *jd.* birsagu, A *jd.* birsag/birsagh [PL]; A *jd.* birsag/birssag [T]; G *jd.* birsaga/birsagha [Z]) globa, kazna

(...) *te takov dusanie dati birszaga vv Czeh ieden funt voiszka.* [PL]

▫ *mađ.* bírság

bíti (takoder i *bitti*) *dv.* (*prid. rad. m. jd.* bil, *s. jd.* -lo; *prez. jd.* 3. bude, *mn.* 3. -u; *imp. jd.* 2. budi; *aor. jd.* 2. bi, by [PL, T, Z]; *inf.* bitti [T])

Akobi koy detich vtegnul uu velik beteg vpszti, koibi tako vubogh bil (...) [PL]

▫ *prasl.* byti

blago *s.* (A *jd.* blago [T])

(...) *alli od koiega god nato uzett, na blago szuetczko pohlepil* (...) [T]

▫ blag ← *prasl.* *bolg

blazniti *nesvrš.* (*inf.* blazniti [PL]) psovati, huliti

Ni ieden mester, ali detich, nema imenom bosyim blazniti, ali pszuvati (...) [PL]

▫ blazan ← *prasl. i stsl. blaznъ*

blaznost (blaznoszt) ž. (A *mn.* blaznoszti [PL]) psovka

(...) koibi te takove rechi, ili blasznosti chul od koiega szvoiega tovarussa (...) [PL]

▫ blazan ← *prasl. i stsl. blaznъ*

blažen (blasen) *prid.* (G *jd. m.* blasenoga, ž. -e [T])

(...) perui naimre dan po szuetku blasenoga Dyonisius muchenika (...) [T]

▫ blag ← *prasl. *bolg*

blažvenstvo (blasuensztvo) *s.* (G *jd.* blasuensztua [T])

(...) y tho na uffanie uekouechnoga blasuensztua (...) [T]

▫ *v.* blažen

bog *m.* (D *jd.* bogu, I *jd.* -om [T])

(...) alli szueczim sentaul, szuproti bogu ali szueczem spotal (...) [T]

▫ *pras. i stsl. bogъ* ← ? *iran. (avest. бага)*

boži (bosi, bosy) *prid.* (I *jd. s.* bosym [PL]; N *jd. s.* bosie, G *jd. s.* -ega [T])

Najperuich i naibolse na zazavainie imena bosiega (...) [T]

▫ *v.* bog

brat *m.* (N *zb.* -ia, G *jd.* brata, *zb.* -ie, A *mn.* -ui [PL]; N *jd.* brat, *mn.* -i, G *mn.* -ou, I *zb.* -ium [T])

(...) ili blasznosti chul od koiega szvoiega tovarussa, ili brata czeskoga (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl. bratrъ*

bratovščina (bratouchina/bratouschina) ž. (L bratouchinu [PL]; N *mn.* bratouschine, G *jd.* bratouschine, A *jd.* bratouschinu, L *jd.* bratouschine, I *jd.* bratouschinum [T]) bratovština

(...) *takoie dusan dati vu Czeh ili bratouchinu duanaiszt becheu.* [PL]

▫ v. brat

C

ceh (ceh/cheh) *m.* (AL *jd.* czeh, D *jd.* czehu, I *jd.* czechom [PL]; N *jd.* czeh, G *jd.* cheha/chehae, D *jd.* chehu, I *jd.* chehom [T]; A *jd.* czeh, L *jd.* czehu [Z])

(...) *pol na varas, a pol na czeh.* [Z]

▫ *srvnjem.* Zehe

ceški (czeski/cheski) *prid.* (N *jd.* ž. czeska, N *mn.* m. czeski, G *jd.* ž. czeske, AL *jd.* ž. czesku, A *jd.* m. czeskoga [PL]; *m.* G *jd.* m. czeskoga, A *jd.* m. chehski, L *jd.* ž. czesku, I *mn.* ž. czeskemi [Z]) cehovski

(...) *i nazad vu rechenu czesku ladiczu posteno povrne.* [PL]

▫ v. ceh

cehmešter (cehmester/chehmester) *m.* (N *jd.* cehmester, G *jd.* chehmestra [PL]; N *jd.* cehmester, G *jd.* cehmestra, DL *jd.* cehmestru [T]; N *jd.* cehmester, D *jd.* cehmestru [Z]) ceh-majstor

(...) *naipervo y principaliter mora doiti pred chehmestra (...)* [T] ...

▫ v. ceh + v. mešter

cehmeštrija (chehmestria) *ž.* (L chehmestrie [T]) položaj i čast poglavara ceha

(...) *uv chehmestrie bude zadouolien dober y posten nasest (...)* [T]

▫ v. cehmešter

cimerni (czimerni) *prid.* (A *jd.* ž. czimernu [Z]) ukrasni

(...) *jednu kupu, jednu czimernu pechat, jeden zlati perszten od ruke (...)* [Z]

▫ *njem.* zimier ← *fr.* cimier

cinjast (cziniast) *prid.* (A *jd. m.* cziniasti [PL]) kositren

(...) *takaisse ieden cziniasti verch, koteribi dersal duanaiszt pintou (...)* [PL]

▫ *njem.* Zinn

circva (czirkua/czirkva) *ž.* (L *jd.* czirkue [PL]; A *jd.* czirkvu, L czirkue [T]) crkva

(...) *k tomu y uszake quatre vu czirkue nasse glaune iliti pharne na oltaru (...)* [T]

▫ *prasl.* *cerky ← *stvnjem.* chirihha ← *grč.* kyriakón

Č

čast (chaszt) *ž.* (G *jd.* chasti [T])

(...) *od pochetka do izkonchania letta chashti szuoie (...)* [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* чѣсть ≈ *skr.* citti-: uvid, misao

čin (chin) *m.* (N *mn.* chini [T])

(...) *postenia i huale vrednemi nauukmi y chini odichiti y poueksati (...)* [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* чинъ

činiti (chiniti) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* chinil [PL]; *pril. sad.* chinechi [Z])

(...) *y akosze koi vutom naide, koibi to chinil tako vszaki takav (...)* [PL]

▫ *v.* čin

čistiti (chisztiti) *nevrš.* (*krynji inf.* chisztit [Z])

Item gda oneszu kakovo ztaro duguvajne chisztit, ale szto popravlat (...) [Z]

▫ čist ← *prasl.* i *stsl.* čistъ ≈ *lit.* skaistas: sjajan

človek (chlouek) *m.* (D *jd.* chloueku [T]) čovjek

(...) *alli koiemu god drugomu chloueku dopasti vtegnul (...)* [T]

▫ *prasl.* чьловѣкъ

čteti (chteti) *nesvrš.* (*inf.* chteti [PL]) čitati

(...) *takomusze imai prauicze dati chteti y daie ima poszluhnuti* (...) [PL]

▫ *prasl.* *čitati

čuti (chuti) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* chul [PL])

(...) *koibi te takove rechi, ili blaszności chul od koieg szvoiega tovarussa.* (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl.* čuti

D

dan *m.* (G *mn.* dni [PL]; A *jd.* dan, G *mn.* dneue/dneuou, I *mn.* dneui [T]; N *jd.* dan [Z]) dan

(...) *akobi takou detich oude chez chetirinaiszt dni delal* (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl.* дѣнь

dati *svrš.* (*inf.* dati [PL, T, Z]; *prid. trp. jd. s.* dano [T])

(...) *ne dusan niegovoga tiedna lahu dati napunoma i platiti.* [PL]

▫ *prasl. i stsl.* dati

davati (takoder i dauati) *nesvrš.* (*inf.* davati [PL]; *inf.* dauati; *prez. mn. 1.* daiemo; *prid. rad. jd. m.* daval [T]; *prez. mn. 1.* dajemo [Z])

(...) *a niemu polag czeskoga obichaia da sze ima k obroku vino davati.* [PL]

▫ *v.* dati

dekan *m.* (N *jd.* dekan, D *jd.* -u [T]) *v.* cehmeštar

(...) *onda razumni y postuvani Jeszenovich, dekan illiti chehmester* (...) [T]

▫ *lat.* decanus

delati (takoder i delathy/delathi) *nesvrš.* (*inf.* delati; *prez. jd. 3.* dela [PL]; *prez. jd. 3.* dela [T]; *inf.* delati/delathy [Z]) raditi

(...) *o petih vurah k delu zacheti y k vecheru do szedmih delati.* [PL]

▫ v. delo

delavnik (delaunik) *m.* (N *jd.* delaunik, G *mn.* -ou, D *jd.* -i, A *jd.* -a [T]) djelatnik

(...) *ter od osztalih mestrou y delunikou imasze oduerchi i odtirati* (...) [T]

▫ v. delo

delo *s.* (N *jd.* delo, D *jd.* -u [PL]; N *jd.* delo, G *jd.* -a, L *jd.* -u [T]; N *jd.* delo, G *jd.* -a, D *jd.* -u [Z]) djelo

(...) *takosze takovomu detichu zeuszema pri ovom Varasdinszkom varassu delo prepoveda* (...) [PL])

▫ *prasl. i stsl.* dělo

denar *m.* (N *mn.* denary [Z]) srebrni novac

(...) *od dela dasze nima veche plache jemathi na loth nego denary viginti* (...) [Z]

▫ *lat.* denarius \simeq deni: 10 odjednom \simeq decem: 10

deržati (dersati) *nesvrš.* (*prez. mn.* 1. dersimo; *prid. rad. jd. m.* dersal [PL]; *prid. rad. jd. m.* dersal [T]; *inf.* dersati [Z]) držati

(...) *koteribi dersal duanaiszt pintou* (...) [PL]

▫ *prasl.* *dърžati

deti *svrš.* (*prez. jd.* 3. dene [T]) staviti

(...) *ter naisze vun dene, y delatimusze propoueda* (...) [T]

▫ *prasl.* *děti

detič (detich) *m.* (N *jd.* detich, *mn.* -i, G *jd.* -a, *mn.* -ev, DL *jd.* -u, I *jd.* -em [PL]; G *mn.* -eu [T]; N *jd.* detich, GA *jd.* -a, D *jd.* -u [Z]) šegrt, pripravnik

Item akobi odkud kantarzi detich szimo dossal, tako od dva tjedna nimaovde dalje meszta (...) [Z]

▫ dete ← *prasl. i stsl.* dětъ

devica (deucza) ž. (G *jd.* deucze [T]) djevica

(...) *ter hualu y diku blasene deucze Mariae szomenuti mestri tkalechkoga navuka* (...) [T]

▫ *prasl.* *deva, *děvica

dika ž. (G *jd.* dike [T])

(...) *naiuech pako za radi glasza, dike, y postuvania varassa ouoga kralieuszkoga* (...) [T]

▫ *lat.* (bene)dictio: blagoslov

doba ž. (G *mn.* dob [T, Z])

(...) *na oltaru szuete Chatarinae od vszih dob vsegdar y naueke* (...) [T]

▫ *prasl.* *dobъ, *doba

dobiti *svrš.* (*inf.* dobiti [T])

(...) *ar onda miloschu dobiti hoche.* [T]

▫ dobit ← *prasl.* *dobyтъ ← do- + v. biti

dojti (doiti) *svrš.* (*inf.* doiti [PL]; *inf.* doiti; *prid. rad. jd. m.* dossel; *pril. sad.* doiduchi [T]; *prez. jd. 3.* doide; *aor. mn. 3.* doidose [Z]) doći

(...) *nego da ima pred goszpodna Rihtara y plemenit magistratus doiti i na purgu platiti.* [PL]

▫ do- + v. iti

dokončanje (dokonchanie) s. (G *mn.* dokonchania [PL]; G *mn.* dokonchania [Z]) odluka

(...) *akobisze (...) detich (...) vu molbu pusztil, te polag nyhovoga vszeh dokonchania birszagu pokoren bil y platil* (...) [PL]

▫ v. dokončati

dokončati (dokonchati) *svrš.* (*pril. rad. jd. m.* dokonchal, *mn. m.* -li [T]) odlučiti

(...) *ter szud y dokonchania nassa imali* (...) [T]

▫ do- + konec ← *prasl.* *копъсь ≈ *prasl.* *копъ: početak ? ≈ *lat.* re-cens: svjež *grč.* kainós: mlad

donesti (doneszti) *svrš.* (*inf.* donesztí [PL]; *prez. jd.* 3. donesze, *mn.* 3. -u; *prid. trp.* A *mn.* ž. donessene [T]; *prid. rad. mn. m.* doneszli [Z]) donijeti

(...) *koteri delo szvoie k drugome doneszu* (...) [T]

▫ do- + *prasl.* i *stsl.* nesti

donařati (donassati) *nesvrř.* (*prid. rad. jd. s.* donassalo [T]) donositi

(...) *kako obchinszko dobro szobum donassalo bude* (...) [T]

▫ v. donesti

dopasti (dopaszti) *svrš.* (*inf.* dopasti, *prid. rad. jd. m.* dopal [T])

(...) *alli koiemu god drugomu chloveku dopaszti vtegnul* (...) [T]

▫ do- + *prasl.* i *stsl.* pasti

dopeljati (dopelati/dopelliati) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* dopelal [PL]; *inf.* dopelliati [T]) dovesti

(...) *postenu hisu ili sztanie koju nepostenu szensky glavu dopelal* (...) [PL]

▫ do- + *prasl.* *pel(j)ati

dopitati *svrš.* (*prid. trp.* N *jd. m.* dopitan [T]) dosuditi

(...) *birssag y kastiga doszugien y dopitan bude, platitiga y podneszti mora* (...) [T]

▫ do- + v. pitati

dopustiti (dopusztiti/dopuztiti) *svrš.* (*inf.* dopusztiti; *prid. rad. mn. m.* dopusztili; *pril. pr.* dopusztiiusi; *inf.* dopuztiti; *prid. rad. jd. m.* dopusztíl [Z])

(...) *dopusztili ieszmo da se imaiu obdersavati* (...) [T]

▫ do- + *prasl.* i *stsl.* pustiti ≈ pust

dopuřćenje (dopuschenie) *s.* (G *jd.* dopuschenia [T]) dopuřtenje

(...) *y na zemlie varaske nebude szloboden mestriu tkallechku delati y teriati zbrez priuolenia y dopuschenia* (...) [T]

▫ v. dopustiti

doslužiti (doslusiti) svrš. (prid. rad. jd. m. doszlušil [Z]) odslužiti

(...) *daje posteno doslužil u cheskom mestre iliti u zvedochanstvo (...)* [Z]

▫ do- + služiti ← v. sluga

dosuditi (doszuditi) svrš. (prid. trp. N jd. m. dosugien [T])

(...) *birssag y kastiga doszugien y dopitan bude, platitiga y podneszti mora (...)* [T]

▫ do- + v. suditi

dovandruvati svrš. (prid. rad. jd. m. dovandruval [PL]) doskitati

Akobi koi detich loncharszki szimo vu Varas Varasdinski dovandruval (...) [PL]

▫ do- + vandrati ← njem. wandern, Wanderung

duguvanje (duguvanie/duguvajne) s. (NA jd. duguvanie [PL]; L jd. duguvaniu [T]; N jd. duguvajne, G jd. -a, D jd. -u [Z]) dugovanje

Vsako duguvanie med zvunesniemi mestri i detichi kakoszegoder ozde (...) [PL]

▫ dug ← prasl. *dъlgъ ← got. dulgs

dukat m. (N jd. dukat [PL]; G jd. dukata, mn. -i, A mn. -e [Z]) povijesna novčana jedinica

(...) *to vchini dukat i cheterdeszetpet novacz (...)* [PL]

▫ srlat. ducatus

dupljer (duplier) m. (I mn. duplieri [T]) voštanica

(...) *na pokopu uszi zgoruchemi duplieri illiti szuechami bitti pod birsag pol funta (...)* [T]

▫ tal. doppiere

duša (dusa/dussa) ž. (G mn. dus, dem. mn. dussicz, A mn. dusse [T])

(...) *officium za dusse mertuih bude popeuan (...)* [T]

▫ prasl. i stsl. duša ← *duxja

dužen (dusan/dusen) prid. (N jd. m. dusan [PL]; N jd. m. dusan/-en, mn. dusni [T]; N jd. m. dusen [Z]) dužan

(...) *bude dusan na Czeh birsaga voiszka deszet funtov.* [PL]

▫ dug ← *prasl.* *dъlgъ ← *got.* dulgs

dvoriti (duoriti) *nesvrš.* (*inf.* duoriti [T])

(...) *zmed mlaiisih mestrou zgorechemi duplieri duoriti morali budu y hocheiu* (...) [T]

▫ dvor ← *prasl.* *dvorъ: dvorište

E

egzaminerati (examinerati) *dv.* (*inf.* examinerati [T]) testirati

(...) *ter niega pred nymi examinerati, pitati y probuvati uerno* (...) [T]

▫ egzamen ← *lat.* examen

evangelista (euangelista) *m.* (G *jd.* euangelistae [T]) evandelist

Dano vu Varosdinu na dan szuetoga Lukacha euangelistae... [T]

▫ evangelje ← *lat.* euangelium ← *grč.* euaggélion: radosna vijest

F

falinga ž. (N *jd.* falinga [PL]; A *jd.* falingu [T]) nedostatak

(...) *drugi mesztri y brati vu szlugah kakuv falingu illiti deffectus nebi terpelu* (...) [T]

▫ *tal.* fallanza

falšija (falsia) ž. (A *jd.* falsiu [Z]) pogreška

(...) *da bi okol szrebra kakovu falsiu chinil* (...) [Z]

▫ *njem.* falsch

fertalj (fertal/fertaly) *m.* (G *jd.* fertalia, A *jd.* fertal/fertaly [PL]; G *jd.* fertalia, A *jd.* fiertal [T]) četvrtina

(...) *onda na perui terminus zbog nedossetka szuoiega na ieden fertal voiszka (...)* [T]

▫ *njem.* viertel

forma ž. (A *jd.* formu [PL]; A *mn.* forme [Z]) kalup, model

Akolibi forme kral, ili zleval, ili da bi zmeda kaj chkoma szebe delal (...) [Z]

▫ *lat.* \simeq formalis: koji se odnosi na formu \simeq formans: oblikovni \leftarrow formare: oblikovati

funt *m.* (N *jd.* funt, G *jd.* -a/-e, *mn.* -ou, A - \emptyset [PL]; G *jd.* funta, *mn.* -ou [T])

(...) *prez. vszake milosche dusanie na Czeh platiti birsaga deszet funtou (...)* [PL]

▫ *njem.* Pfund \leftarrow *lat.* pondus: uteg

G

glas (glasz) *m.* (G *jd.* glasza [T])

(...) *naivech pako za radi glasza, dike, y postuvania varassa (...)* [T]

▫ *prasl.* *golsъ \simeq *stnord.* kalla: zvati

glava ž. (A *jd.* glavu [PL])

(...) *vu szvoiega mestra postenu hisu ili sztanie koju nepostenu sesznsky glavu dopelal (...)*
[PL]

▫ *prasl.* *golva

gnati (*inf.* gnati [PL]) goniti

Y ako bi hoteli mestri mestra koiega, ali deticha, za koie dugovanie na veliku priszegu gnati (...) [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* goniti, *gnati

goreči *prid.* (I *mn.* *m.* goruchemi/gorechemi [T]) goreći

(...) *y na pokopu uszi zgoruchemi duplieri illiti szuechami bitti (...)* [T]

▫ *prasl. i stsl. gorěti*

gospodar (goszpodar) *m.* (N *jd.* goszpodar, D *jd.* -u, A *jd.* -a, I *jd.* -om; *posv. prid.* G *jd.* ž. goszpodarove, A *jd.* ž. -ovu [Z])

Item ako bi Goszpodar kakovo delo dopuztil nachiniti, kajbi detichu bilo (...) [Z]

▫ *v. gospon*

gospodarica (goszpodaricza) *ž.* (N *jd.* goszpodaricza, D *jd.* -i, A *jd.* -u [Z])

(...) chut govorechi, za Goszpodara, illi Goszpodariczu kajbi bilo nim na skodu (...) [Z]

▫ *v. gospon*

gospodcki (goszpodczki) *prid.* (A *jd.* *m.* goszpodczki [Z]) gospodski

(...) da ima dati mestrom jeden goszpodczki obed, to je dvanajst jesztvin (...) [Z]

▫ *v. gospon*

gospon (goszpon) *m.* (A *jd.* goszpona [PL]; N *jd.* goszpon, D *jd.* -u [T]; A *jd.* goszpona[Z])
gospodin

(...) da goszpon rihtar y plemenit magistratus nato oblast imal bude. [T]

▫ *gospod* ← *prasl. *gostъpodъ* ← **gostъ* (gost) + **podъ* (gospodar)

govoriti (također i gouoriti) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* gouoril/govoril [PL]; *pril. sad.* gouorechi [Z])

(...) akobi on szuproti rechenim prauiczam gouoril (...) [PL]

▫ *govor* ← *prasl. *govorъ*

grivna *ž.* (G *mn.* griven, A *jd.* grivno [Z]) mjera za težinu

Item akoby kadem bilo szrebra na oddaji nekuliko griven (...) [Z]

▫ *prasl. *grivъna* ≈ griva (isprva je riječ označavala ogrlicu)

groš (gross) *m.* (G *jd.* grossa, *mn.* -ev [PL]) valuta

Takaisse da ima vsakomu detichu na tieden plache chetiri grossi iti (...) [PL]

▫ *njem.* Groschen ← *srlat.* (denarius) grossus: debeli (dinar)

H

hči (hchi) ž. (N *jd.* hchi/hcher [T]) kčí

Item gda koteri mester alli mesticza szin alli hchi po dopuscheniu bosiem premine (...) [T]

▫ *prasl.* *dъkt'i

hiža (hisa) ž. (A *jd.* hisu, L *jd.* -e [PL]; A *mn.* hise [Z]) kuća

Akobi koi detich vu szvoiega mestra postenu hisu ili sztanie (...) [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* xyža ← *germ.* *xus-

hoditi *svrš.* (*prid. rad. mn. m.* hodili [T, Z]) íci

(...) koteribi zuprot tem Articulusem hodili, i nimbi bili pokorny (...) [Z]

▫ hod ← *prasl.* i *stsl.* ходъ: put

hotenje (hotenie/hotenyje) *s.* (hoteniam [T]; hotenie/hotenyje [Z]) htijenje

(...) i mizmo nas consensus i naszo dobru voliu, i hotenyje dali nanie (...)

▫ *v.* hoteti

hoteti *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* hotel, *mn.* hoteli [PL]; *prez. jd. 3.* hote/hoche, *mn. 3.*

hoteiu/hocheiu; *prid. rad. mn. m.* hoteli; *pril. pr.* hoteuszi [T]; *prez. mn. 1.* hochemo [Z]) htjeti

Item hote da imena illiti dneui szueczeu y szueticz (...) [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* xotěti

hraniti *nesvrš.* (*inf.* hraniti [Z])

(...) y od iakosti szuoie natuliko odesztal, dasze znauvkom szuoim nebi mogel hraniti (...) [T]

▫ hrana ← *prasl.* *xorna

hudoba ž. (A *jd.* hudobe [Z]) nedjelo

(...) *ali tak, da pak po ove hudobe szvojega nepogubi.* [Z]

▫ hud ← *prasl.* i *stsl.* худъ

huala (huala) ž. (G *jd.* huale, A *jd.* -u [T])

Najperuich y naiboldse na zazavanie imena bosiega, ter hualu y diku blasene deuicze (...) [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* xvala

I

igla ž. (G *jd.* igle [Z])

(...) *akobi zvuna probe komu dole nachinil, toieto zuna (sic!) trinaizth lotosa igle (...)* [Z]

▫ *prasl.* *jъgъla

igrati nesvrš. (*inf.* igrati [PL])

Da nema ni ieden loncharszki detich za peneze igrati (...) [PL]

▫ igra ← *prasl.* *jъgra

imati nesvrš. (*prez. jd.* 3. ima, *mn.* 3. -iu [PL]; *inf.* imati, *prez. jd.* 3. ima, *mn.* 3. -iu; *prid. rad. jd. m.* imal, *mn.* -li [T]; *prez. jd.* 3. ima, *mn.* 3. -jo [Z])

(...) *y dasze jednako imajo snim podelity.* [Z]

▫ *prasl.* *iměti ≈ *jęti: uzeti

ime s. (I *jd.* imenom, N *mn.* imena [T])

(...) *item hote da imena illiti dneui szueczeu y szueticz, pod koterih imenom (...)* [T]

▫ *prasl.* *(j)ьmę

imenuvati dv. (*prid. trp.* G *mn. m.* imenuvanih [PL]; *prez. mn.* 3. imenuiu; *prid. trp.* G *jd. m.* imenuvanoga [T]; *prid. trp.* G *jd. m.* imenuvanoga, I *mn.* -nim [Z]) imenovati

Odkuda y mi oue ouakve articulusse red y nauadu imenuvanoga navuka... [T]

▫ v. ime

inaš (inas/inass) m. (N *jd.* Inas, A *jd.* -a; *posv. prid.* N *jd.* inašev [Z]) naučnik

(...) *y takak akoby Inas videl deticha koi bi za szebe sto chkomo redil (...)* [Z]

▫ *mađ.* inas

ispasti (iszpaszti) *svrš.* (*inf.* iszpaszti [T])

(...) *druga pako pollouicza cheha mestrom na bratouschinu ima iszpaszti.* [T]

▫ *iz-* + *prasl.* i *stsl.* pasti

istirati (isztirati) *svrš.* (*inf.* isztirati [T]) istjerati

(...) *y chehmester ga zbrez niednoga vpuschenia ima od niego isztirati.* [T]

▫ *iz-* + *prasl.* *těrjati

iti *nesvrš.* (*prez. jd.* 3. ide, *mn.* 3. -u [PL]; *prid. rad. jd.* ž. isla [T]; *inf.* iti, *prez. jd.* 3. ide [Z])

ići

(...) *tako da nima drugam na sztan iti, nego czechmesztru, ili kuchosmestru (...)* [Z]

▫ *prasl.* *it'i

izebrati *svrš.* (*inf.* izebrati [T]) izabrati

(...) *na dan szuete Cattharinae deuicze y muchenicze, izebrati (...)* [T]

▫ *iz-* + *prasl.* i *stsl.* bratrъ

izkončanje (izkonchanie) s. (G izkonchania [T]) *svršetak*

(...) *koy ako od pochetka do izkonchania letta chasti szuoie uv chehmestrie (...)* [T]

▫ izkončati ← *iz-* + *konec* ← *prasl.* *kopъсь

izkratiti *svrš.* (*inf.* izkratiti [T]) uskratiti

(...) *zato priuolenie nasse prauichnomu potrebuvanui y prosnie nihoue niszmo hoteli izkratiti*

(...) [T]

▫ *iz-* + *kratak* ← *prasl.* *kortъкъ ≈ *cрта*

iznajti (iznaiti) *svrš.* (*inf.* iznaiti; *prez. mn.* 3. iznaidu [T]) iznaći, pronaći

(...) *huale i dike vredna y hasznovita, otkud goder iznaiti, ali zmisliti mogli budu* (...) [T]

▫ iz- + v. najti

izpuniti *svrš.* (*prez. jd.* 3. izpuni [T]) ispuniti

(...) *naiga neoszlobodi peruo nego tri leta drobni dneuou navuka szuoiega neizpuni* (...) [T]

▫ iz- + pun ← *prasl.* *ръпнѣ

iztrukati *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* iztrukal [PL]) izgurati

Akobi koi mester, ali detich, formu, ali modl, drugoga mestra chkomcze dale iztrukal (...) [PL]

▫ iz- + turkati ← gurati ← *prasl.* *gurati

izverči (izuerchi) *svrš.* (*inf.* izuerchi; *prez. jd.* 3. izuerse, *mn.* 3. -u [T]) izbaciti

Ako bude mester naisze zpomochniki nieguemi zaukupa vun izuerse. [T]

▫ iz- + vergnuti ← *prasl.* *въргнѣти

J

jakost (iakoszt) *ž.* (*A jd.* iakoszt [T])

(...) *i onak gda im sze uidelo bude alli praemenitiga alli potuerditi, moch i iakoszt* (...) [T]

▫ jak ← *prasl.* *jakъ prvobitno značenje: kakav, vrstan

jemati (iemati/jemathi) *nesvrš.* (*inf.* iemati [PL]; *prid. rad. jd. m.* iemal [T]; *inf.* jemathi; *prez. mn.* 3. jemliu [Z]) uzimati

(...) *teda naiperui put, kada sze med mestre pochne iemati.* [PL]

▫ ≈ *jьmati ≈ v. imati

jestvina (jesztvina) *ž.* (*G mn.* jesztvin [Z]) jelo

(...) *teda da ima dati mestrom jeden goszpoczki obed, to je dvanajszjt jesztvin* (...) [Z]

▫ jesti ← *prasl.* *(j)ěsti

jutro *s.* (A *jd.* jutro [PL])

(...) *takou vszaki moral bude y dusan v jutro o petih vurah k delu zacheti (...)* [PL]

▫ *prasl.* *(j)utro

južina (*iusina/jusina*) *ž.* (A *iusinu* [PL]; A *jusinu* [Z]) *užina*

Dusanie dati iednu iusinu mestrom, potlam na iedno letho obed ieden... [PL]

▫ *uživati* ← *u-* + *v.* *živeti*

K

kahla *ž.* (G *jd.* kahel/kahle, *mn.* kahel/kahall, A *mn.* kahlie [PL]) *kalj*

Koy detich na funt kahle dela y vsze zgotovi (...) [PL]

▫ *njem.* Kachel

karka *ž.* (A *jd.* karku [PL]; A *mn.* karke [T]) *razmirica*

Akobi koy mester, ali detich, szvoim koim tovarussem szvadu, ali kakovu karku zachel (...)
[PL]

▫ *karati* ← *prasl.* *karati

kaštel (*kastel*) *m.* (L *mn.* kasteli [T]) *izdvojeni, utvrđeni dio grada*

(...) *te takou vu vszih mesztah Stayerszke prouinciae y orszaga, vu varassi, vu kasteli (...)* [T]

▫ *njem.* Kachel ← *tal.* castello ← *lat.* castellum

kaštiga (*kastiga*) *ž.* (A *jd.* kastigu [T]; G *jd.* kastige, A *jd.* -u [Z]) *kazna*

(...) *y vszaki szuoi nouecz polositi pod szpomenutu kastigu dusni ieszu.* [T]

▫ *mlet.* castigo, *tal.* castigare: *ukoriti*

kaštigati (*kastigati*) *nesvrš.* (*inf.* *kastigati*; *prez. jd.* 3. *kastiga* [T]) *kazniti*

(...) *ta takou mester vu delu i mestrie szuoie kastiga, ter naisze vun dene* (...) [T]

▫ v. kaštiga

kerčma (kerchma) ž. (L *jd.* kerchme [PL]) krčma

Akobi koy mester ali detich vu kercme pil da nema sergu (...) [PL]

▫ *prasl.* *кѣрчѣма ? ≈ krkati: jesti

kerpati *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* kerpal [PL]) krpati

(...) *akolibi kai sztaroga kerpal, takomu polovicza ide.* [PL]

▫ *prasl.* *кѣрpati

kip *m.* (G *mn.* kipi [PL]) lik, oblik

Kad detich kahlie dobre y sznasne z kipi dela (...) [PL]

▫ *sttur.* (? *avar.*) kip

kniga ž. (G *mn.* knjig [T]) knjiga

(...) *dali ieszu nekoiega sztanouitoga na papyru odtuorienoga y na szpodobu knjig szpraulienoga* (...) [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* кнѣга ← *turk.* *kūinig ← *kin.* k'üen: svezak

komin *m.* (A *jd.* komin [PL]) kamin

(...) *item kada komin detich zigye, ili kotel v pech uzigiava* (...) [PL]

▫ *njem.* Kamin ← *tal.* camino ← *lat.* caminus ← *grč.* kámynos: peč

kotar *m.* (G *jd.* kotara, L *jd.* -u [PL]) upravna jedinica

Polegh reda y obichaia vszeh mestrov y detichev ovde vu Varassu y zvuna toga kotara (...) [PL]

▫ samo južnoslavenski, *bug.* kotar: tor za janjce

kotel *m.* (A *jd.* kotel [PL]) kotao

(...) *item kada komin detich zigye, ili kotel v pech uzigiava* (...) [PL]

▫ *prasl.* *kotъlb ← *got.* *katils ← *lat.* catillus

krajcar (kraiczar) *m.* (N *jd.* kraiczar, G *mn.* -ou [PL]; A *jd.* kraiczar [T]) stoti dio forinte

(...) *koia zgora na vuglu sztoi idemu ieden kraiczar* (...) [PL]

▫ *njem.* Kreuzer

krasti (kraszti) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* kral [Z])

Akolibi forme kral, ili zleval, ili da bi zmeda kaj chkoma szebe delal (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* krasti

krivica (kriucza) *ž.* (N *jd.* kriucza [PL]) nepravda

(...) *akobi pako tako velika pszoszt vpala, ali kriucza iednomu od drugoga vuchiniena* (...) [PL]

▫ *kriv* ← *prasl.* *krivъ

kučošmešter (kuchosmester) *m.* (D *jd.* kuchosmestru [Z]) glavni suradnik predstavnika ceha

(...) *tako da nima drugam sztan iti, negho czechmestru ili kuchosmestru* (...) [Z]

▫ *mađ.* kulcos: ključar + *v.* mešter

kupa *ž.* (A *jd.* kupu [Z]) čaša za vino

(...) *pri jednom mesztru ili pri chemestru jednu kupu* (...) [Z]

▫ *tal.* coppa

kupiti *svrš.* (*inf.* kupiti; *prid. rad. jd. m.* kupil [Z])

Akolibi odkud srebra donesli u staczun, terbiga goszpodar nemogal kupiti (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* kupiti ← *got.* *kaupjan

kvar *m.* (A *jd.* kvar [Z]) šteta

(...) *y kajbi goder videl od nyega chinechi sto bi goszpodaru bilo na kvar* (...) [Z]

▫ kvariti ← *prasl.* *kvariti

L

ladanje (ladanie) *s.* (G *jd.* ladiana [PL])

Polegh reda y obichaia vszeh mestrov i detichev ovde vu Varassu y zvuna toga kotara y ladiana (...) [PL]

▫ od starijega vladanje (prijevod *lat.* dominium)

ladica (ladicza) *ž.* (G *jd.* ladicze, A *jd.* -u [PL]; A *jd.* ladiczu [Z])

(...) da ima birsaga platiti dva lotha szrebra vu ladiczu czesku (...) [Z]

▫ *njem.* Lade

laket *m.* (G *jd.* lakta [T]) lakat

Item vszi mestri vu delu szuoiem tkallechkom, platnenom y szuknenom budu obdersavali sirinu iednoga lakta (...) [T]

▫ *prasl.* *olkътъ

leto (također i letto/letho) *s.* (A *jd.* letho [PL]; G *jd.* letta/leta, A *jd.* letto, I *mn.* lettmmi [T]; N *jd.* letho, G *jd.* leta, A *jd.* lethe [Z]) godina

(...) y dasze ima do leta osenithi (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* lěto: godina

list (liszt/lizt) *m.* (A *jd.* liszt [PL]; G *jd.* liszta, L *jd.* -u/-e [T]; N *jd.* liszt, G *jd.* -a [Z])

Akobi recheni mester stuk prauo y sverseno kako sze dosztoi nachinil, tako ima szuoi nauuchni liszt (...) [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* listъ

lokot *m.* (G *mn.* lokoti [PL])

(...) na koie puszkiczu da imaiu tri lokoti biti (...) [PL]

▫ *tal.* lucchetto

lončarski (loncharszki) *prid.* (N *jd.* m. loncharszki, G *mn.* m. -ih, [PL])

Da nema ni ieden loncharszki detich pri ovom Varassu y ovoga Varassa kotaru (...) [PL]

▫ *v.* lonec

lonec (lonecz) *m.* (NA *jd.* lonecz, D *jd.* lonczu [PL]) lonac

▫ *≈ slov.* lona, lonica

lot (takoder i loth/lott) *m.* (G *jd.* lota /lotha, *mn.* lothe/lothov/lottov [Z]) stara mjera za plemenite kovine

(...) da ima birsaga platiti dva Lotha zrebra u ladicu czesku (...) [Z]

▫ *njem.* Lot

lotos (lotosz/lotos/lotusz) *m.* (G *jd.* lotosza/lotosa [Z]) *v.* lot

(...) Naipervi red, ako bi zvuna probe komu dole nachinil, toieto zuna trinaizth lotosza igle (...) [Z]

LJ

ljubav (liubau) *ž.* (G *jd.* liubai [T])

Item hocheiu, ter iz bratouszke liubaiu dokonchali iesu (...) [T]

▫ ljubiti ← *prasl.* i *stsl.* ljubiti

ljudi (liudi/ludi) *m. mn.* (I liudem [T]; D liudem, I ludmi [Z])

(...) y delatimu szlobodno nebude, niti liudem y szlugam nieguim (...) [T]

▫ *prasl.* *ljudь

ljucki (liuczki) *prid.* (G *jd.* m. liuczko [PL]; N *jd.* s. liuczko [T]) ljudski

Item nieden mester tkallecky delo liuczko krukam szuoim (...) [T]

▫ v. ljudi

M

magistratuš (magistratus/magistratus) *m.* (G *jd.* magistratus, I *jd.* magistratussem [PL]; N *jd.* magistratus [T]) magistrat

(...) *da goszpon rihtar y plemeniti magistratus nato oblaszt imal bude.* [T]

▫ *lat.* magistratus

marati *nesvrš.* (*prid. rad. mn. m.* marali [T]) mariti

Item akobisze koteri iznasli, koibi za gore popiszane modusse, red, obdersauanie y nauade ne marali (...) [T]

▫ mar ← samo južnoslavenski, *prasl.* *marъ, *mara (*stsl.* mara: osjećaj)

mati *ž.* (D *jd.* matere [PL])

(...) *iz te iszte puskieze dasze sztem imaiu k matere zemlie posteno szprauiti.* [PL]

▫ *prasl. i stsl.* mati

mertuk *m.* (G *jd.* mertuka [PL]) mjera za žito ili vino

(...) *a pokrov rechenomu lonczu da nachini prez mertuka kako prauo pride (...)* [PL]

▫ *mađ.* mérték

mertvec (mertuecz) *m.* (N *jd.* mertuecz [T]) mrtvac

(...) *kotere god zapoued naide y zauerne, khise one, pri koterie mertuecz (...)* [T]

▫ *prasl.* *mьrtvьc

mesec (meszecz) *m.* (G *jd.* mesecza, *mn.* -e [Z]) mjesec

(...) *y da ima te meszterenek nachinjati tri meszecze toga vszega imenuvanoga dela (...)* [Z]

▫ *prasl. i stsl.* měsěць

meša (messa) *ž.* (N *jd.* messa, L *jd.* messe, *mn.* messah [T]) misa

(...) *od vszih dob uszegdar y naueke popeauna messa dasze ima obszlusiti (...)* [T]

▫ *lat.* missa: poslana (žrtva Bogu) ← missus: poslan ← mittere: poslati

mešter (mester/meszter) *m.* (N *jd.* mester, *mn.* mestri, G *jd.* mestra, *mn.* mestrov, D *jd.* mestru, I *jd.* mestrom, *mn.* mestri [PL]; N *mn.* mestri, G *mn.* mestrou/mestre, D *mn.* mestrom, A *mn.* mestre, I *jd.* mestrom, *mn.* mestrih [T]; N *jd.* mester/meszter, *mn.* mestri/mesztri, D *mn.* mestrom/mesztrom, L *mn.* mestreh [Z]) majstor

Poleg reda i obichaia vszeh mestrov y detichev ovde vu Varassu y zvuna (...) [PL]

▫ *njem.* Meister ← *lat.* magister

meštarski (mesterszki/meszterszki) *prid.* (N *jd.* *m.* mesterszki, G *jd.* *ž.* mesterszke, A *jd.* *ž.* mesterszku [PL]; N *jd.* *m.* meszterszki [Z])

Koi mester mesterszku senu uzme, takou takaisse pol sztola ieszt szlobodan i proszt (...) [PL]
majstorski

▫ *v.* mešter

meštrica (mesticza) *ž.* (N *jd.* mesticza, G *mn.* -ø, A *jd.* -u [T]) majstorica

Item gda koteri mester alli mesticza szin alli hchi po dopuscheniu bosiem premine (...) [T]

▫ *v.* mešter

meštija (mestria/mesztria) *ž.* (A *jd.* mestriu, G *jd.* mestrie [PL]; N *jd.* mestria, *mn.* mestrie, G *jd.* mestrie/mesztrie/mestriae, D *jd.* mesztrie, A *jd.* mestriu, L *jd.* mestrie [Z]) obrt, majstorija

(...) *ovu mestriu nemore delati, nego da ima pred goszpodna Rihtara (...)* [PL]

▫ *v.* mešter

mesto (meszto) *s.* (A *jd.* meszto [PL]; L *mn.* -ah [T]; G *jd.* meszta, L *jd.* -e [Z]) mjesto

(...) *da ima meszto pred vszakim mestrom y detichem y sasze nema to razmetati (...)* [PL]

▫ *prasl.* *město

milošča (miloscha) *ž.* (G *jd.* milosche [PL]; G *jd.* milosche, A *jd.* -u [T]) milost

(...) *koibi to chinil tako vszaki takav, prez vszaki milosche (...)* [PL]

▫ *prasl.* *milostъ

mir *m.* (A *jd.* mir [PL, Z])

(...) *tako dva tjedna da ima svoj mir akolibi veche hotel ovde osztati (...)* [Z]

▫ *prasl.* *mirъ

moč (moch) *ž.* (A *jd.* moch, *mn.* -i [T]) moć

(...) *moch y iakoszt imali budu tak da on iszti chehmester zeuszimi drugemi cheha (...)* [T]

▫ *prasl.* motjъ

moči (mochi) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* mogel [PL, T]; *prez. jd. 3.* more; *prid. rad. jd. s.* moglo [Z])

(...) *y onda moralbi y mogelbi bitti nouim ter izversnim mestrom (...)* [T]

▫ *v.* moč

modererati (*inf.* modererati [T]) moderirati

(...) *vu oue ouakue zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti (...)* [T]

▫ *njem.* moderieren ← *lat.* moderari: nadzirati

modl *m.* (A *jd.* modl [PL]) model, kalup

Akobi koi mester, ali detich, formu ali modl, drugoga mestra chkomcze dale iztrukal (...) [PL]

▫ *njem.* Modell ← *fr.* modèle ← *tal.* modello ← *lat.* modellus ≈ modulus: modul, uzorak

moduš (moduss) *m.* (N *mn.* modussi, G *mn.* -eu, A *jd.* -e [T]; A modusse [Z])

(...) *dabi mi nim one iszte Articulusse, modusse i rede potverdili (...)* [Z]

▫ *lat.* modus: mjera, mjerilo, vrsta, način, intonacija ≈ *srlat.* modalis ← modulari: regulirati (zvuk), svirati

moliti *nesvrš.* (*pril. sad.* mollechi [T]; *pril. pr.* molivsi [Z])

(...) *tako i nihovi Zrebrenarzka nikakor nemore sztalna biti, proszivsi nasz, i molivsi (...)* [Z]

▫ *prasl.* *modliti

molba ž. (A *jd.* molbu [PL])

(...) *akobisze pako te takou detich pred vszemi mestri y detichi vu molbu pusztil* (...) [PL]

▫ *v.* moliti

morati nesvrš. (*prid. rad. jd. s.* moralo [PL]; *prez. jd. 3.* mora, *mn. 3.* -iu; *prid. rad. jd. m.* moral, *mn. m.* -li [T])

(...) *vszagdar dua zmed mlaissih mestrou zgorechemi duplieri duoriti morali budu* (...) [T]

▫ *slov.* morati ← moć, moći (osnova tvorena od 3. l. *jd.* more ← može)

mučenik (muchenik) *m.* (G *jd.* muchenika [T])

(...) *perui naimre dan po szuetku blasenoga Dyonisius muchenika* (...) [T]

▫ muka ← *prasl.* *mŏka

mučenica (muchenicza) ž. (G *jd.* muchenicze [T])

(...) *na dan szuete Catharinae deuicze y muchenicze* (...) [T]

▫ *v.* mučenik

N

načiniti (načiniti) *svrš.* (*inf.* nachiniti; *prez. jd. 3.* nachini [PL]; *inf.* nachiniti; *prid. rad. jd. m.* nachinil [Z])

(...) *i tako da ima znovich ono delo nachiniti* (...) [Z]

▫ na- + *v.* čin

najti (naiti) *svrš.* (*prez. jd. 3.* naide/najde; *prid. rad. jd. m.* nassel [PL, Z]) naći

Item ako bi sze koj meszter nassel, dabi Deticha ali navuchnika od drugogha mestra vabil (...) [Z]

▫ na- + *v.* iti

napiti svrš. (inf. napiti [PL])

Akobi koy mester ali detich vu kerchme pil da nema sergu ili koyemu drugom tomu takovomu napiti (...) [PL]

▫ na- + v. piti

napraviti svrš. (prid. rad. jd. m. napravil [T])

(...) zbrez znanja y dopuschenia nieguoga nima prieti, dabie dokonchal y napravil. [T]

▫ na- + prav ← prasl. i stsl. правъ

napredak (takoder i napredek) m. (N jd. napredek, A jd. napredak [T])

(...) kotera szpomenuti mestri za nyhouo y za nasse obchinszko dobro i napredak (...) [T]

▫ na- + pred ← prasl. *perdъ ≈ pre- + *-dъ (čestica)

navada (nauada) ž. (G jd. nauade [PL]; N mn. nauade, G jd. -e, D mn. -am, A jd. -u, L mn. -eh [T]) navika

(...) na potrebuvanie y prosniu nyhouv nagnieni, modussi nyhoui, nauade (...) [T]

▫ na- + prasl. *vada

navučni (nauuchni) prid. (N jd. m. nauuchni [PL]) naučni

(...) tako ima szuoi nauuchni liszt naperuo pred Czeh donesztzi y dati (...) [PL]

▫ v. navuk

navučnjak (nauvchniak/nauuchniak/nauvchnik) m. (N jd. nauvchnik/nauchniak, G jd. nauchnika, D jd. nauchniku [T]; G jd. nauchnika/navuchnika [Z]) naučnik, šegrt

(...) dabi Deticha ali navuchnika od drugogha mestra vabil (...) [Z]

▫ v. navuk

navuk (takoder i nauvk/nauuk) m. (G jd. nauuka/nauvka/navuka, D jd. navuku, I mn. nauukmi [T]) nauk

Pripechanja pako vszakoiachka kotosze pri navuku y mestrie pripeti navuka tkallechkoga
(...) [T]

▫ na- + v. vučiti

nedelja (nedelia) ž. (A *jd.* nedeliu [PL, T] nedjelja

Vszaki loncharszki detich dusan ie vu puskiczu ieden bech dati vszaku nedeliu (...) [PL]

▫ *prasl.* *nedělja ← ne- + v. delo

nemati (također i nimati) *nesvrš.* (*prez. jd.* 3. nema; *prid. rad. jd. m.* nemal [PL]; *prez. jd.* 3. nima [T]; *prez. mn.* 3. nemaju; *prid. rad. jd.* 3. nimal/nimel [Z])

Da nema ni ieden loncharszki detich pri ovom Varassu (...) [PL]

▫ ne- + v. imati

nevernost (neuernoszt) ž. (A *jd.* neuernoszt [T]) nevjernost

(...) *ter izuissenia szuoiega, vu neuernoszt, nezahualnoszt, alli koie hman* (...) [T]

▫ nevera ← ne- + *prasl.* i *stsl.* věra

nezahvalnost (nezahualnoszt) ž. (A *jd.* nezahualnoszt [T]) nezahvalnost

(...) *ter izuissenia szuoiega, vu neuernoszt, nezahualnoszt, alli koie hman* (...) [T]

▫ nezahvalan ← ne- + za- + v. hvala

noč (noch) ž. (A *jd.* noch [T]) noć

(...) *dua zmed mestrou tkallechki redom vszaku noch ktomu takuomu betesniku priti* (...) [T]

▫ *prasl.* *notjь

noga ž. (A *mn.* noge [Z])

Item Dusan je Goszpodaru vszaku szobotu noge vmivati (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* noga

nositi (nosziti) *nesvrš.* (*inf.* nosziti [PL]; *prid. rad. mn. m.* noszili [T])

(...) *terbisze szuproti nym noszili imaiusze kastigati* (...) [T]

▫ *prasl.* *nositi, iterativ od *nesti

novac (novacz/nouecz) *m.* (G *jd.* novcza [PL]; N *jd.* nouecz, A *mn.* noucze [T]; A *jd.* novacz [Z]) novac

(...) *vszaku mladu nedeliu kdekaniu szuoiemu doiti y vszaki szuoi nouecz polositi (...)* [T]

▫ nov ← od starijega *novi pjenez, gdje je pjenez: novac

Novembris (Novembrisz) *m.* (G *jd.* Novembrisza [Z]) mjesec studeni

Dan u Varasdinu prvi dan Novembrisza Meszecza (...) [Z]

▫ *lat.* november

O

občina (obchina) *ž.* (N *jd.* obchina, D *jd.* -e [T]) općina

(...) *szuproti chehu i mestrou suoih, szuproti goszponu rihtaru, priszesnikom, obchine (...)* [T]

▫ *prasl.* *obъtjъ

občinski (obchinszki) *prid.* (N *jd.* s. obchoinsko [T]) općinski

(...) *kako obchinszko dobro szobum donassalo bude (...)* [T]

▫ *v.* občina

obderžavanje (obdersavanie) *s.* (A *jd.* obdersavanie [PL]; G *jd.* obdersavana, A *jd.* -ø, L *jd.* -u [T]) pridržavanje

RED ILLI OBDESAVANIE VSZEH MESTROU Y DETICHEV OVOGA SZLOBODNOGA KRALJEVOGA VARASSA (...)

▫ *v.* obderžavati

obderžavati (obdersauati) *nesvrš.* (*inf.* obdersauati [PL]; *inf.* obdersauati; *prez. jd.* 3. obdersaua; *prid. rad. mn. m.* obdersali [T]) pridržavati se

Item vszi mestri vu delu szuoiem tkallechkom, platnenom y szuknenom budu obdersauali sirinu iednoga lakta (...) [T]

▫ ▫ v. obderžati

obderžati (obdersatti) *svrš.* (*inf.* obdersati; *prez. jd.* 3. obdersaua [T]) održati

(...) ter izuersenim illiti neoszkrunienim zakonom brani i obdersaua (...) [T]

▫ o (b)- + v. deržati

obećanje (obechanie) *s.* (*L jd.* obechaniu [T]) obećanje

(...) niti po prosnie za boga, niti po obechaniu (...) [T]

▫ obećati ← *prasl.* *obvētati ≈ o (b)- + *prasl.* *vētь: savjet, vijeće

obed *m.* (*N jd.* obed, *D jd.* -u [PL]; *A jd.* obed [T, Z]) objed

(...) onda mestrom tkallechkim ieden dobar obed y na bratouschinu dua rnaniska y chetiri funte voiszka dusen bude peruo posztaviti (...) [T]

▫ *prasl.* *obēdь ← o (b)- + jesti ← *prasl.* * (j)ěsti

običaj (obichai) *m.* (*G jd.* obichaia [PL])

Polegh reda y obichaia vszeh mestrov y detichev (...) [PL]

▫ od starijega *obvičaj ← o (b)- + vičan ← *prasl.* *vyčьnь ≈ navika, v. učiti

oblast (oblaszt) *ž.* (*G jd.* oblaszti [T]) ovlast

(...) tho nasse rihtara i priszesnikou mochi i oblaszti (...) [T]

▫ *prasl.* *obolstь ← obvolstь ← o (b) + vladati, vlast

obrok *m.* (*D jd.* obroku, *A jd.* obrok [PL])

(...) a niemu polag czeskoga obichaia da sze ima k obroku vino davati. [PL]

▫ o (b)- + rok ← *prasl.* *rokь: vrijeme, godina ≈ v. reč

obsiliti se (obsziliti sze) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* obszilil sze [PL]) osiliti se

Akobisze mester ali detich prevech piuch vinom obszilil tako dabi vinom van vergel (...) [PL]

▫ o (b)- + sila ← *prasl. i stsl. sila*

obslužiti (obslusiti) *svrš. (inf. obslusiti [T])* odslužiti

(...) na oltaru szuete Catharinae od vszih dob uszegdar y naueke popeuana messa dasze ima obslusiti (...) [T]

▫ o (b)- + v. sluga

obslušavati se (opszlusauati sze) *nesvrš. (inf. obslusauati sze [T])* biti poslušan

(...) dasze oszebuinim zakonom imaiu obszlusavati i szuetiti. [T]

▫ o (b)- + v. slišati

obstojati (obsztoiati) *nesvrš. (prez. mn. 3. obsztoie [T])* opstojati

(...) uszi articulussi y punctumi da vu szuoie iakoszti y urednoszti obsztoie vun ziemliemo (...) [T]

▫ opstati ← o (b)- + v. stati

obsuditi (obszuditi) *svrš. (prez. mn. 3. obszude [T])* osuditi

(...) vuchemga cheh y mestri obtersenoga bitti iznaidu y obsude, birsasen biti mora. [T]

▫ o (b)- + v. sud

obteržiti (obtersiti) *svrš. (inf. obtersiti; prid. trp. G jd. m. obtersenoga [T])* opteretiti

(...) y nenauadnom kastigom vu obdersauaniu nauade y articulusseu szuoieh obtersiti hoteli (...) [T]

▫ o (b)- + v. teržiti

obznaniti *svrš. (inf. obznaniti; prid. rad. jd. m. obtersil; pril. sad. obznanuiuch [T])*

(...) mester takou nym pred oszmemi dneui obznaniti mora. [T]

▫ o (b)- + v. znati

očistiti (ochistiti) *svrš. (prez. jd. 3. ochisti [T])*

(...) *doklamgodsze pred vszim chehom iz toga ne ochisti.* [T]

▫ o (b)- + v. čist

oddaja ž. (A *jd.* oddajo [Z]) prodaja

Item akoby kade bilo szrebra na oddajo nekuliko griven (...) [Z]

▫ v. oddati

oddati *svrš.* (*inf.* oddati [Z]) prodati

(...) *ar tigha nima oddati, zvuna trinaizt lotosa igle probe (...)* [Z]

▫ od- + v. dati

odezvati (odezuati) *svrš.* (*inf.* odezuati [T]) pozvati k sebi

Item neszme (...) mester (...) po koiem drugom na lepe rechi uzemssi odezuati (...) [T]

▫ od- + v. zvati

odgovoriti *svrš.* (*inf.* odgovoriti [PL])

(...) *negodasze ovde ima pred Czehom zochiti y odgovoriti (...)* [PL]

▫ od- + v. govoriti

odičiti (odichiti) *svrš.* (*prid. trp.* L *jd. m.* odichenom [Z]) proslaviti, učiniti slavnim

(...) *u pohvalenom y odichenom Redu dersat, nihovo prosnio zlisavsy (...)* [Z]

▫ o- + v. dika

oditi (oditti) *svrš.* (*prez. jd.* 3. odtide; *prid. rad. jd. m.* odtissal [PL]; *inf.* oditti [T]) otići

Drugoie pak akoie prauvichen koteri drugi zrok imal od niega oditti (...) [T]

▫ od- + v. iti

odlahkotiti *svrš.* (*inf.* odlahkotiti [T]) olakšati

(...) *tho nasse rihtara i priszesnikou mochi y oblaszti zadersauamo thu takuv kastigu odlahkotiti (...)* [T]

▫ odlahk ← od- + *prasl.* i *stsl.* љгъкъ

odložiti (odlositi) *svrš.* (*inf.* odlositi [Z])

(...) *y da ima postejne odlositi goszpodar, y goszpodariczi (...)* [Z]

▫ od- + ležati ← *prasl.* i *stsl.* ležati

odnesti (odneszti) *svrš.* (*inf.* odneszti [T]) odnijeti

(...) *chetiri zmed mestrou imaiuga vu czirkvu odneszti pod birszag gore posztaulieni.* [T]

▫ od- + *prasl.* i *stsl.* nesti

odpustiti (odpusztiti) *svrš.* (*pres. jd.* 3. odpuszti [PL]; *inf.* odpusztiti [T, Z]) otpustiti

Item ako bi jeden mester imel dva deticha, a drughi nijednogha, artymu ima jednoga odpusztiti, ako mu je potreban. [Z]

▫ od- + pust ← *prasl.* i *stsl.* pustъ

odstupiti (odsztupiti) *svrš.* (*inf.* odsztupiti [T])

(...) *delaunik alli szluga taksze ima dersati y od dela peruo ne odsztupiti (...)* [T]

▫ od- + *prasl.* i *stsl.* stŕpiti ≈ stopa

odtirati *svrš.* (*inf.* odtirati [T]) otjerati

(...) *ter od osztaľih mestrou y zaukupa delaunikou imasze oduerchi i odtirati (...)* [T]

▫ od- + *v.* tirati

odtuđiti (odtugiti) (*inf.* odtugiti [T]) ukrasti

(...) *nimaga od onoga, koiemu delo donesze odtugiti, menie pako kszebe pribauiti (...)* [T]

▫ od- + tuđ ← *prasl.* *tjudjъ ← *germ.* (*got.* th iuda: narod)

odverći (oduerchi) *svrš.* (*inf.* oduerchi [T]) odbaciti

(...) *ter od osztaľih mestrou y zaukupa delaunikou imasze oduerchi i odtirati (...)* [T]

▫ od- + *vergnuti* ← *prasl.* *vьrgnŕti

odvernuti *svrš.* (*inf.* odvernuti [T]) vratiti

(...) *menie pako kszebe priuabiti, niti skomcze odvernuti, nit po drugom to vuchiniti* (...) [T]

▫ od- + v. vernuti

odvetek *m.* (N *jd.* odvetek [Z]) potomak, nasljednik

(...) *y nim iezmo szliubili da mi nye y vez nyh odvetek i oztanek Zrebrenarzky* (...) [Z]

▫ od- + *prasl.* *větъ, *větъka: grana

odvzeti *svrš.* (*inf.* odvzeti [T]) oduzeti

(...) *vu oue ouakue zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti, odvzeti* (...) [T]

▫ od- + v. vzeti

oferuvati (*offeruvati*) *svrš.* (*prid. rad. mn. m.* offeruvali [T]) ponuditi

(...) *ter kastigu podnesztisze offeruvali pred uszum bratouschinum* (...) [T]

▫ *lat.* offer

oltar *m.* (L *jd.* oltaru [T])

(...) *vu czirkve nasse glaune illiti pharne na oltaru szuete Catharinae* (...) [T]

▫ *lat.* altar (e), altarium

omražnja (*omrasnia*) *ž.* (G *jd.* omrasnie [T]) mržnja

(...) *karke imali, y omrasnie vchinili med szobum* (...) [T]

▫ o (b)- + mrzak ← *prasl.* *мъгъкъ ≈ mraz

opraviti (*oprauiti*) *svrš.* (*inf.* oprauiti; *prez. jd.* 3. opraui [PL]) opravdati

(...) *tako to takovo pred plemenitim tolnachem bude sze moralo oprauiti.* [PL]

▫ o (b)- + prav ← *prasl.* i *stsl.* pravъ

orsag (*orszag*) *m.* (L *jd.* orszagu [PL]; G *jd.* orszaga, L *jd.* -u [T]) zemlja, država

Akobi koi detich vu drugom Orszagu sto bil szuproti koiemu progressil (...) [PL]

▫ *mađ.* orsz ag

oru je (orusie) *s.* (I *jd.* orusiem [PL])

(...) *teda da nema ni ieden z orusiem tamo doiti, niti pri szebe nosziti (...)* [PL]

▫ o (b)- + *prasl.* *rQ je

osloboditi (oszloboditi) *svr .* (*prid. rad. jd. m.* oszlobodil [T])

(...) *akolibiga pako koteri mester pred tremi lettmmi oszlobodil (...)* [T]

▫ o (b)- + *v.* sloboda

ostati (osztati) *svr .* (*inf.* osztati [T, Z])

(...) *illiti bratouschine mestrou tkallechky posteno osztane (...)* [T]

▫ o (b)- + *v.* stati

ostaviti (osztaviti/osztauiti) *svr .* (*prez.* osztai [T]; *inf.* osztaviti [Z])

(...) *dusen je vsze delo osztaviti, y za nimi poiti (...)* [Z]

▫ o (b)- + stav ← *prasl.* *stavъ *v.* stati

ozdraviti *svr .* (*prid. rad.* ozdravel [PL])

(...) *akobi pako detich ozdravel, da ima pri szvojem mestru do teh dob delati (...)* [PL]

▫ o (b)- + zdrav ← *prasl.* *s dorvъ

oznaniti *svr .* (*inf.* oznaniti [PL]) *v.* obznaniti

(...) *y akobi to znaiuchi koi mester, ali detich, nehovel nassemu Czehu oznaniti (...)* [PL]

▫ o (b)- + *v.* znati

o eniti se (osenithi sze) *svr .* (*inf.* osenithi sze; *prez. jd.* 3. oseni sze [Z])

(...) *Deticha da nema dersati peneznoga doklam sze ne oseni (...)* [Z]

▫ o (b)- + *v.*  ena

P

papir (papyr) m. (L *jd.* papyru [T])

(...) *ter nistar menie pred nasz dali ieszu nekoiega sztanouitoga na papyru odtuorienoga (...)* [T]

▫ *njem.* Papier ← *lat.* papyrus ← *grč.* pápyros

pamet ž. (A *jd.* pamet [PL])

(...) *y akobi to niegou mester vpamet uuzel (...)* [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* pamęť ← pa- + *męť: um

paska (paszka) ž. (A *jd.* paszku [PL])

(...) *dusanie pako Czehmester marliuo zato paszku vuzeti (...)* [PL]

▫ paziti ← samo južnoslavenski (*stsl.* paziti, *bug.* pazja)

peč (pech) ž. (A *jd.* pech [PL]) peć

Koy detich prosztu pech nachini y posztavi, idemu od nie oszem kraiczarou (...) [PL]

▫ *prasl.* *pektъ ≈ peći

pečat (pechat) ž. (I *jd.* pechatium [T]; A *jd.* pechat, I *jd.* -jum [Z]) pečat

(...) *jednu kupu, jednu czimernu pechat, jeden zlati perszten od ruke (...)* [Z]

▫ *prasl.* *pečat- ← ? peći

penez (također i penesz) m. (A *jd.* penez, *mn.* -e [PL]; G *mn.* penesz/penez [T]) novac

(...) *doklam on rechene czeske peneze saszlusi (...)* [PL]

▫ *stvnjem.* Pfenning: novčić

penezan *prid.* (A *jd.* m. peneznoga [Z]) plaćen

(...) *Deticha da nema dersati peneznoga doklam sze ne oseni (...)* [Z]

▫ v. penez

persona ž. (L *mn.* personah [T]) osoba

(...) *nassih purgarou personah, pred nacz naiperuo doiduchi* (...) [T]

▫ *lat.* maska, uloga, lice ← *etrušč.* pharsu ← *grč.* prósōpon: lice

persten (perszten) *m.* (A *jd.* perszten [T]) prsten

(...) *jednu kupu, jednu czimernu pechat, jeden zlati perszten od ruke* (...) [Z]

▫ *prasl.* *pъrsty

pint *m.* (G *mn.* pintou [PL]; A *jd.* pint [T]) mjera za tekućinu

(...) *takaisse ieden cziniasti verch, koteribi dersal duanaiszt pintou* (...) [PL]

▫ *eng.* pint

pisati (pizati) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* piszal)

(...) *ako liby koi mestar u szvoje potribnoszti po kojegha deticha na ufanje piszal* (...) [Z]

▫ *prasl.* *pъsati, *pisati

pitati *nesvrš.* (*inf.* pitati [PL, T])

(...) *ter niega pred nymi examinerati, pitati y probuvati uerno, ieli zadouolen y vreden* (...) [T]

▫ *prasl. i stsl.* pytati

piti *nesvrš.* (*inf.* piti; *prid. rad. jd. m.* pil; *pril. sad.* piuch [PL])

Akobi koy mester ali detich vu kerchme pil da nema sergu ili koyemu drugomu tomu takovomu (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl.* piti

plača (placha) ž. (G *jd.* plače, A *jd.* -u [PL, Z]) plaća

(...) *terbi pro vremene hotel szvoim goszpodarom ovdi posztati, takov da ima prevo za plachu ovda* (...) [Z]

▫ *v.* platiti

plačati (plachati) *nesvrš.* (prez. *jd.* 3. placha [Z]) plaćati

(...) *dasze onak placha to jeto denariis vigintiquinque* (...) [Z]

▫ *v.* platiti

platiti *svrš.* (*inf.* platiti; *prid. rad. jd. m.* platil [PL]; *inf.* platiti; *prez. jd.* 3. plati [T]; *inf.* platiti [Z])

(...) *te takou zbrez niedne milosche naisze kastiga y ieden funt voiszka plati taki vu bratouschinu* (...) [T]

▫ *prasl.* *platiti

platnar *m.* (N platnar [T])

Item akobi koteri zvunszki alli sztranski platnar alli tkalecz bisze vkupil ouv nassu bratouschinu (...) [T]

▫ platno ← *prasl.* *polъno

platnen *prid.* (L -om [T])

Item vszi mestri vu delu szuoie tkallechkom, platnenom y szuknenom (...) [T]

▫ platno ← *prasl.* *polъno

početek (pochetak) *m.* (G *jd.* pochetka [T]) početak

(...) *koy ako od pochetka do izkonchania letta chaszti szuoie uv chehmestrie bude zadouolien* (...) [T]

▫ *v.* početi

početi (pocheti) *svrš.* (*prez. jd.* 3. pochne [PL]; *prid. rad. jd. m.* pochel [T])

(...) *damusze delo koterioie delati pochel alli nachinil po chehmestru vzeme* (...) [T]

▫ *po-* + *prasl.* *čęti: početi

podeliti (podelity) *svrš.* (*inf.* podelity [Z]) podijeliti

(...) *da ima na znanje dati vszem mesztrom, y sasze jednako imajo snim podelity.* [Z]

▫ po- + dio ← *prasl.* *děľь ≈ *njem.* teilen: dijeliti

podložiti (podlositi) *svrš.* (*inf.* podlositi [T])

(...) *y chehmestru y osztalim mestrom tkalczem nebisze hotel podlositi (...)* [T]

▫ pod- + *prasl.* *ložiti: polagati ≈ ležati

podstupiti se (podsztupiti sze) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* podsztupil sze [T]) odvažiti se

(...) *terbi zbrez znanja y dopuschenia nihouoga delatisze podsztupil (...)* [T]

▫ pod- + ← *prasl.* i *stsl.* stŕpiti ≈ stopa

pogodba *ž.* (D *mn.* pogodbe, A *jd.* -u [T])

(...) *ter nai pogodbu szuerhu nih posztaue, y koteribi oue pogodbe ne hotel pokoren bitti (...)* [T]

▫ v. pogoditi

pogoditi *svrš.* (*inf.* pogoditi; *prez. jd. 3.* pogodi [PL]; *inf.* pogoditi [T])

Akobisze koi detich szvoim mestrom za szuoïu plachu nemogel pogoditi (...) [PL]

▫ po- + god ← *prasl.* i *stsl.* godъ: vrijeme, povoljno doba ≈ *stvnjem.* guot: dobar

pogubiti *svrš.* (*prez. jd. 3.* pogubi [Z])

(...) *ali tak, da pak po ove hudobe szvojega nepogubi.* [Z]

▫ po- + *prasl.* i *stsl.* gubiti: uništavati ≈ *gybati ≈ *stengl.* geap: savijen

pohadanje (pohagianie) *s.* (G *jd.* pohagiania [T])

(...) *item na szuetek pohagiania blasene deuicze Mariae (...)* [T]

▫ pohoditi ← po- + hod ← *prasl.* i *stsl.* hodъ: put

pohlepiti *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* pohlepil [T]) biti pohlepan

(...) *alli od koiega go nato uzett, nablago szuetczko pohlepil, alli zbog kakue goder dike (...)* [T]

▫ po- + *ekspr., onom.* ≈ *slov.* hlipati: teško disati, *strus.* xlygrať

pohvaliti *svrš.* (*prid. trp. L jd. m.* pohvalenom [Z])

(...) *u pohvalenom y odichenom Redu dersat, nihovo prosnio zlisavsy (...)* [Z]

▫ po- + *v.* hvala

pojedinati (*poiedinati*) *svrš.* (*inf.* poiedinati [T]) pomiriti

(...) *da onme iszte bratouschine chehmester, alli drugi mestri imaiu pogoditi i poiedinati (...)* [T]

▫ po- + *prasl.* * (j)edinъ

pojti (*poiti/pojty*) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* possel [PL]; *inf.* pojti/pojty [Z]) poći

(...) *y tak dve lethe da ima na vszako jachko posteno delo ili duguvajne pojti (...)* [Z]

▫ po- + *v.* iti

pokaštigati (*pokasztigati*) *svrš.* (*inf.* pokasztigati [Z]) kazniti

(...) *ako li bi nehotel pojti, szlobodnoga more Detich pokastigati (...)* [Z]

▫ po- + *v.* kaštigati

pokop *m.* (*L jd.* pokopu [T])

(...) *y na pokopu uszi zgoruchemi duplieri illiti szuechami bitti (...)* [T]

▫ po- + *kopati* ← *prasl.* *kopati

pokorščina (*pokorschina*) *ž.* (*A jd.* pokorschinu [T]) pokornost

(...) *akobisze szami dobrouolno vu pokorschinu pusztili ter kastigu podnesztisze offeruvali (...)* [T]

▫ pokoriti ← *prasl.* *pokoriti

pokrov (također i pokrou) *m.* (*N jd.* pokrov, *A jd.* pokrou, *I jd.* pokrouom [PL]) poklopac

Takaisse da ima nachiniti ieden veliki lonecz z duema priruchma y z pokrouom... [PL]

▫ po- + *prasl.* i *stsl.* krovъ ← ? *kelt.*

polovica (polovicza/pollouicza) ž. (N *jd.* polovicza [PL, Z]; N *jd.* pollouicza [PL])

(...) *akolibi kai sztaroga kerpal, takomu polovicza ide.* [PL]

▫ pola ← *prasl.* *polъ

položiti (polositi) *svrš.* (*inf.* polositi [T])

(...) *gore rechenim modussem praesentirati i polositi mogli budu.* [T]

▫ polegnuti ← po- + ležati ← *prasl.* i *stsl.* ležati

pomenšati (pomensati) *svrš.* (*inf.* pomensati [T]) smanjiti

(...) *zadesauamo thu takuv kastigu odlahkotiti, pomensati i poueksati poleg volie nasse.* [T]

▫ po- + menšati ← *prasl.* i *stsl.* malъ

pomoč (pomoch) ž. (A *jd.* pomoch [T]) pomoć

(...) *tulikaisse na pomoch delaunik alli szluga taksze ima dersati y od dela peruo ne odsztupiti*

(...) [T]

▫ v. pomoči

pomoči (pomochi) *svrš.* (*inf.* pomochi [Z]) pomoći

(...) *dusen je zuna togha reda ztati y pomochi delo zgotoviti (...)* [Z]

▫ po- + v. moč

pomočnik (pomochink) *m.* (G *jd.* pomochnika, N I *mn.* -i [T]) pomoćnik

Ako buide mester naisze zpomochniki nieguemi zaukuopa vun izuerse. [T]

▫ v. pomoči

ponavljanje (ponaulanie) *s.* (G *jd.* ponauliania [T]) obnavljanje

(...) *y zbog ponaulania mestrie nauvka nyhouoga tkallechkoga (...)* [T]

▫ ponavlati ← po- + *prasl.* i *stsl.* novъ

popasti *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* popal [Z])

(...) *ako bi sze nassel da bil oko szrebra kakovu falsiu chinil, ili dabisze kakove tatbine popal*

(...) [Z]

▫ po- + *prasl.* i *stsl.* pasti

popevati (*popuati*) *svrš.* (*inf.* *popuati*; *prid. trp. jd. ž.* *popuana* [T]) *popjevati*

(...) *iz ouoga szueta premine officium mortuorum, illiti mertuih imasze zuerhu niega popuati*

(...) [T]

▫ po- + *prasl.* *pěti, *pěvati

popisati (*popiszati*) *svrš.* (*prid. trp. G mn. m.* *popiszaneh/-ih* [Z])

Naipervo da ze vzaki Mester ili zrebernar ima dersati polagh vzeh ovih redov dole popiszanih

(...) [Z]

▫ po- + *v.* pisati

popraviti (*poprauiti*) *svrš.* (*inf.* *poprauiti* [T])

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti* (...) [T]

▫ po- + *prasl.* i *stsl.* pravъ

popravlati *nesvrš.* (*krnji inf.* *popravlat* [T]) *popravljati*

(...) *ale szto popravlat, ili pribiat ono detichu ide* (...) [Z]

▫ *v.* popraviti

poravnati (*poraunati*) *svrš.* (*inf.* *poraunati* [T])

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti* (...) [T]

▫ po- + *v.* ravnati

poroditi *svrš.* (*prid. trp. N jd. m.* *porogien* [T])

(...) *y nai bude iz postene posztelie porogien* (...) [T]

▫ po- + *prasl.* i *stsl.* rodъ

poruk *m.* (A *mn.* poruke [Z]) jamac

(...) *y da ima zasze poruke na czejnajnje posztaviti (...)* [Z]

▫ po- + *v.* ruka

poslati (poszlati) *svrš.* (*inf.* poszlati [PL])

(...) *a Czehmester daga ima naiperuo k naistaressemu poszlati (...)* [PL]

▫ po- + *prasl.* *sьlati ≈ *got.* saljan: prinijeti

posluhnuti (poszluhnuti) *svrš.* (*inf.* poszluhnuti [PL])

(...) *takomusze imaiu prauicze dati chteti y daie ima poszluhnuti (...)* [PL]

▫ po- + *prasl.* *sluxъ

postati (posztati) *svrš.* (*inf.* posztati [PL, Z])

Najpervo kada simo dojde v Varas jeden zrebernarszki detich, terbi pro vremene hotel szvoim goszpodarom ovdi posztati (...) [Z]

▫ po- + *v.* stati

postaviti (posztaviti/posztauiti) *svrš.* (*prez. jd.* 3. posztavi [PL]; *inf.* posztauiti; *prid. trp.* N *jd.* *m.* posztaulien, N *mn. m.* -i [T])

(...) *alli budi nauvchniakou iliti deticheu nauvka tkallechkoga nato posztaulien na szuechniaku (...)* [T]

▫ po- + *prasl.* *stavъ, *v.* stati

postavljati (posztauliat) *nesvrš.* (*prid. trp.* N *mn. m.* posztauliani [T])

(...) *szpomenutoga nauvka tkaleckoga mestre polagh ouih dole posztauliani modusseu (...)* [T]

▫ *v.* postaviti

postelja (postelia) *ž.* (G *jd.* postelie [T])

(...) *y nai bude iz postene postelie porogien (...)* [T]

▫ *prasl.* *posteljъ, *postelja ← po- + steliti: prostirati

posvedočiti (pozvedochiti) *svrš.* (*prez. jd.* 3. pozvedochi [Z]) posvjedočiti

(...) *da nima meszta u Czehu, doklam ne pozvedochi* (...) [Z]

▫ po- + *prasl.* *věščь: mudar ← *woydyto- ≈ v. videti

poštenje (postenie) *s.* (*G jd.* postenia [T])

(...) *kak bi mogli varas ou zdobremi postenia y huale vrednemi nauukmi y chini odichiti* (...) [T]

▫ pošten ← *prasl.* *počьtenь ≈ po- + *čьtati: štovati, v. část

poštovanje (postuvanie) *s.* (*G jd.* postuvania [T]) poštovanje

(...) *naivech pako zaradi glasza, dike y postuvania varassa ouoga kralieuszkoga* (...) [T]

▫ v. poštovati

poštuvati (postuvati) *dv.* (*prid. trp.* N *jd.* m. postuvani [T]; *prid. trp.* N *jd.* m. postuvany, I *jd.* m. -im [Z]) poštovati

(...) *onda razumni y postuvani Jeszenchich, dekan illiti chehmester* (...) [T]

▫ po- + od starijega *čьtovati ≈ v. část

poterti *svrš.* (*inf.* poterti [Z]) potrgati

(...) *y dasze ima ono delo poterti.* [Z]

▫ po- + *prasl.* *terti

poteščavanje (poteschavanie) *s.* (*L jd.* poteschivaniu [T]) žalba

(...) *ter hmanie za hman delo nyhouo y pregreske u kakuom god poteschavaniu kastigati* (...) [T]

▫ poteščavati se ← po- + *prasl.* *тъščь: prazan

potrebnost (potrebnoszt/potribnoszt) *ž.* (*G jd.* potribnoszti, *A jd.* potrebnoszt [Z]) potreba

(...) *item kam goder na potrebnoszt goszpodarovu kada na zapove Detich, dusan je inas pojty*

(...) [Z]

▫ po- + *prasl.* *terbati

potreboča (potrebocha) ž. (N *jd.* potrebocha, A *jd.* -u [PL]) potreba

(...) *na drugu ni iednu czesku potrebochu van penez iemati ni trossiti nego teda* (...) [PL]

▫ v. potrebnost

potrebuvanje (potrebuwanie) s. (D *jd.* potrebuvaniu, A *jd.* -ø [T]) potrebovanje

(...) *na potrebuwanie y prosniu nyhouv nagnieni, modussi nyhoui* (...) [T]

▫ v. potrebnost

potverditi (potuerditti/potuerditi) *svrš.* (*inf.* potuerditti/potuerditi [T]; *prid. rad. mn. m.* potverdili [Z]) potvrditi

▫ po- + *prasl.* *tvьrdь

potverdejne (potvergyejne) s. (G *jd.* potvergyejna [Z]) potvrda

(...) *za njegovega potvergyejna y sztalnoszti jake, y tverdne pravicze radi.* [Z]

▫ v. potverditi

potverdivati (potuerguiuati) *nesvrš.* (*prez. mn. 1.* potuerguiemo [T]) potvrđivati

(...) *koia usza po ouom lisztu nassem potuerguiemo y approbuemo* (...) [T]

▫ v. potverditi

poufati se (pouffati sze) *svrš.* (*inf.* pouffati sze; *prid. rad. jd. m.* pouffal [T]) ponadati se

(...) *nimasze pouffatri, po koiembisze delo nihouo impederalo y prepachilo* (...) [T]

▫ po- + v. ufati se

povedati *nesvrš.* (*inf.* povedati [PL, Z]) reći

Akobi koi mester szuoiemu detichu nehotel dalie dela dati, takoie mester dusan pred iednem tiednom detichu povedati (...) [PL]

▫ povest ← po- + *prasl.* i *stsl.* věšť

povekšati (poueksati) *svršč.* (*inf.* poueksati [T]) povećati

(...) *zadesauamo thu takuv kastigu odlahkotiti, pomensati i poueksati poleg volie nasse.* [T]

▫ povelik ← po- + *prasl.* i *stsl.* velikъ ≈ *tohar.* B wāl: kralj

povernuti *svršč.* (*prez. jd.* 3. poverne [PL]) vratiti

(...) *y nazad vu rechenu czesku ladiczu posteno povernne.* [PL]

▫ po- + v. vernuti

pozvati (pozuati) *svršč.* (*prid. rad. jd. m.* pozuan [T])

Item akobi koteri (...) po chehmestru pozuan, nebi hotel doiti (...) [T]

▫ po- + v. zvati

pravda (također i prauda) ž. (G *jd.* praude [T]; G *jd.* pravde [Z])

(...) *tako je dusan potlosan biti meterske pravde y kasstige (...)* [Z]

▫ prav ← *prasl.* i *stsl.* pravъ

pravica (pravicza/prauicza) ž. (N *jd.* prauicza, GD *jd.* prauicze [PL]; GD *jd.* prauicze, D *mn.* prauiczam, A *mn.* prauicz, L *mn.* prauiczah [T]; GA *jd.* pravicze [Z]) pravilo, zakon

Akobi koi zvunszki detich loncarszki szimo dossal y nebi hotel ouoga Czeha prauicze pokoren biti (...) [PL]

▫ prav ← *prasl.* i *stsl.* pravъ

pregovor m. (G *jd.* pregovora [Z]) prigovor

Item ako libi dobro bilo, y vgodno načinil prez pregovora mestrom (...) [Z]

▫ pregovoriti ← pre- + v. govoriti

pregreha ž. (L *jd.* pregrehe [Z]) grijeh

(...) *akosze drugi puth v toj pregrehe najde, da ima dati chetiri Lothe birsagha zrebra (...)* [Z]

▫ pre- + *prasl.* *grěxъ ? ≈ *gorěti, gorjeti (iskonsko značenje bilo bi *vatra savjesti*)

pregreška (pregreska) ž. (N *jd.* regreska [PL]; N *mn.* regreske [T]) pogreška

(...) *akobi nebila vu detichu kakova velika falinga, ili regreska (...)* [PL]

▫ v. pregreha

pregrešiti (pregressiti) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* pregressil) sagriješiti

(...) *y akobi koi detich vu tom pregresl, da neszme pri iednom mestru delati (...)* [PL]

▫ v. pregreška

prekeršiti (prekersiti) *svrš.* (*inf.* prekersiti; *prid. rad. jd. m.* prekersil [PL]) prekršiti

(...) *y akobi koi to prekersil, dusan bude pol funta voiszka birsaga vu czech platiti.* [PL]

▫ pre- + ≈ *njem.* Karst ? ← *kelt.*

prekuplivati *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* prekuplival [Z]) prekupljivati

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi (...) [Z]

▫ prekupiti ← pre- + v. kupiti

premeniti (također i praemeniti) *svrš.* (*inf.* premeniti/praemeniti [T]) promijeniti

(...) *y onda pak premeniti ga, alli posztauiti (...)* [T]

▫ pre- + *prasl.* i *stsl.* měna

preminuti *svrš.* (*prez. jd. 3.* premine [T, Z])

Item da koi mester preminezovoga szveta da ima njegova Vdova (...) [Z]

▫ pre- + *prasl.* *minuti

prepovedati (prepouedati) *nesvrš.* (*prez. jd. 3.* prepoueda [T]) zabranjivati

(...) *naimusze delo prepoueda y vech delati nima.* [T]

▫ v. prepoveti

prepoveti *svrš.* (*prez. prepovi* [T]) zabraniti

(...) *naisze tomu takuomu mestria prepovi, y delatimu szlobodno nebude* (...) [T]

▫ prepovid ← pre- + v. povedati

prepustiti (praepusztiti) *svrš.* (*prid. rad. mn. 3.* praepusztili [T])

(...) *z iedinim hoteniem priuoliti dokonchali y praepusztili ieszmo* (...) [T]

▫ pre- + *prasl. i stsl.* pustiti ≈ pust

presentirati (praesentirati) *dv.* (*inf.* praesentirati [T]) prezentirati

(...) *ter niega za ono vreme buduchemu rihtaru praesentirati* (...) [T]

▫ *njem.* präsentieren

preštirati (prestirati) *svrš.* (*pril. pr.* prestiravssi/-vsi [Z]) procijeniti

(...) *prestiravssi polak negovoga dela, da mu sze onak placha.* [Z]

▫ pre- + *njem.* einstimmen ≈ *njem.* Stimmer: štimer

prevaliti *svrš.* (*pril. pr.* prevalivsi [Z]) oboriti

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi (...) [Z]

▫ pre- + *prasl. i stsl.* valjati ≈ val

prezavati (prezauati) *nesvrš.* (*inf.* prezauati [PL]) prizivati

Da nema ni ieden mester liuczkgoga deticha k szebe prezauati y prezuati (...) [PL]

▫ v. prezvati

prezvati (prezuati) *svrš.* (*inf.* prezuati [PL]) prizvati

Da nema ni ieden mester liuczkgoga deticha k szebe prezauati y prezuati (...) [PL]

▫ pre- + v. zvati

pribaviti (pribauiti) *svrš.* (*inf.* pribauiti [T])

(...) *menie pako kszebe pribauiti, niti skomcze odvernuti* (...) [T]

▫ pri- + *prasl.* *baviti

pribijati (pribiati) nesvrš. (*krnji inf. pribiat* [Z])

(...) *ale szto popravlat, ili pribiat ono detichu ide* (...) [Z]

▫ pribiti ← pri- + *prasl. i stsl. biti*: udarati

pridati svrš. (*inf. pridati* [T]) dodati

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti, odvzeti, primensati y pridati* (...) [T]

▫ pri- + v. dati

prigledati nesvrš. (*inf. prigledati* [PL]) pregledati

Akobi koy detich vtegnul uu veliki beteg vpaszti (...) *za niega trossiti y marliuo nuega prigledati* (...) [PL]

▫ pri- + v. gledati

prijateli (priatelj) m. (L *jd. prijatelj*o [Z])

(...) *y ako biga goszpodar ili goszpodaricza bili pri prijatelj*o, *ili szuszed, dusen je vsze Delo osztaviti* (...) [Z]

▫ prijati ← *prasl. i stsl. prijati*: biti sklon

prijemati (priemati) nesvrš. (*prez. nm. 1. priemliemo* [T]) primati

(...) *y navek sztalna priemliemo alli vendar vszakoga drugoga nieguih i nassih* (...) [T]

▫ v. prijati

prijeti (priet) svrš. (*inf. prieti* [T]) primiti

(...) *zbrez znanja y dopuschenia nieguoga nima prieti, dabie dokonchal y napravil.* [T]

▫ pri- + v. jemati

prikladati nesvrš. (*inf. prikladati*) prilagođavati

(...) *ne hoteuszisze polag navade nyhoue, knim prikladati* (...) [T]

▫ pri- + kladati

priložiti (prilositi) *svrš.* (*prid. rad. mn. m. prilosili; prid. trp. N mn. m. priloseni* [Z])

(...) *i nasso dobru voliu dali, i prilosili* (...) [Z]

▫ *pri-* + *prasl. *ložiti*: *polagati* ≈ *ležati*, *leći*

primenšati (primensati) *svrš.* (*inf. primensati* [T]) *smanjiti*

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti, odvzeti, primensati y pridati* (...) [T]

▫ *pri-* + *prasl. i stsl. маѣ*

principal *m.* (*A jd. principala* [T]) *predstojnik*

Da imenuvanoga nauvka tkalechkoga mestri (...) *za principala szuoiega* (...) [T]

njem. Prinzipal ≈ *lat. principalis*

prineti (prineti) *svrš.* (*prid. rad. jd. m. prineszel* [Z]) *donijeti*

Item akobi koi szrebernar odkud drugud zreberno delo prineszel na prodajo damu sze ima vszeti (...) [Z]

▫ *pri-* + *v. nositi*

pripečanje (pripechanje) *s.* (*N mn. pripechanja* [T]) *događaj*

Pripechanja pako vszakoiachka kotosze pri navuku y mestrie pripeti navuka tkallechkoga (...) [T]

▫ *v. pripetiti se*

pripetiti se (pripetiti sze) *svrš.* (*prez. jd. 3. pripeti sze* [PL]; *prid. rad. jd. s. pripetilo sze* [Z]) *dogoditi se*

Item ako bi sze pripetilo dabi koi mester priubosal (...) [Z]

▫ *prasl. *pri-pētiti* ← *peta*

priruč (priruch) *ž.* (*I dv. priruchma* [PL]) *ručka*

Takaisse da ima nachiniti ieden veliki lonecz z duema priruchma... [PL]

▫ pri- + v. ruka

prisega (priszege) ž. (A *jd.* priszege [PL])

Y ako bi hoteli mestri mestra koiege, ali deticha, za koie duguvanie na veliku priszege gnati (...) [PL]

▫ prisegnuti ← pri- + *prasl.* *sęgati

prisežnik (priszesnik/prizesnik) m. (G *jd.* priszesnika [PL]; D *mn.* priszesnikom [T]; N *mn.* prizesniczi [Z])

(...) szuproti chehu i mestrou suoih, szuproti goszponu rihtaru, priszesnikom (...) [T]

▫ v. prisega

pristati (prisztati) *svrš.* (*inf.* prisztati [PL])

...koibi pako nehotel vuchiniti, y k miru prisztati (...) *ieden funt voiszka za birsag dati (...)* [PL]

▫ pri- + v. stati

pristojati se (prisztojati sze) *nesvrš.* (*prez. jd.* 3. prisztoi ze; *prid. rad. jd. s.* prisztojalo sze [Z])

(...) akolibi zuna zvogha reda z kakovimi ludmi baratuval z kojemi bi musze ne prisztojalo (...) [Z]

▫ pristojan ← pri- + v. stati

priti *svrš.* (*prez. jd.* 3. pride [PL]; *inf.* priti [T]) prići, doći

Vszaki detich koi szimo pride, tebi hotel ozde delati, takou mora na Czehmestra pitati (...) [PL]

▫ pri- + v. iti

priubožati (priubosati) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* priubosal [Z]) osiromašiti

Item ako bi sze pripetilo dabi koi mester priubosal, da mu sze ima dati do vremena zladicze (...) [Z]

▫ pri- + *prasl.* i *stsl.* ubogъ ≈ u: ne- + Bog

privilegijum (priuilegium) *m.* (N *jd.* priuilegium [T]) dokument kojim se dodjeljuju povlastice

(...) *ter rechene szloboschine, prauicze, modusse, red y nauadu nyhovu vu lizste, illiti priuilegium (...) [T]*

▫ *lat.* privilegium

privolenje (priuolenie) *s.* (G *jd.* priuolenia, A *jd.* priuolenie [T]) odobrenje

(...) *zato priuolenie nasse prauichnomu potrebuvanuu y prosnie nihoue niszmo hoteli izkratiti (...) [T]*

▫ *v.* privoliti

privoliti *svrš.* (*prid. rad. mn. m.* privolili [T]) dopustiti

(...) *y jednakim ter iedinim hoteniem dokonchali y privolili ieszu uszako letto (...) [T]*

▫ *pri-* + \simeq *v.* volja

proba *ž.* (G *jd.* probe [Z])

(...) *ako bi zvuna probe komu dole nachinil, toieto zuna trinaizth lotosa igle, ili probe (...) [Z]*

▫ *njem.* Probe ← *srlat.* proba

probuvati *nesvrš.* (*inf.* probuvati [T]; *prez. jd.* 3. probuje [Z]) isprobavati

Kada Inas hochje szlusiti za mestriu da ima szlusiti sest tjednov da probuje (...) [Z]

▫ *v.* proba

prodaja (A *jd.* prodajo [Z])

Item akobi koji szrebernar odkud drugud zrebreno delo prineszel na prodajo (...) [Z]

▫ *prodati* ← *pro-* + *v.* dati

prostiti (*prosziti*) *nesvrš.* (*pril. pr.* proszivsi [Z]) moliti

(...) *proszivsi nasz, i molivsi, dabi mi nim one iszte Articulusse, modusse i rede potverdili (...) [Z]*

▫ *prasl.* i *stsl.* *prostiti*

prošnja (*prosnia*) *ž.* (*A jd.* *prosniu*, *N mn.* -e [T]; *A jd.* *prosnio* [Z]) *molba*

(...) *nihovo prosnio zlisavsy, one Articulusse, modusse y rede, koterezo pred nasz dali, mizmo potverdili* (...) [Z]

▫ *v.* *prostiti*

provincija (*prouincia*) *ž.* (*G jd.* *prouincia* [T])

(...) *te takou vu vszih mesztah Stayerszke prouincia* y *orszaga. vu varassu, vu kasteli* (...) [T]

▫ *lat.* *provincia*

psost (*pszoszt*) *ž.* (*N jd.* *pszoszt* [PL]) *psovka*

(...) *akobi pako tako velika pszoszt vpala, ali kriiucza iednomu od drugoga vuchiniena* (...) [PL]

▫ *v.* *psuvati*

psuvati (*pszuvati*) *nesvrš.* (*inf.* *pszuvati* [PL]) *psovati*

Ni ieden mester, ali detich, nema imenom bosyim blazniti, ali pszuvati (...) [PL]

▫ *prasl.* **рѣсовати*, *pas* (*isprva:* *govoriti kome kao psu*)

punktum (*punctum*) *m.* (*L punctumu*, *N mn.* -i [T]) *predmet spora*

(...) *uszi articulussi y punctumi da vu szuoie iakoszti i urednoszti obsztoie vun ziemliemo* (...) [T]

▫ *njem.* *Punkt* \approx *lat.* *punctum*: *točka*, *ubod* \approx *pungere*: *bosti*

purgar (također i *pvrGAR*) *m.* (*N mn.* *pvrGARI/purgARI*, *G mn.* *purgAROU*, *D mn.* *purgAROM* [T]) *građanin*

Mi Ivrai Flaisman richter pvrGARI priszesni y vsza obchina szlobodnoga kralyevszkoga varassa (...) [T]

▫ *njem.* *Burger*

puškica (puszkicza) ž. *umanj.* (G *jd.* puskieze, A *jd.* -u [PL, T]) kutija

Vszaki loncharszki detich dusan ie vu puskiezu ieden bech dati vszaku nedeliu (...) [PL]

▫ puška ← *srvnjem.* bühse: kutija

R

računati (rachunati) *nesvrš.* (*inf.* rachunati [PL])

(...) na ieden obrok ne dusan veche takovomu detichu rachunati nego seszt becheu (...) [PL]

▫ račun (*roman.* (? *furl.*), *lat.* ratio: razlog, um

rajnški (raniski/rhaniski/rhainski/rhaininzski) *prid.* (G *jd.* Raniski, *mn.* Raniska [PL]; G *jd.* rhaniska, G *mn.* rhaininzskou [T]) rajnska forinta, valuta koja se koristila u Hrvatskoj od 16. do 19. stoljeća

(...) tako vu Czeh bude dusan dati trideszeti y dva Raniska. [PL]

▫ Rajna

ravnanje (raunanie) *s.* (N *jd.* raunanie [T])

(...) sztanouite nekoie modusse, nauade, red illiti raunanie (...) [T]

▫ v. ravnati

ravnati (raunati) *nesvrš.* (*prez. mn.* 3. raunaiu; *prid. rad. mn. m.* raunali [T])

(...) uszegdar ter od starine siue i sittek szuoi posteno y vredno raunaiu (...) [T]

▫ ravan ← *prasl.* *о҃҃҃҃҃҃҃

razdeliti *svrš.* (*inf.* razdeliti [T]) razdijeliti

(...) nego akobi snimi obilnessi bili, koteri i tak po chehmestru iednako med bratium moralibisze razdeliti. [T]

▫ raz- + *prasl.* *dělъ ≈ *njem.* teilen: dijeliti

razglasiti (razglasziti) *inf.* (razglasziti [T])

(...) y nie ouak posztaviti dopusztiusi razglasziti approbuвати y confirmirati dosztoiali. [T]

▫ raz- + v. glas

razmetati nesvrš. (inf. razmetati [PL]) narušiti

(...) da ima meszto pod vszakim mestrom y detichem y dasze nema to razmetati (...) [PL]

▫ raz- + prasl. *mesti, *metati: bacati

rebeliš (rebeliss) m. (A jd. rebelissa [T]) buntovník

(...) toga takuoga nepokornoga y rebelissa chehmester y richtar varassa vlouiti (...) [T]

▫ lat. rebellio ≈ re- + bellum: rat

reč (rech) ž. (N mn. rechi, I mn. rechmi [PL]; A mn. rechi [T]) riječ

(...) koibi te takove rechi, ili blasznosti chul od koiega szvoiega tovarussa (...) [PL]

▫ prasl. i stsl. řečь

reči (rechi) svrš. (prid. trp. N mn. ž. rechene, A jd. ž. -u, L jd. m. -omu [PL]; prid. trp. N jd. s. recheno, N mn. ž. -e, G mn. ž. -ih [T]; prid. trp. G jd. I. rechenoga [Z]) reči

(...) y nazad vu rechenu czesku ladiczu posteno poverne. [PL]

▫ v. reč

red m. (N jd. red, G jd. -a [PL]; NA jd. red [T]; N jd. red, G jd. -a, mn. -ov, A mn. -e)

Polegh reda y obichaia vszeh mestrov y detichev ovde vu Varassu i zvuna (...) [PL]

▫ prasl. i stsl. *rědь

reformatija ž. (G reformatie [T]) reformacija

(...) da poklam kak oni zbog reformatie sztalissa nihouoga y zbog ponauliania mestrie nauvka (...) [T]

▫ reforma ← njem. Reform ≈ fr. réforme ≈ re- + lat. forma: oblik lat. reformatio: obnova

rezati (reszati) nesvrš. (prid. trp. G jd. m. reszanoga [Z])

Item od dela huzarskoga i od drugogha dela zvuna czvetovga dela, y zvuna reszanoga (...) [Z]

▫ *prasl. i stsl. rězati*

rihtar (takoder i richter) *m.* (A *jd.* Rihtara, D *jd.* Rihtaru [PL]; N *jd.* richter/rihtar [T]; N *jd.* Rihtar, G *jd.* Rihtara [Z]) sudac

Mi Ivrai Flaisman richter pvrhari i priszesni y vsza obchina szlobodnoga kralyevszkoga varassa (...) [T]

▫ *njem. Richter*

ruka *ž.* (D *jd.* rukam, G *mn.* -ø [T])

Item nieden mester tkallecky delo liuczko krukam szuoim, iz ruk mestra onoga (...) nima prieti (...) [T]

▫ *prasl. i stsl. rQka*

S

selo (szelo) *s.* (L *jd.* szelu [PL])

(...) ali vu koiem szelu na szvoie hotel posztati y delati (...) [PL]

▫ *prasl. *selo*

sesti (szeszti) *svrš.* (*inf.* szeszti [PL]) *sjesti*

(...) y to da nema ni ieden detich vu verstet szeszti gdebi on hotel (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl. sěsti*

sestra (szesztra) *ž.* (G *mn.* szesztar [T])

(...) illiti bratou y szesztar, za oszebuini vernih dussicz szpomenek. [T]

▫ *prasl. i stsl. sestra*

sin (szin) *m.* (N *jd.* szin [PL]; N *jd.* szin, G *jd.* szina [T])

Item ako koteri zmed bratouschine oue nasse brat, budi mester szam, szin alli hcher (...) [T]

▫ *prasl. i stsl. synъ*

slišati (zlisati) *nesvrš. (pril. pr. zlisavsy [Z])* slušati

(...) *u pohvalenom i odichenom Redu dersati, nihovo prosnio zlisavsy (...) [Z]*

▫ sluh ← *prasl. *sluxъ*

sloboda (szloboda) *ž. (GD jd. szlobode, D mn. -am, A -u [T])*

(...) *ali zmiszliti mogli budu zbrez skode pravicz illiti szlobode nasse (...) [T]*

▫ *prasl. i stsl. svoboda ? ≈ svoj*

sloboščina (szloboschina) *ž. (N mn. szloboschine, GA jd. -e [T])* v. sloboda

(...) *polagh ouih dole posztauliani modusseu, nauade, reda, sloboschine (...) [T]*

sluga (szluga) *m. (N jd. szluga, G mn. - ø, D jd. -i, mn. -am, A jd. -u, mn-e, L mn. -ah slugu [T])*

Item akobi koteri zmed mestrou delaunikou alli szlug zbogom, alli szuecim sentaual (...) [T]

▫ *prasl. i stsl. sluga*

služiti (szlusiti) *nesvrš. (inf. szlusiti [PL])*

(...) *da ima pri szuojem mestru do teh dob delati y szlusiti, doklam on rechene czeske peneze saszlusi (...) [PL]*

▫ v. sluga

sljubiti (szliubiti) *svrš. (prid. rad. mn. m. szliubili [Z])*

(...) *y nim ieszmo szliubili da mi nye y vez nyih odvetek i oztanek Zrebernarzky (...) [Z]*

▫ s- + *prasl. i stsl. ljubiti*

smert (szmert) *ž. (N jd. szmert [PL])* smrt

(...) *kadasze pripeti koiemu mestru (...) szmert, it te iszte puskiecze dasze sztem imaiu k matere zemlie posteno szprauiti. [PL]*

▫ *prasl. *sъmьrъ*

sobota (szobota) ž. (A szobotu [Z]) subota

Item dusan je Goszpodaru vszaku szobotu noge vmivati (...) [Z]

▫ *prasl.* *s**Q**bota, *sobota ← *lat.* sabbatum, *sambatum ← *grč.* ⟨mn⟩ sábbata ← *hebr.* šabbāt

spodoba (szpodoba) ž. (A jd. szpodobu [T]) sličnost

(...) dali ieszu nekoiega sztanouitoga na papyru odtuorienoga y na szpodobu knig szpraulienoga (...) [T]

▫ s (a)- + po-+ *prasl.* *dobъ, *doba

spomenek (szpomenek) m. (A jd. szpomenek [T]) spomen

(...) za oszebuini vernih dussicz szpomenek. [T]

▫ s (a)- + *srp.* ≈ *prasl.* i *stsl.* měniti: smatrati ≈ *njem.* meinen: misliti

spomenuti (szpomenuti) *svrš.* (*prid. trp. jd. m.* szpomenuti, G *jd. m.* -oga, A *jd. ž.* -u [T])

(...) y vszaki szuoi nouecz polositi pod szpomenutu kastigu dusni ieszu. [T]

▫ v. spomenek

szpoznati (szpoznati) *svrš.* (*prid. rad. mn. m.* szpoznali [T])

(...) priemssi szpoznali ieszmo, ter iznasli, daszu vsza prauichna y k prauicze prilosna (...) [T]

▫ s (a)- + po-+ v. znati

spravišče (szprauische) s. (G *jd.* szprauischa [T]) sastanak

(...) uv hise szprauischa nassega bili zaukupa szpraulieni (...) [T]

▫ v. spraviti se

spraviti (szprauiti) *svrš.* (*inf.* szprauiti [PL]) pohraniti

(...) iz te iszte puskicze dasze sztem imaiu k matere zemlie posteno szprauiti.

▫ s (a)- + prav ← *prasl.* i *stsl.* pravъ

spraviti se (szprauti sze) *svrš.* (*inf.* szprautisze; *prid. trp.* N *mn. m.* szpraulieni, G *jd. m.* -oga [T]) sastati se

Item vszaku nedeliu quaternu mestri kchehmestru szuioemu szkupa szprautisze (...) [T]

▫ v. spraviti

spravljati se (szprauliati sze) *nesvrš.* (*prez. mn.* 3. szprauliau sze [PL]) sastajati se

Kadasze mestri, ali detichi, k Czehmestru szprauliaiu (...) [PL]

▫ v. spraviti se

srebernar (zrebernar/szrebernar) *m.* (N *jd.* zrebernar, *mn.* zrebernary, G *jd.* szrebernara [Z]) srebrnar

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi (...) [Z]

▫ v. srebro

srebernarski (zrebernarzki/zrebernarzky/zrebernarski/zrebernarszki) *prid.* (N *jd. ž.* Zrebernarzka, N *jd. m.* Zrebernarzky/zrebernarszki, G *jd. ž.* zrebernarske [Z])

Najpervo kada simo dojde v Varas jeden zrebernarszki detich (...) [Z]

▫ v. srebernar

srebern (zrebern) *prid.* (A *jd. s.* zreberno [Z]) srebrn

Item akobi koi szrebernar odkud drugud zreberno delo prineszel na prodajo (...) [Z]

▫ v. srebro

srebro (također i szrebro/zrebro) *s.* (G *jd.* zrebra/szrebra/srebra, A *jd.* szrebro/zrebro [Z])

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi (...) [Z]

▫ *prasl.* *sъrebro ≈ *got.* silubr (vjerojatno riječ iz nekog neindoeuropskog jezika)

stajanje (sztaianie) *s.* (A *jd.* sztaianie [T])

(...) y na gore sztaianie uszih dus vu bratiuschine nasse mertuih mestrou y mestricz (...) [T]

▫ v. stajati

stajati (sztaiati) nesvrš. (prez. *jd.* 3. sztoi [PL]; prez. *jd.* 3. sztoy [T])

(...) *item od vszake koiaszze silt zove, koia zgora na vuglu sztoi idemu ieden kraiczar (...)* [PL]

▫ v. stati

stališ (sztaliss) *m.* (G *jd.* sztalissa [T]) stanje

(...) *da poklam kak oni zbog reformatie sztalissa nihouoga y zbog ponauliania mestrie (...)* [T]

▫ v. stati

stalnost (sztalnoszt) *ž.* (G *jd.* sztalnoszti [Z])

(...) *za njegovega potvergyejna y sztalnoszti jake, y tverdne pravicze radi.* [Z]

▫ v. stati

stan (sztan) *m.* (A *jd.* sztan [PL, Z])

Kada jeden mesterski detich dojde szimo vu Varas, tako da nima drugam na sztan (...) [Z]

▫ *prasl.* *stanъ, v. stati

stanje (sztanie) *s.* (A *jd.* sztanie [PL]) v. stan

Akobi koy detich vu szuoiega mestra postenu hisu ili sztanie koju nepostenu senszky glavu dopelal (...) [PL]

▫ v. stan

starina (sztarina) *ž.* (G *jd.* sztarine [T])

(...) *uszegdar ter od sztarine siue y sittek szuoi posteno y vredno raunaiu (...)* [T]

▫ star ← *prasl.* i *stsl.* starъ

starost (sztaroszt) *ž.* (A *jd.* sztaroszt [T])

Item y akobi koy (...) *mestrou tkallechki alli bratie nihoue vu mlahavu sztaroszt (...)* *dopal (...)* [T]

▫ star ← *prasl.* i *stsl.* starъ

stati (sztati) *svrš.* (*inf.* szati; *prid. rad. jd. m.* sztal [PL]; *inf.* sztati [Z])

(...) y da ima zvechera delati do oszme vure, a vjutro sztati o tretje (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* stati

stol (sztol) *m.* (N *jd.* sztol, G -a [PL])

Akobi bil mesterszki szin tako pol sztola bude dusan dati y platiti (...) [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* stolъ ≈ *got.* stōls

strana (sztrana) *ž.* (I *jd.* sztranom [T])

(...) y naimre z ueksom sztranom mestri nauuka tkallechkog purgari naszi (...) [T]

▫ *prasl.* *storna: strana, zemlja ≈ *sterati*

stranka (sztranka) *ž.* (L *mn.* sztrankah [T])

(...) y vu sztrankah nyemu priloseni mestri tkallechky nauadni ieszu siuetti (...) [T]

▫ *v.* strana

strošak (strosak) *m.* (L *jd.* strosku) trošak

(...) ili biga na szvojem strosku szimo dopelal on je meszter szlobodan z nim (...) [Z]

▫ s (a)- + *v.* trošiti

sud (szud) *m.* (N *jd.* szud [T])

(...) kotere szud i kastiga za varas zadersavasze (...) [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* sŏdъ

suditi (szuditi) *nesvrš.* (*inf.* szuditi [T])

(...) y vuchenessih vu prauiczah mestrou, mogli budu szuditi, reprobuvati (...) [T]

▫ *v.* sud

suknen (szuknen) *prid.* (L *jd.* s. szuknenom [T])

Item vszi mestri vu delu szuoziem tkallechkom, platnenom y szuknenom budu obdersauli sirinu iednoga lakta (...) [T]

▫ sukno ← *prasl.* *sukati: plesti, okretati ← *lit.* suhti: vrtjeti

sused (szuszed) *m.* (L *jd.* szuszed [Z]) susjed

(...) *y ako biga goszpodar ili goszpodaricza bili pri prijateljo, ili szuszed, dusen je vsze Delo osztaviti (...)* [Z]

▫ su- + *v.* sestí

svada (szvada) *ž.* (A *jd.* szvadu [PL]) svađa

Akobi koy mester, ali detich, szvoim koim tovarussem szvadu, ali kakovu karku zachel (...) [PL]

▫ *prasl.* *sъvadja ≈ s (a)- + *vada: prepírka

svaditi (szuaditi) *nesvrš.* (*prid. rad. mn. m.* szuadili [T])

Item akobisze koteri mestri, na pomoch delauniki, alli szlugi med szobum suadili (...) [T]

▫ *v.* svada

sveča (szuecha) *ž.* (A *mn.* szueche [PL]; G *mn.* szuech, I. *jd.* -um, *mn.* -ami [T]) svijeća

(...) *teie dusan vu czirkue vu szvechiak szueche posztauliati (...)* [PL]

▫ *prasl.* *světja ← svjetlo

svečnjak (szuechniak/svechiak) *m.* (A *jd.* szvechiak [PL]; L *jd.* szuechniaku [T]) svijećnjak

(...) *teie dusan vu czirkue vu szvechiak szueche posztauliati (...)* [PL]

▫ *v.* sveča

svedočanstvo (zvedochanstvo) *s.* (A *jd.* zvedochanstvo [Z]) svjedočanstvo

(...) *daje posteno doszlušil u cheskom meste ili ti u zvedochanstvo (...)* [Z]

▫ svedok ← s (a)- + *prasl.* *věščь: mudar ← *woydytyo- *v.* vid

svet (szuet/szvet) *m.* (G *jd.* szueta [T]; G *jd.* szveta [Z]) svijet

Item da koi mester preminezovoga szveta da ima njegovu Vdova (...) [Z]

▫ *prasl.* *svěťъ: svjetlost, svijet ← svjetlo

svet² (szuet/szuet) *prid.* (G *jd.* ž. szuete/szuette, *jd. m.* -oga [T])

(...) *item na szuetek pohagiania blasene deuicze Mariae y na dan szuette Annae* (...) [T]

▫ *prasl.* *svěťъ ≈ *avest.* spanta-

svetek (szvetek/szuetek) *m.* (G *jd.* szvetka [PL]; N *jd.* szuetek, G *mn.* szuetkou, A *jd.* szuetek, L *jd.* szuetku [T]) *blagdan*

Akobi koy detich prez zroka czeli tieden, kada ni szvetka, nemogel pet fertaliou kahel zgotoviti (...) [PL]

▫ *v.* svet²

svetec (szuetecz) *m.* (G *mn.* szueceu, I *jd.* szueczem, *mn.* szueczim [T]) *svetac*

Item hote da imena illiti dneui szueceu y szueticz (...) *imaiu obszlusauati y szuetiti.* [T]

▫ *v.* svet²

svetica (szueticza) *ž.* (G *mn.* szueticz [T])

Item hote da imena illiti dneui szueceu y szueticz (...) *imaiu obszlusauati y szuetiti.* [T]

▫ *v.* svet²

svetiti (szuetiti) *nesvrš.* (*inf.* szuetiti [T]) *svetkovati*

(...) *dasze oszebuinim zakonom imaiu obszlusauati y szuetiti.* (...)

▫ *v.* svetek

svetlost (zvetloszt) *ž.* (G *jd.* zvetloszti [Z]) *svjetlost*

My Rukelly János Rihtar, y osztali priszesniczi szlobodnoga Kralieve zvetloszti (...) [Z]

▫ svetlo ← *prasl.* i *stsl.* svěťъ

Š

šiling (silingh) *m.* (G *mn.* silinghou [PL]) avstrijska novčana jedinica

(...) *y potlam da ima dati vu Czeh 14 silinghou (...)* [PL]

▫ *austr.njem.* Schilling

širina (sirina) *ž.* (A *jd.* sirinu [T])

Item vszi mestri (...) budu obdersauali sirinu iednoga lakta (...) [T]

▫ širok ← *prasl. i stsl.* široкъ

škoda (skoda) *ž.* (G *jd.* skode [T]; A *jd.* -u [Z]) šteta

(...) *ali zmiszliti mogli budu zbrez skode prauicz illi szlobode nasse (...)* [T]

▫ *stvnjem.* scado: šteta (*njem.* Schade)

špotati (spotati) *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* spotal [PL, T]) grditi

Akobi koy mester, ali detich (...) koga spotal neszpodobno rechmi (...) [PL]

▫ *njem.* spotten: rugati se

štacun (staczun) *m.* (A *jd.* staczun [Z]) štand

(...) *da ima goszpodar drugoga inasa prieti, y teda imasze u staczun vzethi onoga pervoga (...)* [Z]

▫ *mlet. stazio, tal. stazione* ← *lat. statio*

Štajerska (Stayerzka) *ž.* (G *jd.* Stayerzke [T]) pokrajina u Austriji i Sloveniji

(...) *te takou vu vszih mestah Stayerzke provinciae y orszaga (...)* [T]

▫ *austr.njem.* Steiermark

štuk (stuk) *m.* (A *jd.* stuk, L *jd.* -u [PL]) gips miješan s ljepilom i želatinom

A pri thom mester stuku sesztnaiszt Raniski dusan bude dati vu Czeh (...) [PL]

▫ *tal.* stucco

T

taler *m.* (G *mn.* talerov [Z]) talir, stari srebrni novac

(...) *y da ima v czesku Ladiczu chetiri talerov (...)* [Z]

▫ *njem.* Thaler ← Joachimsthaler, tj. kovan u Joachimsthalu u Češkoj

tatbina *ž.* (G *jd.* tatbine [Z]) krađa

(...) *ili dabisze kakove tatbine popal (...)* [Z]

▫ tat ← *prasl.* i *stsl.* tatъ ≈ tajiti

terminus *m.* (A *jd.* terminus [T]) termin

(...) *na perui terminus zbog nedossetka szuoiega na ieden fiertal voiszka (...)* [T]

▫ *lat.* terminus: svršetak, kraj ≈ terminalis: krajnji

terpeti *nesvrš.* (*inf.* terpeti [PL]; *prid. rad. mn. m.* terpeli [T]) trpjeti

(...) *da moze biti osztali drugi mestri y brati vu slugah kakuv falingu illiti deffectus nebi terpeli (...)* [T]

▫ *prasl.* *търпѣти

teržiti (*tersiti*) *nesvrš.* (*inf.* tersiti [T]; *prid. rad. jd. m.* tersil [Z]) trgovati

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi, ter bi on znim tersil (...) [Z]

▫ terg ← *prasl.* *търгъ

tjeden (također i tieden) *m.* (A *jd.* tieden, G *jd.* tiedna, I *jd.* tiednom [PL]; G *mn.* tjednov, A *jd.* tjeden [Z]) tjedan

Kada Inas hochje szlusiti na mestriu da ima slusiti sest tjednov da probuje (...) [Z]

▫ *prasl.* *тѣднь (polj. tydzień) ≈ v. den

tkalec (tkalecz) *m.* (N *jd.* tkalecz, *mn.* tkalczi, G *mn.* tkalczeu, A *mn.* tkalcze, I *jd.* tkalczem [T]) tkalac

Item da nieden tkalecz zvuunsky (...) ne bude szloboden mestriu tkallechku delati i teriati zbrez priuolienia (...) [T]

▫ tkati ← *prasl.* i *stsl.* *тъkati ≈ *latv.* tukstet: udarati

tkalečki (tkallechki/tkallechky/tkalechki/tkalecki) *prid.* (N *mn. jd.* tkallechky/tkalechki, G *jd.* tkallechkoga/tkalechkoga, *mn.* tkallechkyh, D *mn.* tkallechkim, A *jd.* tkallechku, I *mn.* tkallechkum [T]) tkalački

Item da nieden tkalecz zvuunsky (...) ne bude szloboden mestriu tkallechku delati i teriati zbrez priuolienia (...) [T]

▫ *v.* tkalec

tláčiti (tlachiti) *nesvrš.* (*inf.* tlachiti [PL])

(...) niemu ide od v sakoga fertalia dva novcza, tak daszi szam ima zemliu tlachiti. [PL]

▫ tlak ← *prasl.* *tolкъ, *tolčiti

tolnač (tolnach) *m.* (A *jd.* Tolnach, I *jd.* tolnachem [PL]) vijeće

(...) tako to takovo pred plemenitim tolnachem bude sze moralo oprauiti. [PL]

▫ *mađ.* tanács

tovaruš (tovaruss) *m.* (G *jd.* tovarussa, I *jd.* -em [PL]) drug

Akobi koy mester, ali detich, szvoim koim tovarussem szvadu, ali kakovu karku zachel (...) [PL]

▫ *rus.* továřiщ ← *turk.*

tovarušтво (touarustvo) *s.* (L *jd.* touarustvu [T]) društvo

(...) kakti y drugi metri tkallechky vu szpomenutom varassu y vu touarustvu (...) [T]

▫ *v.* tovaruš

trošiti (trossiti) *nesvrš.* (*inf.* trossiti [PL])

(...) *iz te puskieze nemaiu mestri, ni detichi (...) van penez iemati ni trossiti (...)* [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* trošiti *prasl.* *troxa: komadić ≈ trti

U

udriti *svrš.* (*prez. jd.* 3. udri [Z]) udariti

(...) *da ga nima vundati doklam Czehmester ne udri gore znamejne.* [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* udariti ≈ drati

ufanje (također i uffanie) *s.* (*A jd.* uffanie [T]; *A jd.* ufanje [Z]) nadanje

▫ ufati se ← *prasl.* i *stsl.* upъvati

uzidavati (uzigiavati) *nesvrš.* (*prez. jd.* 3. uzigiava [PL]) uzidavati

(...) *item kada komin detich zigye, ili kotel v pech uzigiava, takomu trety novecz ide.* [PL]

▫ uzidati ← u- + v. zidati

V

vabiti *nesvrš.* (*prid. rad. jd. m.* vabil [Z])

Item ako bi sze koi meszter nassel, dabi Deticha ali navuchnika od drugogha mestra vabil (...)
[Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* vabiti ≈ *got.* wopjan: zvati, *stengl.* wēpan: plakati

varaš (varas/varass) *m.* i *ž.* (*G jd.* varassa, *A jd.* Varas, *L jd.* varassu [PL]; *G jd.* varassa, *mn.* varasseu, *A jd.* varas, *L jd.* varassu, *mn.* varassi [T]; *N jd.* Varas, *G jd.* varassa, *A jd.* varas, *L jd.* varassu/Varassu [Z]) grad

My Rukelly János Rihtar, y osztali priszesniczi szlobodnoga Kralieve zvetloszti Varassa Varasdinzkogha. [Z]

▫ *mađ.* város ← *iran.*

Varaždin (Varasdin/Varosdin) *m.* (L *jd.* Varosdinu [T]; L *jd.* Varasdinu [Z])

Dano vu Varosdinu na dan szuetoga Lukacha evangelistae, anno domini 1561. [T]

▫ *v.* varaš

varošec (varosecz) *m.* (D *mn.* varosczem [T]) građanin

(...) *nim mestrom tkallechkim purgarom y varosczem nassim tak vezdasnim* (...) [T]

▫ *v.* varaš

včiniti (vchiniti/vuchiniti) *svrš.* (*inf.* vuchiniti; *prez. jd.* 3. vuchini; *prid. rad. jd. m.* vuchinil; *prid. trp. N jd. ž.* vuchiniena [PL]; *inf.* vchiniti/vuchiniti; *prid. rad. jd. m.* vuchinil, *mn. m.* vchinili/vuchinili [T]; *inf.* vchiniti, *prez. jd.* 3. vchini [Z]) učiniti

(...) *dusan je Inas pojti i vchiniti, akoli ne vchini da ga goszpodaricza szlobodno ima kastigati*
(...) [Z]

▫ *v-* + *v.* čin, činiti

vdova *ž.* (N *jd.* Vdova [Z]) udovica

Item da koj mester premine zovoga szveta da ima njegova Vdova szlobodno deticha y inassa do Letha dersati y mestriu delathy. [Z]

▫ *prasl.* *vьdova

večer (vecher) *m.* (D *vecheru* [PL]; G *vechera* [Z])

(...) *dusan v jutro o petih vurah k delu zacheti y k vecheru do szedmih delati* (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl.* večerъ

verč (verch) *m.* (A *jd.* verch [PL]) vrč

(...) *takaisse ieden cziniasti verch, koteribi dersal duanaiszt pinztou* (...) [PL]

▫ *prasl.* *vьrčь ← *lat.* urceus

vernost (vernoszt) *ž.* (G *jd.* vernosztu [PL]) vjernost

(...) *dusan mester to takovo duguvanie goszpodnu Rihtaru na znanie dati pravo poleg varaske vernosztji* (...) [PL]

▫ vera ← *prasl. i stsl. věra*

vernostja (vernosztja) ž. (I *jd.* vernosztjom [Z]) v. vernost

Nego tak daje Inas duasn zevszem vernosztjom gospodaru biti. [Z]

vernuti *svrš.* (*inf.* vernuti [Z]) vratiti

(...) *y dasze ima ono delo poterti, y Detichu szrebro vernuti.* [Z]

▫ od starijega *vьrtnŏti ≈ vrtjeti

versta (verszta) ž. (G *jd.* verszte [Z]) vrsta

Dajemo na znanye vszem, y vszake verszte postuvanim, i plemenitim liudem (...) [Z]

▫ *prasl. *vьrsta* ≈ *wert-: okretati, vrtjeti

verštat (verstat) m. (A *jd.* verstat [PL]) radionica

(...) *y to da nema ni ieden detich vu verstat szeshti gdebi on hotel* (...) [PL]

▫ *njem.* Werkstatt

veruvanje (veruvanie/veruvajne) s. (G *jd.* veruvania [T]; G *jd.* veruvajna [Z]) vjerovanje

(...) *ter radi ueksega veruvania na bolssu y vekouechnu sztalnoszt y iakoszt* (...) [T]

▫ v. veruvati

veruvati (veruuati) *nesvrš.* (*inf.* veruuati [PL]) vjerovati

Akobi koi zvunszki detich loncharszki szimo dossal y nebi hotel ouoga Czeha prauicze pokoren biti, y veruuati (...) [PL]

▫ vera ← *prasl. i stsl. věra*

vest (veszt) ž. (G veszti [Z]) vijest, obavijest

Item akobi koi detich ovde u varassu prez Goszpodarove volje ili veszti srebra kupil (...) [Z]

▫ *prasl. i stsl. věstь*

vgášuvati (vgassuvati) *svrš. (inf. vgassuvati [PL]) ugasiti*

(...) *vu czirkve vu szvechiak szueche posztauliati, vsigati y vgassuvati gdaiegoder potrebocha.*
[PL]

▫ v- + *prasl. i stsl. gasiti*

videti *svrš. (prid. rad. jd. m. videl [Z]) vidjeti*

(...) *y kajbi goder videl od nyega chinechi sto bi goszpodarů bilo na kvar dusan je vsze goszpodarů povedati (...)* [Z]

▫ vid ← *prasl. i stsl. vidь, *viděti*

vino *s. (N jd. vino, I jd. -om [PL]; G jd. vina [T]; G jd. Vina [Z])*

Akobisze mester ali detich prevech piuch vinom obszilil (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl. vino ← germ. ← lat. vinum*

vkupiti se (vkupiti sze) *svrš. (prid. rad. jd. m. vkupil sze [T]) pridružiti se*

Item akobi koteri zvunszki alli sztranszki platnar alli tkalecz bisze vkupil vu ouv nassu bratouschinu (...) [T]

▫ vkup ← v- + *prasl. *kupь, *kupa*

vloviti (vlouiti) *svrš. (inf. vlouiti [T]) uloviti*

(...) *toga takuoga nepokornoga y rebelissa chehmester y richtar varassa vlouiti (...)* [T]

▫ v- + lov ← *prasl. i stsl. lovь*

vmivati *nesvrš. (inf. vmivati [Z]) umivati, prati*

Item dusan je Goszpodarů vszaku szoborů noge vmivati (...) [Z]

▫ vmiti ← v- + *prasl. i stsl. myti*

vojsek (voiszek/uoiszek) *m. (G jd. voiszka [PL]; G jd. uoiszka/voiszka [T]) vosak*

(...) *imasze birsaszti vu czech na dva funta voiszka (...)* [PL]

▫ *prasl. i stsl. voskъ ≈ stvnjem. wahs*

vojščēn (voischen) *prid.* (I *jd.* ž. voischenum [T]) voštan

(...) *da ieden zmed domachich z voischenum szuechum ima tamo doiti* (...) [T]

▫ *v. vojsek*

volja (također i volia) ž. (G *jd.* volie [PL, T]; G *jd.* volje A *jd.* volio/voliu [Z])

Item akobi koi detich ovde u varassu prez Goszpodarove volje ili veszti srebra kupil (...) [Z]

▫ *prasl. i stsl. volja*

vpasti (vpaszti) *svrš.* (*inf.* vpszti; *prid. rad. jd.* ž. vpala [PL]) upasti

Akobi koy detich vtegnul uu velik beteg vpszti (...) [PL]

▫ *v- + prasl. i stsl. pasti*

vpuščenje (vpuschenie) *s.* (G vpuschenia [T]) propust

(...) *y chehmester ga zbrez niednog vpuschenia ima od niego isztirati.* [T]

▫ *vpustiti ← v- + prasl. i stsl. pustiti ≈ pust*

vraziti *svrš.* (*inf.* vraziti; *prez. jd.* 3. vrazi [PL]) oštetiti

(...) *ali tako, dasze varaska prauicza nimalo nevrazi.* [PL]

▫ *rana ← prasl. i stsl. rana ← ie. *wren- (skr. vraṇa-, alb. vras: ubiti)*

vrednost (urednoszt) ž. (D *jd.* urednoszti [T]) vrijednost

(...) *da vu szuoie iakoszti y uresnoszti obsztoie vun zemliemo* (...) [T]

▫ *vrediti ← stvnjem. werd: vrijednost*

vreme (također i ureme) *s.* (D *jd.* vremenu [PL]; A *jd.* vreme/ureme, L *jd.* vremenu, I *jd.* vremenom [T]; G *jd.* vremena, A *mn.* vremene [Z]) vrijeme

Item akobi koteri smed mestrou tkallechkih vu koterom vremenu (...) [T]

▫ *prasl. *vertmę ≈ vrtjeti*

vtegnuti (također i utegnuti) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* vtegnul, *jd. s.* -lo [PL]; *prid.rad. jd. m.* vtegnul [T]) uspjeti, poći za rukom

Akobi koy detich vtegnul uu velik beteg vpaszti (...) [PL]

▫ *v-* + *prasl.* *tęgnŏti ← téžak

vučiti (vuchiti) *nesvrš.* (*inf.* vuchiti [Z]) učiti

(...) y on detich da nemore szuojem mestrom ovde biti, nego dasze ima pri mesztreh vuchiti. [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* učiti ≈ *skr.* ucyati: navikava se ← naviknuti, navika

vugel *m.* (*L jd.* vuglu [PL]) ugao

(...) item od kahlie koia szpodi na vuglu sztoi, idumu tri bechi. [PL]

▫ *prasl.* *ŏglъ

vumreti *svrš.* (*prez. jd. 3.* vumre [T]) umrijeti

(...) y da mestra onoga, mesticzu, szina alli hcher, koteri, alli kotera vumre (...) [T]

▫ *vu-* + *prasl.* *mertī

vura *ž.* (*L mn.* vurah [PL]; *G jd.* vure [Z]) sat

(...) y da ima zvechera delati do oszme vure, a vjutro sztati o tretje (...) [Z]

▫ *njem.* Uhr ← *lat.* hora

vuza *ž.* (*L jd.* vuzu [T]) zatvor

(...) nepokornoga y rebelissa chehmester y richtar varassa vlouiti, vu vuzu posztauiti (...) [T]

▫ *prasl.* *ŏzъ ≈ vezati

vužgati (vusgati) *svrš.* (*inf.* vusgati [T]) zapaliti

(...) sest szuech pri messah popevaneh vusgati dusen bude pod birsagh funt voiszka. [T]

▫ vužeći ← *vu-* + *prasl.* *žegti

vzeti (takoder i uzeti/vszeti/uuzeti/vuzeti/vzethi) svrš. (inf. vuzeti/vzeti; prez. jd. 3. uzme; prid. rad. jd. m. uuzel [PL]; prez. jd. 3. vzeme; pril. pr. vzemssi/uzemssi [T]; inf. vszeti/vzethi [Z]) uzeti

Item neszme (...) mester (...) po koiem drugom na lepe rechi uzemssi odezuati (...) [T]

▫ prasl. *vъzęti ≈ vz- + v. imati

vžigati (vsigati) svrš. (inf. vsigati [PL]) zapaliti

(...) vu czirkve vu szvechiak szueche posztauliati, vsigati y vgassuvati gdaiegoder potrebocha. [PL]

▫ v. vužgati

Z

začeti (zacheti) svrš. (inf. zacheti [PL])

(...) takou vszaki moral bude dusan v jutro o petih vurah k delu zacheti (...) [PL]

▫ za- + prasl. *čęti: početi ← *ken- ≈ konac

zadržavajnje (zadersauainie) s. (L jd. zadersauaniu [T]) zadržavanje

(...) szlobodu y prauicze nyhoue vu vszakom szuoiem punctumu i zadersavainiu sztalno (...) [T]

▫ v. zadržavati

zadržavati (zadersavati/zadersauati) nesvrš. (prez. jd. 3. zadersava, mn. 1. -mo [T])
zadržavati

(...) kotere szud y kastiga za varas zadersavasze. [T]

▫ za- + v. deržati

zakon m. (G jd. zakona, L mn. -om, I jd. -om [T])

Na szpodobnim pako zakonom (...) [T]

▫ *prasl. i stsl. zakonъ* ≈ konac

zamuditi *svrš.* (*prid. rad. jd. m. zamudil* [T]) propustiti

Item akobi koteri mester (...) dusnoszti szuoie zadoszti vuchiniti zamudil (...) [T]

▫ za- + muditi

zaostajati (*zaosztaiati*) *nesvrš.* (*prez. jd. 3. zaosztai* [PL])

Akobisze mester ali detich prevech piuch vinom obszilil, tako da bi vinom van vergel, te takou zaosztai na Czeh dva funta voiszka. [PL]

▫ za- + o (b)- + v. stati

zapadati *nesvrš.* (*prez. jd. 3. zapada* [Z])

Item akobi koj vu varassu zrebro prekuplival od szrebernara prevalivsi, ter bi on znim tersil (...) polovicza onoga zrebra, na varas zapada, a pol na czech. [Z]

▫ za- + *prasl. i stsl. *pasti*

zapečatiti (*zapechatiti*) *svrš.* (*prid. trp. G jd. m. zapechachenoga* [T], *prid. trp. G jd. m. zapechatenoga* [Z])

(...) y ki za nimi u toj mestrie budu ove nas list naszum veksum na Snore visenum Pechatjum zapechatenoga (...) [Z]

▫ za- + v. pečat

zapoved (takoder i zapoued) ž. (N *jd. zapoved* [PL]; A *jd. zapoued* [T]) zapovijed

Kadaie od Czehmestra mestrom i detichem zapoved za koie czesko duguvanie (...) [PL]

▫ za- + po- + v. vest

zapoviti *svrš.* (*prez. jd. 3. zapovi, mn. 3. -e* [Z]) zapovjediti

(...) item kam goder na potrebnoszt goszpodarovu kada mu zapove Detich, dusan je inas pojty (...) [Z]

▫ v. zapoved

zapreti *svrš.* (*inf. zapreti* [T]) zatvoriti

(...) *a nauvchniaku tulikaisse takuomu od mestrou drugih y szkupa delaunikou imamusze polag nauade delo zapreti.* [T]

▫ zapor ← *prasl. *zapogъ* ≈ za- + *perti: udarati

zaslužiti (zaslusiti) *svrš. (prez. jd. 3. zaszlusi* [PL])

(...) *doklam on rechene czeske peneze saszlusi y nazad (...) poverne.* [PL]

▫ zasluga ← za- + v. sluga

zavernuti (zauernuti) *svrš. (prez. jd. 3. zauerne* [T]) vratiti

(...) *onda vszi mestri tkallechki, kotere god zapoued naide y zauerne (...)* [T]

▫ z- + v. vernuti

zazavajnje (zazavainie) *s. (A jd. zazavainie* [T]) zazivanje

Najperuich y naibolse na zazavainie imena bosiega (...) [T]

▫ zazvati ← za- + v. zvati

zbantovati *nesvrš. (prez. jd. 3. zbantuie* [PL]) povrijediti

(...) *tako dasze y vu tom varaska pravicza ne zbantuie.* [PL]

▫ z- + *mađ. megbánt*

zderžati (sdersati) *svrš. (inf. sdersati* [Z]) zadržati

(...) *odvetek i oztanek Zrebernarzky i vzeh teh popiszaneh Articulusev hochemo sdersati (...)* [Z]

▫ z- + v. deržati

zderžavati (zdersauatti) *nesvrš. (inf. zdersauatti* [T]) zadržavati

Drugoie pak akoie prauichen koteri drugi zrok imal od niega oditti, zbog koiegasze ni mogel na dalie zdersauatti. [T]

▫ v. zderžati

zegnati *svrš. (inf. zegnati* [Z]) izgnati

Akolibi forme kral, ili zleval (...) o trejtem dasze ima iz czecha van zegnati (...) [Z]

▫ z(e)- + v. gnati

zemia (zemia) ž. (D *jd.* zemlie, A -u [PL]; A *jd.* zemliu, *mn.* -e [T])

(...) niemu ide od v sakoga fertalia dva novcza, tak daszi szam ima zemliu tlachiti. [PL]

▫ *prasl.* *zemja

zgotoviti *svrš.* (*inf.* zgotoviti, *prez.* zgotovi [PL]; *inf.* zgotoviti [Z]) završiti

Koy detich na funt kahle dela i vsze zgotovi (...) [PL]

▫ s(a)- + gotov (*prasl.* i *stsl.* gotovъ ≈ *alb.* gat: spreman)

zidati *nesvrš.* (*prez.* zigye [PL])

(...) item kada komin detich zigye ili kotel v pech uzigiava (...) [PL]

▫ ← zid (*prasl.* i *stsl.* *zidъ)

zlat *prid.* (N zlati, G *mn.* zlate/zlatha [Z]) zlatan

(...) jednu kupu, jednu czimernu pechat, jeden zlati perszten od ruke (...) [Z]

▫ v. zlato

zlatenje (zlatenie/zlatejne) s. (A zlatenie/zlatejne [Z]) pozlaćivanje

A na zlatenie czetnoga dela dupla ide to je to tri suti dukati na grivno. [Z]

▫ v. zlato

zlato s. (G zlata [Z])

(...) koi od zlata nedela, akoibi od zlata delal terbibil dobar meszter (...) [Z]

▫ *prasl.* *zolto

zlevati *nesvrš.* (*prid. rad.* zleval, *prid. trp.* zlevanoga [Z]) izljevati

Akolibi forme kral, ili zleval, ili da bi zmeda kaj chkoma szebe delal (...) [Z]

▫ ← zliti, z- + liti (*prasl.* i *stsl.* liti)

zmešanje (zmesainie/zmesanie) s. (N zmesanie, A zmesainiu [T]) pomutnja

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti, odvzeti* (...) [T]

▫ z- + mešati (*prasl. i stsl. mēšati* ← mijesiti)

zmisliti (zmiszliti) *svrš. (inf. zmiszliti [T]) smisliti*

(...) *odkud goder iznaiti, ali zmiszliti mogli budu zbrez skode prauicz* (...) [T]

▫ zmisao ← z- + *prasl. i stsl. mysliti* ≈ *lit. mausti: čeznuti*

zmutnja (zmutnia) *ž. (N jd. zmutnia, G jd. -e [T]) pomutnja*

(...) *vu oue ouakve zmutnie y zmessainiu, poraunati, modererati, poprauiti, odvzeti* (...) [T]

▫ zmutiti ← z- + *prasl. i stsl. mŕtiti* ≈ *skr. manthayati*

znaiti *svrš. (prez. jd. 3. znaide [T]) v. iznajti*

(...) *y ako sze iznaide da ie vreden posten y zadouolien za delanie mestriae* (...) [T]

znamejne *s. zb. (A jd. znamejne [Z]) znamenje*

(...) *da ga nima vundati doklam Czehmester ne udri gore znamejne* (...) [Z]

▫ znamen ← *prasl. *znamę* ≈ *v. znati*

znanje (također i *znanie/znanye/znajne*) *s. (A jd. znanie [PL]; G jd. znania [T]; A jd. znanye/znanje/znajne [Z])*

Dajemo na znanye vszem, y vszake verszte postuvanim, i plemenitim liudem (...) [Z]

▫ *v. znati*

znati *svrš. (prid. rad. jd. m. znal, jd. s. -lo; pril. sad. znaiuchi [PL]; pril. sad. znaiuch [T]; prid. rad. jd. m. znal [Z])*

(...) *dasze bude znalo ilisze on posteno szuoie mestrie zvuchil, ali nie* (...) [PL]

▫ *prasl. i stsl. znati*

zočiti (zochiti) *nesvrš. (inf. zochiti [PL]) prisustvovati*

(...) *negodasze ovde ima pred Czehom zochiti y odgovoriti* (...) [PL]

▫ z- + *prasl. i stsl. oko*

zpraviti *svrš. (inf. zpraviti [Z]) otpraviti*

▫ z- + *prasl.* i *stsl.* правъ

zprevoditi *nesvrš.* (*inf.* zprevoditi [Z]) provoditi

(...) *dusan je Inas pojti (...) y dimom zprevoditi.* [Z]

▫ z- + pre- + *prasl.* i *stsl.* voditi

zrok *m.* (G *jd.* zroka [PL]; A *jd.* zrok [T]) uzrok

Nego akobi sztanouiti y zadovoliem zrok imal naukrai deuatiga y odpusztiti (...) [T]

▫ z- + *rokъ \approx v. reč, reči

zvati (takoder i zuati) *nesvrš.* (*prez. jd.* 3. zove [PL]; *prez. mn.* 3. zaueiu [T])

(...) *potlam na iedno letho obed ieden, koisze zove mesterszki sztol (...)* [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* зѣвати

zvedati *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* zvedel [PL]) saznati

Y akobisze takov mester, ali detich, zvedel, ali nassel (...) [PL]

▫ z- + v. videti

zvučiti (zvuchiti) *svrš.* (*prid. rad. jd. m.* zvuchil [PL]) izučiti

(...) *dasze bude znalo ilisze on posteno szuoie mestrie zvuchil, ali nie (...)* [PL]

▫ z- + v. vučiti

Ž

železo (selezo) *s.* (L *jd.* selezuh [T]) željezo

(...) *nepokornoga y rebelissa chehmester y richtar varassa vlouiti, vu vuzu posztauiti y vu selezuh ga do tih dob dersati (...)* [T]

▫ *prasl.* i *stsl.* želězo \approx *grč.* khalkós: mjed

želja (selia) *ž.* (N *jd.* selia [T])

Mi pako buduch da zvun toga vszagdar i naivech selia y tersenie nasse (...) [T]

▫ v. željeti

željeti (selieti) *nesvrš.* (prez. mn. 1. seliemo [Z])

My zato, koteri y rasztogha seliemo ove imeniti y plemeniti Varas Varasdinszky (...) [Z]

▫ *prasl.* i *stsl.* želěti

žena (sena) *ž.* (D *jd.* sene, A *jd.* -u [PL])

Koi mester mesterszku senu uzme, takou takaisse pol sztola ieszt szloboden y proszt (...) [PL]

▫ *prasl.* i *stsl.* žena

živeti (siueti) *nesvrš.* (*inf.* siueti; prez. mn. 3. siue; prid. rad. mn. m. siueli [T]) živjeti

(...) ter od sztarine siue y sittek szuoi posteno y vredno raunaiu (...) [T]

▫ živ ← *prasl.* i *stsl.* живѣ

žitak (sittek) *m.* (A *jd.* sittek [T]) život

(...) ter od sztarine siue y sittek szuoi posteno y vredno raunaiu (...) [T]

▫ v. živeti

4. Jezična analiza

U daljnjem će tekstu biti prikazana jezična analiza zlatarskoga, tkalačkoga i pećarsko-lončarskoga cehovskog pravilnika. Fonološki dio analize pokazat će sustav samoglasnika i suglasnika te pojedine glasovne fenomene kajkavskoga leksičkog korpusa. Morfološki će dio pokazati primjere deklinacije imenica i pridjeva u svim rodovima i brojevima, posebnosti pojedinih vrsta zamjenica te svojstva glagola u potvrđenim glagolskim vremenima i načinima. U sintaktičkom će dijelu biti prikazani elementi i svojstva rečenične strukture. U leksikološkom će se dijelu na primjeru potvrđenih riječi obraditi odnos sinonimije unutar kajkavskoga narječja i utjecaj stranih jezika. U poglavlju pravopisa i grafije analizirat će se način korištenja pravopisnih znakova, uporaba velikoga i maloga slova te grafijska rješenja za bilježenje pojedinih glasova.

4. 1. Fonologija

4. 1. 1. Samoglasnici

Refleks poluglasa

Refleks nekadašnjeg poluglasa nadomjestio je u najvećem broju slučajeva glas *e* (*mertvec* [T], *odvetek* [Z], *spomenek* [T], *svetek* [T], *svetec* [T], *tjedan* [PL, Z], *tkalec* [T], *tkalečki* [T], *varošec* [T], *vojsek* [T], *žitek* [T], *jemati* [PL], *kotel* [PL], *poteščivanju* [T], a u pojedinim je slučajevima potvrđen i glas *a* (*časti* [T], *dan* [T, Z]). U pojedinim je primjerima potvrđeno kolebanje samoglasnika, pa neke riječi imaju više inačica. Variranje je vidljivo između glasova *a* i *e*, (*napredak/napredek* [T], *novac* [T], *novac* [Z], *dužan* [PL], *dužan/dužen* [T], *dužen* [Z]) te između glasova *e* i *i* (*potrebnost/potribnost* [Z]). U primjeru *crkva* refleks poluglasa postao je fonem *i* (*cirkve* [PL]), što nije uobičajeno za kajkavsko govorno područje. Ta se pojava može objasniti utjecajem čakavskoga narječja.

Refleks *jata*

Refleks nekadašnjeg *jata* odrazio se uglavnom kao glas *e*: *človeku* [T], *delati*, *delo*, *dene* [T], *detič*, *device* [T],[Z], *hotel* [PL], *leto*, *meseca* [Z], *nedjelju* [PL, T], *nevernost* [T], *obed*, *odvetek* [T], *podeliti* [Z], *popevati* [T], *posvedoči* [Z], *povedati* [PL, Z], *pregrehe* [Z], *pregreška* [PL], *pregrešil* [PL], *premeniti* [T], *prepoveda* [T], *razdeliti* [T], *reči* [PL], *sesti* [PL], *sused* [Z], *sveče* [PL], *svedočanstvo* [Z], *sveta* [T], *svetlost* [Z], *veruvati* [PL], *vesti* [Z], *videl* [Z], *vrednosti* [T], *vreme* [T], *vumre* [T], *zapoved* [PL], *zleval* [Z], *zmešanje* [T], *železuh* [T], *živeti* [T], *rezanoga* [Z]. Utjecaj čakavskoga narječja vidljiv je u primjerima s ikavskim refleksom *jata*: *istirati* [T], *zapovi* [Z], *potribnost* [Z]. Jedan je primjer zabilježen s jekavskim refleksom *jata*: *tjedan*²⁴ [PL].

Refleks * ϵ i * \varnothing

Refleks prednjojezičnoga nazalnog samoglasnika * ϵ u svim tekstovima odrazio se kao glas *e*: *imena* [T], *meseca* [Z], *pamet* [PL], *počel* [T], *pripetilo* [Z], *prisegu* [PL], *svetoga* [T], *vreme* [T], *vzeti* [PL], *začeti* [PL], *znamejne* [Z].

Refleks stražnjojezičnoga nazalnog samoglasnika * \varnothing u većini se primjera odrazio kao glas *u*: *rukam* [T], *oružjem* [PL], *suditi* [T], *mučenika* [T], *vuglu* [PL], *vuzu* [T], *zmutnja* [T], ali u riječi *subota* odrazio se kao glas *o* (*sobotu* [Z]).

Slogotvorni suglasnici *l* i *r*

Slogotvorno *l* odrazilo se kao glas *u* u svim potvrđenim riječima kojima je u korijenu *dug*, npr. *dužen* [Z], *dusni* [T], *duguvanie* [PL].

Slogotvorno *r* u svim se slučajevima bilježi kao *er*: *deržimo* [PL], *izverči* [T], *kerčme* [PL], *kerpal* [PL], *mertvec* [T], *persten* [Z], *poterti* [Z], *prekeršiti* [PL], *smert* [PL], *srebernar* [Z], *terpeti* [PL], *teržiti* [T], *vernuti* [Z], *verste* [Z]. Pisanje samoglasnika ispred *r* preuzeta je iz štokavskoga i čakavskoga narječja, ali moguće i iz stranih jezika (latinski, talijanski, njemački), koji u svojoj strukturi nemaju slogotvorno *r*.²⁵

Gubljenje samoglasnika

Gubljenje samoglasnika provedeno je u početnome slogu, npr. *zderžati* [Z], *zegnati* [T], *zgotoviti* [PL], *zlevanoga* [Z], *zmešanje* [T], *zmisliti* [T], u srednjem slogu, npr. *njegovomu* [T], te u posljednjem slogu, npr. *ovak* [T], *čistit* [Z], *popravlat* [T], *pribijat* [Z].

Promjena *o* > *u* i *i* > *e*

Nekoliko je primjera u kojima je potvrđena promjena glasa *o* u glas *u*: *aprobuvati* [T], *baratuval* [Z], *dovandruval* [PL], *duguvanje* [PL], *imenuvanoga* [Z], *poštuvani* [T], *psuvati* [PL], a dva su primjera promjene *i* > *e*: *modererati* [T] i *egzaminerati* [T].

²⁵ Šojat 2009: 14.

4. 1. 2. Suglasnici

Refleks *t' i *d'

Refleks glasa *t' potvrđen je kao č: *detič* [PL], *hči* [T], *hoče* [T], *moč* [T], *noč* [T], *občina* [T], *obećanju* [T], *plača* [Z], *pomoč* [T], *gorečemi* [T], *peč* [PL], *potreboča* [PL] i kao t: *iti* [Z], *priiti* [T]

Refleks glasa *d' potvrđen je samo u jednome primjeru, u kojem se odražava kao đ: *odtuđiti* [T].

Palatalizacija

Palatalizacija je dosljedno provedena, npr. *božjim* [PL], *ceška* [PL], *donašalo* [T], *dužan* [PL], *izkončanja* [T], *lončarski* [PL], *mučenika* [T], *navučni* [PL], *odičenom* [T], *posvedoči* [Z], *pregreška* [PL].

Sibilarizacija

Sibilarizacija se u kajkavskome narječju uglavnom ne provodi, npr. *delavniki* [T], ali u jednome primjeru ona je potvrđena: *prisežnici* [T].

Jotacija

Jotacija nije dosljedno provedena. Provedena u sljedećim primjerima: *betežen* [T], *blaženoga* [T], *dopuščenja* [T], *milošče* [PL], *pokorščinu* [T], *sloboščine* [T], *poteščavanju* [T], *porođen* [T], a neprovedena u primjerima *bratja* [PL] i *vernostjom* [Z].

Premetanje u suglasničkim skupinama *jd* i *jt* potvrđeno je u primjerima *dojti* [PL], *iznajdu* [T], *pojti* [Z].

Suglasnici *l* i *v*

Suglasnik *l* čuva se na kraju glagolskih pridjeva radnih jednine muškoga roda, npr. *pošiel* [PL], *mogel* [PL], *zleval* [Z], *prinesel* [Z], *prekupilval* [Z].

Suglasnik *v* javlja se na mjestu predmetaka **vb-* / **vbz-* / **u-*, npr. *včini*li [T], *vdova* [Z], *vgašuvati* [T], *vloviti* [T]. U primjeru *zrok* [T] dolazi do promjene **vbz > z-*.²⁶

Rotacizam

Rotacizam se javlja u trećem licu jednine glagola *moći*, npr. *more* [Z].

Protetsko *v*

Protetsko *v* potvrđeno je u sljedećim primjerima: *vučiniti* [PL], *vuglu* [PL], *vumre* [T]

Depalatalizacija

Depalatalizacija nije provedena dosljedno: *ponavljanja* [T], *popravlat* [T], *prekupilval* [Z], *tkalecki* [T], *ludmi* [Z]. U primjerima *fertal/fertalj* [PL] i *kahle/kahlje* [PL] vidljiva je dvojakost provođenja ovoga fonološkog pravila.

Razjednačavanje suglasnika

Razjednačavanje suglasnika u suglasničkoj skupini *mn > vn* potvrđeno je u primjeru *vnogo* [PL].

Jednačenje po mjestu tvorbe

²⁶ Kuzmić 2011: 361.

Jednačenje po mjestu tvorbe potvrđeno je u prijedložnom izrazu *š nimi* [T].

Suglasničke skupine

Od suglasničkih skupina potvrđene su *čl-* u *človeku* [T], *čt-* u *čteti* [PL], *-šk-* u *rajnška* [T], *pregreška* [PL], *puškicu* [T], *škode* [T], *šp-* u *špotal* [PL], *-št-* u *cehmešter* [PL], *kašteli* [T], *kaštigu* [T] te *vs-* u npr. *vsaki* [PL], *vsegdar* [T]. Suglasničke skupine *šk* i *šp* uglavnom se nalaze u riječima romanskoga podrijetla. U skupini *vs* čuva se starije stanje, odnosno ne provodi se premetanje suglasnika.

Ostale suglasničke pojave

Od ostalih suglasničkih skupina, vezanih uz pojedine cehovske tekstove, potvrđeno je gubljenje glasa *v* u skupinama *-vl-* i *-vr-* u primjerima *ladanja* [PL] i *oblasti* [T], promjena *s/ds > c* u primjerima *gospodcki* [Z] i *ljuckoga* [PL] te gubljenje suglasnika *j* u sekundarnom skupu nastalom vezom glasova *ž* i *j* - *božim* [PL].

4. 2. Morfologija

4. 2. 1. Imenice

Imenice muškoga i srednjega roda u jednini

Imenice muškoga i srednjega roda u genitivu jednine uglavnom čuvaju nastavak *-a*, npr. *biršaga* [PL], *blaženstva* [T], *srebra* [Z], *funta* [PL], no sačuvan je i stariji nastavak *-e* u primjeru *funte*. Imenica *evangelista* semantički je muškoga roda, ali gramatički ženskoga, zbog čega se sklanja po ženskoj paradigmi (G jd. *evangeliste* [PL]). Imenice muškoga roda u dativu jednine redovito imaju nastavak *-u*, npr. *biršagu* [PL], *bogu* [T], *cehu* [PL]. Nastavak za akuzativ za živo je *-a*, npr. *detiča* [Z], *gospodara* [Z], a za neživo *-ø*, npr. *biršag* [PL],

blago [T]. U lokativu jednine muškoga i srednjega roda potvrđeni su nastavak -e, npr. *meste* [Z], *liste* [T] i mlađi nastavak -u/-uh, npr. *betegu* [PL], *delu* [T], *selu* [PL], *železuh* [T]. Potvrđen je i nastavak -o u primjeru *prijatelj*o [Z], što je potencijalno rezultat pogreške, ali i govorne realizacije glasa *u* koji je mogao u izgovoru biti blizak glasu *o*. Nastavci su za instrumental jednine koji slijede iza nepalatalnoga glasa -om, npr. *bogom* [T], *imenom* [T], *cehom* [T], a iza palatalnoga glasa -em, npr. *oružjem* [PL]. Zbog diskurzivnoga stila ovih tekstova, ali i zbog karakteristike samoga kajkavskog narječja vokativ nije zastupljen.

Imenice muškoga i srednjega roda u množini

Nastavak je za nominativ množine muškoga roda -i, npr. *čini* [T], *denari* [Z], a za srednji rod -a, npr. *imena* [T], *pripečanja* [T]. Nije potvrđen nijedan oblik duge množine. U genitivu množine muškoga i srednjega roda čuvaju se nastavci - \emptyset / -ov / -ev / -i, npr. *penez* [T], *delavnikov* [T], *grošev* [PL], *dukati* [Z], *lokoti* [T]. U dativu su potvrđeni nastavci -om / -em npr. *meštrom* [T], *prisežnikom* [T], *svecem* [T], *tkalcem*. U akuzativu množine muškoga i srednjega roda zabilježen je nastavak -e, npr. *dukate* [Z], *novce* [T] *vremene* [Z]. U lokativu su potvrđeni nastavci -ah / -eh / -i, npr. *vurah* [PL], *artikulušeh* [PL], *varaši* [T]. U instrumentalu najčešće je potvrđen nastavak -mi, npr. *letmi* [T], *navukmi* [T], a rjeđe stariji nastavak -i, npr. *duplieri* [T].

Imenice ženskoga roda u jednini

Imenice ženskoga roda u genitivu jednine imaju nastavke -e / -i, npr. *device* [T], *kahle* [PL] *časti* [T], *ljubavi* [T]. U dativu imaju nastavke -e / -i, npr. *matere* [PL], *občine* [T], *gospodarici* [Z]. U akuzativu imenice imaju nastavak - \emptyset / -o / -u, npr. *jakost* [T], *oddajo* [Z], *prodajo* [Z], *voljo* [Z], *falšu* [Z], *glavu* [PL], *volju* [Z]. Nastavak -o potvrđen je jedino u tekstu zlatarskih cehovskih pravila. Lokativ redovito ima nastavak -e, npr. *cirkve* [T], *kerčme* [PL], *bratovčine* [T]. Potvrđeni su nastavci za instrumental jednine ženskoga roda -om / -um / -jum, npr. *stranom* [T], I *bratovčinum* [T], *pečatjum* [Z]. Nastavak -om rijedak je slučaj u kajkavskim govorima i često se može protumačiti kao tiskarska pogreška.²⁷

Imenice ženskoga roda u množini

²⁷ Šojat 2009: 53.

Imenice ženskoga roda u nominativu množine uvijek imaju nastavak *-e*, npr. *kahle* [PL], *pregreške* [T], *prošnje* [Z]. Sve imenice u genitivu imaju potvrđen nastavak *-ø*, npr. *dob* [T], *dušic* [T], *griven* [Z], *kahel* [PL]. Nastavak je u dativu *-am*, npr. *pravicom* [T], *navadam* [T]. Akuzativ ima potvrđene nastavea *-e* / *-i*, npr. *forme* [Z], *karke* [T], *moči* [T]. U lokativu množine ženskoga roda pronalaze se nastavci *-ah* / *-eh*, npr. *mešah* [T], *navadeh* [T], *strankah* [T]. Naposljetku, u instrumentalu množine potvrđeni su primjeri s nastavkom *-mi*, npr. *rečmi* [PL], *svečami* [T] te sa starijim nastavkom *-i*, npr. *duplieri* [T]. Potvrđen je i jedan primjer dvojine koji ima nastavak *-ma*, *priručma* [PL].

4. 2. 2. Pridjevi

Jednina

Potvrđeni nastavci za pridjeve u pridjevsko-zamjениčkoj sklonidbi u jednini jesu sljedeći: u genitivu muškoga roda potvrđen je nastavak *-oga*, npr. *slobodnoga* [PL], *češkoga*, u genitivu ženskoga roda nastavak *-e*, npr. *češke* [PL], *blažene* [T]; u dativu muškoga i srednjega roda *-omu*, npr. *pravomu* [PL], a *-emu* ako nastavak dolazi iza palatala, npr. *budućemu* [T], u dativu ženskoga roda preuzet je nastavak imeničke deklinacije *-e*, npr. *meštarske* [PL]; u akuzativu muškoga razlikuju se nastavci za neživo i živo, *-i* / *-oga*, npr. *plemeniti* [PL], *staroga* [PL], za srednji je rod potvrđen nastavak za neživo *-o*, npr. *cinjeno* [PL], *svecko* [T], a za ženski rod u akuzativu potvrđen je nastavak *-u*, npr. *prostu* [PL]. Potvrđeni su i nastavci *-i* / *-o* (*ženski glavu* [PL], *cinjeno peč* [PL]), no i tu je vjerojatno riječ o pogrešci. U lokativu muškoga i srednjega roda potvrđen je nastavak *-om*, npr. *varaždinskom* [PL], *platnenom*, a ženski u lokativu jednine nije potvrđen. Instrumental muškoga i srednjega roda ima nastavak *-im*, npr. *božjim* [PL], *jednakim* [T], a ženski rod, uz uobičajeni nastavak *-um* (*velikum* [T]), potvrđen je i nastavak *-om* (*visučom* [T]), koji nije tipičan za kajkavsko narječje.

Množina

Množinski oblici pridjeva znatno su manje zastupljeni od oblika potvrđenih u jednini. Nominativ množine muškoga roda ima nastavak *-i*, npr. *tkalecki* [T], a ženski i srednji rod nije

potvrđen. Za genitiv i lokativ množine muškoga roda potvrđen je nastavak *-ih*, npr. *lončarskih* [PL], *imenuvanih* [PL], *gornjih* [PL]; u dativu muškoga roda potvrđen je nastavak *-im*, npr. *tkaleckim* [T]; akuzativ množine ženskoga roda ima nastavak *-e*, npr. *lepe* [T]; u instrumentalu muškoga roda potvrđen je nastavak *-emi*, npr. *zvunešnjemi* [PL], *gorečemi* [T].

Stupnjevanje pridjeva

U tekstovima su potvrđeni komparativi i superlativi pridjeva. Komparativi imaju nastavak *-ši*, npr. *veksi* [T], *najbolše* [T], *mlajših* [T], *stareših* [T], *bolšega* [T], *vernešega* [T], *zahvalnešega* [T], no jedan potvrđeni oblik komparativa odudara od kajkavskoga standarda, a to je komparativ pridjeva *dalek* koji je potvrđen kao *dalje* [Z], dakle bez nastavka *-ši*. Taj se slučaj može objasniti vjerojatnim utjecajem štokavskoga narječja. U primjeru *mlajši* morf *j* ostatak je starije komparacije pridjeva na **d'*, što je na dijelu kajkavskoga područja dalo *j*.²⁸ U tekstovima se također mogu pronaći i superlativi, npr. *najbolši* [Z], *naistareši* [PL]. Superlativni prefiks *naj* piše se zajedno s komparativnim oblikom pridjeva, a u pojedinim se razdobljima pisao odvojeno.²⁹

4. 2. 3. Zamjenice

Prvo lice množine instrumentala osobne zamjenice potvrđeno je u obliku *nami* [T]. Za pokazne je zamjenice karakteristično gubljenje posljednjeg glasa *j*, npr. u nominativu jednine muškoga roda u prvim dvama stupnjevima deiskije, npr. *ov* [T], *te* [PL]. Potvrđene su

odnosne zamjenice, npr. *koteri* [T], *kotere* [T], *ki* [T], *koj* [PL], koje su u cijeloj kajkavskoj književnosti međusobno ravnopravne i pojavljuju se istovremeno u jeziku svakoga pojedinog pisca³⁰, pa tako i u tekstovima pravnoga karaktera kao što su to cehovski pravilnici. Neodređene zamjenice karakterizira početna suglasnička skupina *vs-*, npr. *pred vsemi mestri* [PL], *vsega imenuvanoga* [Z], *vu vsakom svojem punktumu* [T]. Povratna zamjenica **sę* u lokativu čuva oblik *sebe*, npr. *vu sebe* [T], a u instrumentalu je potvrđen mlađi nastavak *-um*, npr. *med sobum* [T]. Posvojnost se u trećem licu u kajkavskome narječju 16. stoljeća

²⁸ Lončarić 1996: 106.

²⁹ Šojat 2009: 63.

³⁰ *ibid.*: 68.

izražavala genitivom osobnih zamjenica³¹, npr. *imasze zuerhu niega popeuati* [T], *ter nai pogodbu szuerhu nih posztaue* [T].

4. 2. 4. Brojevi

Glavni brojevi

Broj *jeden* potvrđen je u svim trima rodovima i u jednini se mijenja se kao pridjev nepalatalne osnove, npr. *jeden detič* [PL], *na jedno leto* [PL], *jednu jusinu* [PL], *jednoga detiča* [T]. U množini može imati ulogu zamjenice *neki*,³² no takav primjer nije zailježen u tekstovima. Broj *dva* mijenja se po imeničkome tipu, npr. *dva novca* [PL], *dva tjedna* [Z], *dva lota* [Z], *dve lete* [Z], i po pridjevskome tipu, npr. *funtov dveh* [T]. Oblici broja *oba* nisu potvrđeni. Ostali se brojevi mijenjaju prema pridjevskoj sklonidbi, npr. *tri beči* [PL], *tri lokoti* [PL], *četiri groši* [PL], *petih vurah* [PL], *pet grošev* [PL], *šest krajcarov* [PL], *sedmih vurah* [PL], *osem krajcarov* [PL]. U primjeru *osmemi dnevi* [T] sačuvana je stara **i*-osnova.³³ Brojevi od *jedanaest* do *devetnaest* zablježeni su u svojim skraćenim oblicima, npr. *dvanajst pintov* [PL], *trinajst lotov* [Z], *lotov šesnajst* [Z]. Ti su kontrahirani oblici novija pojava u kajkavskome narječju, a počinju se pojavljivati u 17. stoljeću.³⁴ U deseticama potvrđen je primjer starijega oblika s nastavkom *-i* (*trideseti i dva rajnska* [PL]) i novijega oblika bez toga nastavka (*četerdesetpet novac* [PL]).³⁵ Broj *sto* također je potvrđen u novijem obliku,³⁶ a broj *tisuću* u kajkavskome se narječju naziva hungarizmom *jezero* (*Leto Jezero Šesto i trinajsto* [Z]).

Redni brojevi

³¹ *ibid.*: 68.

³² *ibid.*: 63.

³³ Kuzmić 2011: 367.

³⁴ Šojat 2009: 64

³⁵ *ibid.*: 64.

³⁶ *ibid.* : 65.

Redni se brojevi sklanjaju po pridjevskoj sklonidbi, npr. *pervomu* [Z], *drugemi* [T], *trejtem* [Z], *šesti* [Z]. Potvrđeni su i primjeri oblika *drugoč* [T], *trećič* [Z] i *četertič* [Z], koji služe pri nabranju redosljeda.³⁷ U svim je tekstovima potvrđen prilog *najpervo*, koji je nastao spajanjem čestice za superlativ *naj-* i rednoga broja *pervo*, u značenju *najprije*.

4. 2. 5. Glagoli

Prezent

Prezentski oblik uvelike prevladava u trećem licu, bilo jednine, npr. *dene* [T], *ide* [PL], bilo množine, npr. *imenuju* [T], *iznajdu* [T]. Prvo se lice javlja isključivo u množini, npr. *hoćemo* [T], *deržimo* [PL]. U tekstovima, s obzirom na njihov diskurs, ne postoji izravno obraćanje čitateljima, stoga drugo lice prezenta nije zastupljeno. Negacija *ne* ispred prezentskoga oblika glagola *biti* koja tvori njegov niječni oblik zadržava stariji oblik *ni*, npr. *nismo*, *nisu*. Svršeni oblik prezenta glagola *biti* potvrđen je u punim oblicima, npr. *bude* [PL], *budu* [PL], što je također odraz starijega stanja. Dva su potvrđena glagola koji u prezentu 3. lica množine imaju produženi prezentski nastavak *-eju*: *hoteti* i *zvati* – *hoćeju* [T], *zaveju* [T].

Okrnjeni infinitiv

Dva su primjera okrnjenoga infinitiva, *čistit* [Z] i *popravlat* [Z], no budući da ne idu uz glagole kretanja (*kakovo ztaro duguvajne chisztit, ale szto popravlat*), nije riječ o supinu.

Aorist

Aorist se počeo gubiti krajem 16. i početkom 17. stoljeća³⁸, stoga je njegova zastupljenost u analiziranim tekstovima minimalna. Najčešći je glagol u aoristu *biti*, a najviše je potvrđivan u 3. licu jednine, *bi* [PL, T, Z]. U aoristu je potvrđen i glagol *dojti*, i to u 3. licu množine, *dojdoše* [Z].

³⁷ *ibid.*: 65.

³⁸ *ibid.*: 75.

Glagolski prilog prošli

Svi potvrđeni oblici glagolskoga priloga prošlog imaju nastavak *-vši*, osim glagola *vzeti* koji je zadržao prastari³⁹ sufiks *-ši*, pa tako taj oblik glasi *vzemši* [Z]. Zanimljivo je da su u tvorbi glagolskoga priloga prošlog uz svršene, npr. *dopustivši* [Z], *preštimavši* [Z], upotrebljeni i nesvršeni glagoli, npr. *molivši* [Z], *prosivši* [Z], *slišavši* [Z].

Glagolski prilog sadašnji

Tri su potvrđena glagolska priloga sadašnja kojima u tvorbenome sufiksu *-ći* neodostaje dočetno *-i*: *obznanujuć* [T], *pijuć* [PL], i *znajuć* [T]. Također, u glagolskome prilogu sadašnjem potvrđen je oblik nesvršenog glagola *dojti* – *dojdući*.

Futur prvi

Ovaj je oblik futura u kajkavsko narječje preuzet iz čakavskoga i štokavskoga narječja.⁴⁰ Tvori se od prezenta glagola *hoteti* i infinitiva, npr. *i vseh teh popisaneh Artikulušeh hočemo zderžati* [Z], *ar onda milošću dobiti hoče*. [T].

Futur drugi

Futur drugi potvrđen je isključivo u neskraćenim oblicima, npr. *Ako koj lončarski detič bude hotel* [PL]. Izražavanje futura potvrđeno je i prezentom svršenih glagola, što je

³⁹ *ibid.*: 90.

⁴⁰ *ibid.*: 81.

karakteristika suvremenih kajkavskih govora, npr. *koj detič prostu peč načini i postavi, ide mu od nje osem krajcarov* [PL]

Kondicional prvi

Kondicional prvi kao pogodbeni način znatno je zastupljen u tekstovima cehovskih pravila jer ona izriču zakone za članove cehovske udruge i kazne za slučaj njihova nepoštivanja. Tako mnoge rečenice započinju ustaljenom formom *ako bi*, npr. *Ako bi se mešter ali detič preveč pijuč vinom obsilil* [PL], *ako li bi pako nehoteli sami to včiniti* [T].

Imperativ

Imperativ je potvrđen u tri načina tvorbe: pomoću veznika *da* i *prezenta*, npr. *Da nema ni jeden lončarski detič za peneze igrati* [PL]; pomoću prezenta glagola *imati* i infinitiva, npr. *nego da se ovde ima pred Cehom zočiti* [PL]; pomoću čestice *naj* i prezenta, npr. *naj mu se delo prepoveda* [T].

4. 3. Sintaksa

Položaj niječne čestice *ne*

U kondicionalu prvome niječna čestica *ne* dolazi iza aorista pomoćnoga glagola biti i neposredno ispred glagolskoga pridjeva radnog, npr. *koj bi pako ne hotel to vučiniti* [PL], *ako li bi ga pako ne znal načiniti* [PL].

Uporaba veznika *ni*

U niječnim rečenicama s neodređenom zamjenicom *ništar* prijedlozi ne rastavljaju zamjenicu po njezinu tvorbenome šavu, odnosno ne umeću se između predmetka *ni-* i zamjenice, već dolaze ispred nje, npr. *mi za ništar ne deržimo* [PL], *naj se za ništar ima* [T].

Majestetično *mi*

Primjeri u kojima je potvrđeno majestetično *mi* jesu sljedeći: *Mi Juraj Flaišman rihter purgari prisežni* [T], *Mi Rukelly János Rihtar, i ostali prisežnici* [Z].

Uporaba pasiva i glagola na kraju rečenice

Utjecaj latinskoga jezika očitovao se u sintaktičkoj strukturi. To je vidljivo u primjerima gdje je pasiv ili glagolski oblik uporabljen na kraju rečenice, npr. *i nazad u češku ladicu pošteno poverne* [PL], *naszum veksum na Snore visenum Pechatjum zapechatenoga* [Z], *polagh vzeh ovih redov dole popisanih* [Z], *y nai bude iz postene posztelie porogien* [T].

4. 4. Leksikologija

4. 4. 1. Posuđenice

Većina potvrđenih posuđenica pripada kategoriji usvojenica jer su se po svojim gramatičkim karakteristikama prilagodile pravilima hrvatskoga jezičnog sustava i ne osjeti se njihovo strano podrijetlo. Takve su riječi primjerice *ceh*, *cirkva*, *dekan*, *denar*, *falša*, *lokot*, *papir*, *proba*, *sobota*, *vino* itd. U kategoriju tuđica, odnosno riječi u kojima se zbog izostanka potpune prilagodbe hrvatskome jeziku osjeti strano podrijetlo pripadaju primjerice *artikuluš*, *biršag*, *cehmešter*, *egzamenirati*, *falinga*, *kahla*, *modl*, *rajnški*, *šiling*, itd.

4. 4. 2. Strane riječi

Pojedine riječi, fraze i sintagme potvrđene su u svome izvornom obliku te nisu prošle nijedan stupanj prilagodbe hrvatskome jeziku. Strane riječi u analiziranim tekstovima isključivo su latinskoga podrijetla, npr. *hac conditione* [PL], *principaliter* [T], *deffectus* [T], *terminus* [T], *denariis vigintiquinque* [Z].

4. 4. 3. Posuđenice s obzirom na podrijetlo jezika

Latinizmi

Od posuđenica u analiziranim tekstovima najviše su zastupljeni latinizmi. Budući da je dugo bio službeni jezik u Hrvatskoj, kao i jezik administracije, diplomacije, znanosti i kulture u cijeloj Europi, latinski je jezik snažno utjecao ne samo na hrvatski nego na sve europske jezike. U cehovskim pravilima tkalaca i zlatara postoje cijeli segmenti napisani latinskim jezikom. Neki od potvrđenih latinizama su: *dekan* (*lat.* decanus = administrativni voditelj udruge [T]), *magistratuš* (*lat.* magistratus = gradsko poglavarstvo [T]), *mešter* (*lat.* magister = majstor [PL, T, Z]), *modl* (*lat.* modellus = uzorak [PL]), *oltar* (*lat.* altar [T]), *principal* (*lat.* *principalis* = predstojnik [T])

Germanizmi

Posuđenice iz njemačkoga jezika druge su po zastupljenosti u analiziranim tekstovima. S obzirom na to da je njemački jezik bio službeni jezik Austro-Ugarske Monarhije, kojoj je tijekom svoje povijesti pripadala i Hrvatska, kao i na svojedobnu provedbu germanizacije, njemački je jezik imao golem utjecaj na hrvatski, a posebno snažno to se odrazilo na kajkavsko narječje. Pojedini germanizmi u hrvatski su jezik ušli iz starovisokonjemačkoga, kojim su se služili Franci, npr. *pfening* (*stvnjem.* Pfenning = novčić [PL]), *škoda* (*stvnjem.* scado = šteta, kvar [T, Z]), pojedini su ušli iz austrijskoga njemačkoga u ulozi egzonomima - *šiling* (*austr.njem.* Schilling = austrijska novčana jedinica [PL]) i toponima - *Štajerska* (*austr.njem.* Steiermark = austrijska pokrajina [T]), a od ostalih germanizama tu su npr. *ceh*

(*njem.* Zehe = obrtnička udruga [PL, T, Z]), *falša* (*njem.* falsch = pogreška [Z]), *fertalj* (*njem.* viertel = četvrtina [PL]), *rihtar* (*njem.* Richter = sudac [PL, T, Z]) itd.

Hungarizmi

Dugotrajna povijesna povezanost između Hrvata i Mađara očitovala se i u jeziku. Geografska blizina sjeverne Hrvatske, u kojoj je kajkavsko narječje najzastupljenije, mađarskom teritoriju rezultirala je međusobnim jezičnim utjecajem. Iako je i hrvatski jezik posudio dio svojega leksičkog inventara mađarskome jeziku, uvelike je snažniji i značajniji obrnut slučaj, pa se u analiziranim tekstovima pronalaze hungarizmi poput npr. *beteg* (*mađ.* beteg = bolest, nemoć [PL, T]), *biršag* (*mađ.* bírság = globa, kazna [PL, T, Z]), *inaš* (*mađ.* inas = naučnik [Z]), te pojmovi koji se odnose na teritorij, *orsag* (*mađ.* ország = država, zemlja [PL, T]) i *varaš* (*mađ.* város [PL, T, Z]).

Talijanizmi

Iako su talijanizmi karakteristični za primorsko područje Hrvatske, poneki su, zbog utjecaja čakavskoga narječja, potvrđeni i u kajkavskim tekstovima, npr. *dupljer* (*tal.* doppiere = dugačka svijeća, voštanica [T]), *falinga* (*tal.* fallanza = nedostatak [T]), *kupa* (*tal.* coppa = čaša za vino [Z]).

4. 4. 4. Sinonimi za pojačavanje značenja

Sinonimi u određenome kontekstu unutar iste rečenice imaju ulogu pojačavanja značenja, a razlikuju se s obzirom na podrijetlo riječi. Mogu se sastojati od dviju stranih riječi, npr. *falingu iliti deffectus ne bi terpeli* [T], *dekan iliti cehmešter* [T]; strane i hrvatske riječi, npr. *tovaruša ili brata češkoga* [PL], *svadu, ali kakovu karku začel* [PL], *z goručemi dupljeri iliti svečami* [T], *ter njega pred njimi egzaminerati, pitati i probuvati verno* [T], *kakva confusio, zmešanje i zmutnja pripetila* [T]; dvije hrvatske riječi, npr. *dva funta vojska dati i platiti* [PL], *vsegdar i naveke popevana meša* [T], *red iliti ravnanje* [T], *pohvalenom i odičenom Redu* [Z]

4. 5. Grafija i pravopis

Grafijsko stanje analiziranih tekstova poprilično je nesustavno i nedosljedno, što rezultira pojavom dvojakih rješenja, često i unutar istoga teksta. Znatan udio u takvome stanju zasigurno imaju i tiskarske i prepisivačke pogreške.⁴¹

4. 5. 1. Grafija

Znakovi *i, i j i y*

Glas *j* u kajkavskim se govorima vrlo rijetko izgovara kao konsonant, a češće kao poluvokalno *i*, stoga se u tekstovima često glas *j* bilježi samoglasnikom *i*.⁴² Vjerojatno se zbog toga u pojedinim slučajevima slogovi *ji* ili *ij* pišu znakom *i*,⁴³ npr. *koi* [PL, T, Z], *szvoim* [PL], *nie* [T], *nieden* [T] itd.

Osim dvaju spomenutih znakova, korišten je još i znak *y*. On je posvjedočen uglavnom u funkciji veznika *i*, npr. *szuete Catharinae deuicze y muchenicze* [T], *paszku vuzeti y nie z dobra pogoditi* [PL], no u pojedinim slučajevima glas *y* nalazi se na posljednjem mjestu određenih oblika riječi; infinitiva, npr. *delathy* [Z], *podelity* [Z], aorista, npr. *by* [T], pozitiva, npr. *tkallechky* [T], superlativa, npr. *najbollsy* [Z], te u zamjenicama, npr. *koy* [PL].

Pojedine su riječi zabilježene na nekoliko načina, primjerice glagol *delati*, koji je potvrđen u oblicima *delathy* i *delathi* [Z], zamjenica *koji*, koja je potvrđena u oblicima *koi* i *koy* [PL] te imenica *znanje*, koja je potvrđena u oblicima *znanie* [PL], *znanje* i *znanye* [Z]. Takvo variranje načina pisanja pojedinih znakova može se u većoj mjeri protumačiti onodobnim neuređenim stanjem u pravopisu i grafiji, a u manjoj mjeri prepisivačkim i tiskarskim pogreškama.

Znakovi *u i v*

⁴¹ *ibid.*: 81.

⁴² *ibid.*: 96.

⁴³ *ibid.*: 96.

U velikome broju kajkavskih govora *v* je poluvokalno *u* i zbog labilnosti izgovorne realizacije veoma se često gubi, posebice u intervokalnome položaju.⁴⁴ To je vidljivo u npr. *duoriti* [T], *gouoril* [PL], *nauade* [PL], *nauuchni* [PL], *oprauiti* [PL], no i ovdje postoje odudaranja od te prakse, pa je tako potvrđeno npr. *glavu* [PL], *govoril* [PL], *napravit* [T], *navuka* [T], *pravicze* [Z]. Kao što je spomenuto, te nedosljednosti vjerojatno su rezultat grafijske neorganiziranosti i eventualnih ljudskih pogrešaka.

Palatali *lj* i *nj*

Oznaka za palatal *lj* u tekstovima je potvrđena kao kombinacija osnovnoga nepalatalnog glasa *l* i jedne od oznaka za poluvokalno *i* (*i*, *j*, *y*). Najčešće je potvrđena kombinacija *li*, npr. *liubau* [T], *liudem* [T], *nedelju* [PL, T], *postelie* [T], *selia* [T]. Primjeri su za oznaku *ly* sljedeći: *fertaly* [PL] i *kralyevszkoga* [T], a za oznaku *lj*, koja se podudara sa suvremenom grafijom, potvrđen je samo jedan primjer: *priateljo* [Z].

Oznaka za palatal *nj* također je potvrđena kao kombinacija znaka *n* i znakova *i*, *j* ili *y*. Javlja se najčešće u osobnim zamjenicama, npr. *nie* [PL], *niega* [PL], *nyhouv* [T], *nyihoue* [T] te u glagolskim imenicama, npr. *duguvanie* [PL], *izkonchania* [T], *poteschavaniu* [T], *ufanje* [Z].

Afrikate *c*, *č* i *đ*

Glas *c* u svim je primjerima označavan kombinacijom *cz*, npr. *czirkue* [PL], *deuicze* [T], *kraiczar* [PL], *mestricza* [T], *tkalecz* [T]. Iznimka je tekst tkalačkih cehovskih pravila gdje je u riječi *ceh* glas *c* zabilježen kao *ch* (*cheha*, *chehu*, *chehom*).

Glas *č* u svim je primjerima potvrđen kao kombinacija znakova *c* i *h*, npr. *chini* [T], *chteti* [PL], *detich* [PL, Z], *kerchme* [PL], *loncharszki* [PL].

⁴⁴ *ibid.*: 96.

Glas *đ* u tekstovima je potvrđen kao kombinacija znakova *g* i *y*, što je preuzeto iz mađarskoga grafijskog sustava, te kao kombinacija *g* i *i*. Dva su primjera koja potvrđuju znakovni slijed *gy*: *potvergyejna* [Z] i *zigye* [PL], a dva koja potvrđuju slijed *gi*: *doszugien* [T] i *porogien* [T].

Spiranti *s*, *š* i *ž*

Glas *s* u gotovo svim slučajevima zabilježen je kombinacijom znakova *s* i *z*, preuzetom iz mađarskoga grafijskog sustava. Neki su od primjera za to: *poszlati* [PL], *meszecz*a [Z], *priszegu* [PL], *pszuvati* [PL], *sztarine* [T]. U tekstu zlatarskih pravila znakovni slijed *sz* poslužio je kao oznaka za glas *š* u riječi *mešter* (*mesztri*, *mesztrom*) i *pokaštigati* (*pokasztigati*). U tom istom tekstu glas *s* u pojedinim se slučajevima u riječima s osnovom *srebro* bilježio znakom *z*, npr. *zrebernar*, *zrebernarzky*, *zreberno*, *zrebra*. Također, znak *z* u toj se ulozi nalazi i u ponekim primjerima pridjevskih sufikasa *-sk*, npr. *Stayerzke* [T], *Zrebrenarzka* [Z], *Varasdinzkoga* [Z].

Glas *š* je potvrđen znakovnim slijedom *ss*, npr. *tovarussa* [PL], *takaisse* [PL], *nasse* [T], *dossal* [Z], *donessalo* [T], *zmessainiu* [T], *trossiti* [PL], a usporedno s time uočava se i znak *s*, npr. *birsag* [PL, T, Z], *kasteli* [T], *kastigu* [T], *mestri* [PL, Z], *pomensati* [T], *postenia* [T]. Spomenuto je da je i kombinacija *sz* u pojedinim slučajevima poslužila za označavanje glasa *š* (*meszter*, *pokasztigati*). U posljednjim dvama slučajevima vjerojatno je riječ o tiskarskoj ili prepisivačkoj pogrešci.

Glas *ž* jedan je od rijetkih koji nema kolebanja u bilježenju; uvijek se bilježi znakom *s*, npr. *betesen* [T], *bosie* [T], *obdersavanie* [PL], *Varasdinu* [T], *sene* [PL]. To može dovesti do zabune jer se tim istim znakom, kao što je spomenuto, ponekad bilježi i glas *š*.

Glasovi *g* i *t*

Glasovi *g* i *t* nasumično se u pojedinim slučajevima bilježe grafemskim skupinama *gh*. (*birsagh* [T], *polegh* [PL], *kojegha* [Z], *drugogha* [Z]) i *th* (*delathy* [Z], *jemathi* [Z], *loth* [Z], *letho* [Z], *osenithi* [PL]).

4. 5. 2. Pravopis

Rečenični znakovi

Prema uzoru na srednjovjekovne latinske tekstove autori cehovskih pravila pišu zareze ispred sastavnoga veznika *i* u bilo kojem položaju u rečenici. Jedini rečenični znakovi koji su potvrđeni u tekstovima su zarez, koji služi u suprotnim rečenicama, umetnutim rečenicama i u nabranju, te točka, koja dolazi na kraju rečenice. S obzirom na diskurs teksta logična je odsutnost upitnika, uskličnika i ostalih pravopisnih znakova kojima se izražava afektiranost i subjektivan doživljaj.

Spajanje riječi

Enklitike se pišu zajedno s naglašenom riječi, npr. *akobisze* [PL], *terbisze* [Z], *dusanie* [PL]. Negacija *ne* također se piše zajedno s glagolom koji slijedi, npr. *nehotel* [Z], *nebila* [PL], *nemore* [PL, Z], kao i prijedlog *k*, npr. *knim* [T], *khise* [T], *kchehmestru* [Z].

Veliko slovo

Pisanje velikoga slova (osim na početku rečenice i u vlastitim imenicama) u ovim cehovskim pravilima nije dosljedno. Pod utjecajem njemačkoga jezika i pravopisa pojedine imenice pišu se velikim slovom, no o tome ne postoji strogo pravilo. Tako su u pečarsko-lončarskom tekstu npr. riječi *orsag*, *ceh* i *cehmešter* pisane velikim početnim slovom (*akobi koi detich vu drugom Orszagu; nehotel nassemu Czehu; k Czehmestru szprauliaiu*). Velikim početnim slovom pisana je i titula *Plemeniti Magistratuss* vjerojatno radi izražavanja poštovanja. U tekstu zlatarskih cehovskih pravila čak su i pojedini pridjevi (*Dusan*, *Detichki*) i brojevi (*Sessnajst*, *Sestszto*) pisani velikim početnim slovom. To pokazuje golemu nesustavnost u onodobnome kajkavskom pravopisu.

5. Zaključak

Rukopisne inačice pravnih tekstova na kajkavskome narječju potječu prije prvih tiskanih kajkavskih knjiga, što pokazuje važnost pravne regulative na tome području. Razvoj trgovine i porast proizvodnje potaknuo je razvoj cehova, a samim time bila su im potrebna i pravila kojima će se regulirati njihova organizacija.

Varaždinska cehovska pravila nastala su u želji da obrtnici u Varaždinu budu u toku sa standardima europskih cehova. Predstavnici pojedinih cehova reorganizirali su svoja pravila i

tražili su od gradskih sudaca da im se ta pravila potvrde i priznaju. Tako su primjerice tkalci reorganizirali svoja pravila i uskladili ih s onima u Grazu.

S jezičnoga aspekta, u tekstovima pećarsko-lončarskih, tkalačkih i zlatarskih pravila brojni su primjeri koji potvrđuju pripadnost kajkavskome narječju. Na fonološkoj razini to je npr. refleks *jata* koji se odražava kao glas *e*, izostanak palatalnoga afrikatnog suglasnika *ć*, protetsko *v*, čuvanje starih suglasničkih skupina *jt* i *vs*. Na morfološkoj su razini uočeni karakteristični nastavci u sklonidbi imenica i pridjeva, izostanak vokativa, naznake gubljenja aorista, izražavanje futura prezentom svršenih glagola, tvorba imperativa. Na sintaktičkoj je razini najupečatljiviji položaj čestice *ne* u kondicionalu, koja se nalazi iza aorista glagola *biti*, a ispred glagolskoga pridjeva radnog. Na leksičkoj je razini znatan utjecaj latinskoga i njemačkoga jezika. Grafijski se sustav na cjelokupnome hrvatskom teritoriju međusobno razlikovao od narječja do narječja, a najproblematičnije bilo je bilježenje palatalnih glasova. Na kajkavski je ponajviše utjecao mađarski sustav, što se vidi u sličnostima pojedinih grafema tadašnje kajkavske i suvremene mađarske grafije.

Tekstove također karakterizira povelika jezična raznolikost i posezanje njihovih autora za različitim alternativnim leksičkim i gramatičkim oblicima, što rezultira pojavom dubleta. To se može objasniti prijelaznom fazom između nestanka starih i pojavom novih gramatičkih oblika, kao i utjecajem drugih dvaju hrvatskih narječja, ali i stranih jezika. Isto se uočava i u grafiji – zbog nedovoljno uređenoga pravopisnog stanja brojni su primjeri riječi koje autori bilježe na dva ili više načina, što odaje dojam autorske nedosljednosti i nesustavnosti. No, sve to ne umanjuje vrijednost tih tekstova jer oni su jednako važni za saznanje o starim pravnim dokumentima, običajima i odnosima među pripadnicima obrtničkih udruga, kao i za otkrivanje onodobnoga stanja kajkavskoga narječja u gradu Varaždinu.

6. Bilješke o autorima

Mirko Androić (1922. – 1982.)

Mirko Androić bio je hrvatski arhivist i povjesničar. Rođen je u Varaždinu. Diplomirao je povijest na Filozofskome fakultetu u Zagrebu te se zaposlio u arhivu tadašnjega JAZU-a. Nakon toga odlazi u rodni Varaždin gdje sudjeluje u osnivanju Historijskoga arhiva (danas Državnoga arhiva u Varaždinu), u kojem je direktor do kraja života. Bio je predsjednik Saveza društva arhivskih radnika Hrvatske. Objavio je više stotina znanstvenih radova u

kojima se naročito bavi poviješću Varaždina, među kojima su *Pravila varaždinskog ceha pećara-lončara i Navuka tkalečkoga meštrije moduši navade, red, szlobošćine i pravice*.⁴⁵

Ivan Bach (1934. – 1983.)

Ivan Bach bio je hrvatski povjesničar umjetnosti. Povijest umjetnosti diplomirao je na zagrebačkome Filozofskom fakultetu. Kratko vrijeme radi u arheološkome muzeju u Zagrebu, a dolazi u Muzej za umjetnost i obrt kao kustos. Bavio se mnogim terenskim istraživanjima i obogaćivao je muzejsku zbirku, a prvi je u Hrvatskoj napravio zbirku fotografike, grafike i tiskarske tehnike. Nakon Drugoga svjetskog rata počinje praviti zbirku metala, kojom se bavi do odlaska u mirovinu. Autor je brojnih znanstvenih i stručnih radova, između ostaloga i ovdje analiziranoga rada *Povlastice i pravila varaždinskog zlatarskog ceha 1613. godine*.⁴⁶

7. Sažetak

Temelj ovoga rada jest jezična analiza cehovskih pravilnika pećara-lončara, tkalaca i zlatara iz 16. i 17. stoljeća. Cilj je rada utvrditi jezične karakteristike kajkavskoga narječja toga doba na primjerima spomenutih cehovskih pravilnika. U prvome dijelu rada izneseni su opći podaci o tekstovima i o trima obrtničkim udrugama. Drugi je dio rječnik kajkavskoga narječja koji obuhvaća imenice, glagole i pojedine pridjeve iz analiziranih predložaka sa svim potvrđenim oblicima. Treći je dio jezična analiza tekstova koja se sastoji od pet razina. Fonološkom razinom analize utvrđene su glasovne karakteristike kajkavskog narječja koje su

⁴⁵ *Portal hrvatske historiografije*. http://www.historiografija.hr/hz/1985/HZ_38_40_ZAGOTTA.pdf (17.4.2014.).

⁴⁶ *Institut za povijest umjetnosti*. <http://www.ipu.hr/uploads/documents/1293.pdf> (17.4.2014.).

vidljive u tekstovima, kao što su ekavski refleks jata, rotacizam i pojedine suglasničke skupine. Morfološkom razinom pokazane su karakteristike i učestalost pojedinog roda, broja i padeža imenskih riječi, te kategorije glagolskih vremena i načina. Leksičkom razinom pokazano je postojanje sinonima te učestalost riječi stranoga podrijetla. Sintaktičkom razinom uočena je uporaba negacije, veznika i pasivne glagolske konstrukcije. Grafijskom i pravopisnom razinom analize donosi podatke o onodobnoj grafijskoj problematici, utjecaju stranoga grafijskog sustava, posebice mađarskog, na kajkavski grafijski sustav, te o uporabi rečeničnih znakova i velikoga slova.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, varaždinski cehovi, rječnik, gramatika, grafija, pravopis

Keywords: Kajkavian dialect, Varaždin guilds, dictionary, grammar, graphy, orthography

8. Popis kratica

PL – Pravila varaždinskoga ceha pećara-lončara

T – Pravila varaždinskoga tkalačkog ceha

Z – Povlastice i pravila varaždinskoga zlatarskog ceha

9. Popis izdanja tiskanih izvora

ANDROIĆ, Mirko (1967) *Nauvka tkalechkoga mestre modussi nauade, red, szloboschine y prauicze*. Varaždin: Arhivski vjesnik, 10: 53-67.

ANDROIĆ, Mirko (1968/69) *Red illi obdesavanie vszeh mestrou y detichev ovoga Szlobodnoga kralyevoga varossa Varasdinszkoga loncharszkih*. Varaždin: Arhivski vjesnik, 11 – 12: 81-97.

BACH, Ivan (1959) *Povlastice i pravila varaždinskog zlatarskog ceha 1613. godine*. Zagreb: Starine HAZU, 49: 235-246.

10. Literatura

Državni arhiv u Varaždinu. <http://dav.hr/povijest.php?id=1> (22.4.2014.)

FRANČIĆ, Anđela; Kuzmić, Boris (2009) *Jazik horvatski*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Hrvatski etimološki rječnik, sv. 1 – 12 (2004). Drugo dopunjeno izdanje. Zagreb: Europa Press Holding i Novi Liber.

Institut za povijest umjetnosti. <http://www.ipu.hr/uploads/documents/1293.pdf> (17.4.2014.).

KLAIĆ, Bratoljub (1984) *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske. KRISTIJANOVIĆ, Ignac (2012) *Gramatika horvatskoga narječja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

KUZMIĆ, Boris (2011) Jezik hrvatskih pravnih tekstova. U: *Povijest hrvatskoga jezika*. Uredili: Ante Bičanić, Radoslav Katičić i Josip Lisac. Zagreb: Croatica, str. 323-387.

LONČARIĆ, Mijo (1996) *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

Portal hrvatske historiografije.

http://www.historiografija.hr/hz/1985/HZ_38_40_ZAGOTTA.pdf (17.4.2014.).

Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika, sv. 1 – 12 (1984 – 2011). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

SKOK, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. 1 – 4 (1981 – 1988). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

ŠOJAT, Antun (2009) *Kratki navuk jezičnice horvatske. Jezik stare kajkavske književnosti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.